

Filarets katekismus

Metropolit Filarets katekismus – et standardværk i

Den russisk-ortodokse Kirke.

Filarets katekismus

**Metropolit Filarets katekismus – et
standardværk i Den russisk-ortodokse
Kirke.**

Filarets katekismus

Metropolit Filarets katekismus – et
standardværk i Den russisk-ortodokse
Kirke.

Oversættelse og indledning af Sten Hartung

København: Fønix 2018

ISBN 978-87-93600-06-5

Palmeserien #7

ISSN 2446-175X

Oversætterens tak

Jeg vil gerne takke adjungeret professor Christian Gottlieb, KU, for støtte og inspiration til, at denne oversættelse kunne blive virkelighed. Også tak til Veronika Rævdal for korrekturlæsning, og tak til provst Niels Arnberg, Ods- og Skippinge Provsti, for at holde mig fast i troen på, at ”der altid er en vej”.

Indhold

Indledning ved Sten Hartung.....	i
Filarets katekismus.....	1
Foreløbige begreber.....	1
En kristen katekismus – første del: Om troen.....	21
En kristen katekismus – anden del: Om håbet.....	123
En kristen katekismus – tredje del: Om kærligheden.....	150
Afslutning.....	196

Indledning ved Sten Hartung

TSAR NIKOLAJS 1.'S REGERINGSTID 1825-1855 har ry for at være en stærkt konservativ epoke i den russiske historie. Tidens tendens kom klarest til udtryk i foreningen af statskirkelighed og politisk reaktion, som i 1832 fandt sin "officielle" terminologi i undervisningsminister Uvarovs (1786-1855) devise: Autokrati, ortodoksi og nationalitet. Under tsar Nikolaj fik metropolit Filaret af Moskva (1783-1867) – måske netop som et udtryk for denne ortodokse konservatisme – ordre til at forestå et genoptryk af Kiev-metropolitens *Peter Mogilas "Confessio"* fra 1640, som på synoden i Jerusalem 1672 var blevet ophøjet til hele den ortodokse kristenheds standard-katekismus. Metropolitan Filaret af Moskva var en af tidens mest betydelige kirkefolk og var i en længere periode medlem af den hellige synode. I 1823 skrev han førsteudgaven af sin katekismus, som blev umådeligt populær i samtiden og som endnu den dag i dag regnes for at være den russiske kirkes standard-katekismus, et værk som rummer essensen

af den ortodokse kirkes troslære og dermed repræsenterer en særdeles officiel udlægning af Den russisk-ortodokse Kirkes tro. Filarets katekismus blev udgivet efter ordre fra allerhøjeste sted, fra tsaren selv og efterfølgende godkendt af Den hellige Synode, hvad der alt sammen er med til at understrege dens uhyre officielle præg og karakter. Katekismen udkom siden i både en kort og en udvidet udgave, og især 2. udgaven af den udvidede katekismus fra 1839 fik en stor udbredelse og danner også grundlaget for nærværende oversættelse. Denne populære 2. udgave var blevet til med metropolit Serafim Glagolevskij og andre medlemmer af Synoden som medarbejdere og udkom efter ordre fra Synodens overprokurør N.A. Protasov. At den hurtigt vandt status som den officielle udlægning af den russisk-ortodokse kirkes troslære ses af, at metropolit Makarij regnede den for den tredje symbolske bog på linje med værker som ”Den østlige katolske og apostolske kirkes ortodokse troslære” samt ”De østlige patriarkers breve om den ortodokse tro”. Bare i Filarets egen levetid udkom den udvidede katekismus i 58 oplag og den korte udgave i 105 oplag. Denne indlysende popularitet har imidlertid ikke friholdt Filarets katekismus fra en vis kritik. Gennem tiden har man fra intern ortodoks side beskyldt den for at være lige vel lati-

niserende i forhold til ortodoks tænkemåde, og ligeledes er den blevet beskyldt for at rumme lutheranske træk. Hvad angår beskyldningerne for en latiniserende – altså katolsk – tendens, går indvendingerne mestendels på anvendelsen af ordet ”presusjstvljenije” – på latin transsubstantiation, et ord som betegner Den katolske Kirkes tro på, at under nadverfejringen forvandler brød og vin sig i det indre – altså i substansen – til Jesu legeme og blod, hvorimod det ydre – de såkaldte accidenser – forbliver upåvirket. Således har ærkebiskop Vasilij Krivosjejn fra Nizhnij Novgorod anført, at ”indførelsen i katekismen af denne for den ortodokse tradition fremmede skolastiske term (presusjstvljenije/transsubstantiation) må beklages”. Forfatteren til forordet i 2006-udgaven af katekismen A. G. Dunajev er imidlertid ikke enig i denne kritik. Han anfører overbevisende, at dels bruger Filaret selv ordet ”presusjstvljenije” i sine breve, dels er ordet faktisk rodfæstet i den ortodokse tradition og anvendes af Den hl. Leontios af Jerusalem i det 7. århundrede (metousiasis), af kejser Michael VIII Palæologos i det 13. årh. samt af Konstantinopels patriark Georgios Skolarios i det 15. århundrede. Med baggrund i Dunajevs argumentation må man således konkludere, at når Filaret i sin katekismus anvender ordet ”presusjstvljenije” så er det faktisk helt i

overensstemmelse med den ortodokse tradition. Og først og fremmest er Filarets katekismus en *ortodoks* katekismus. Efter sigende blev Filaret hurtigt tilfreds med den nye redaktion af katekismen, altså 1839-udgaven, og som teologen Florovsky har anført, så var den efter diverse rettelser og ændringer ikke bare en katekismus, men *et teologisk system i kortform*. Og meget malende har en anden teolog (og præst) Pavel Khondzinskij skrevet, at ”igennem hele livet førte Filarets teologiske arbejde kun til ét: ”En udvaskning af ortodoksiens guld ud af epokens sand”.

Filarets katekismus er bygget op på traditionel vis i form af spørgsmål og svar og den rummer en gennemgang af alle de centrale spørgsmål i den kristne lære som f.eks. indledningsvis ”Om Guds Åbenbaring”, ”Om den hellige Overlevering”, ”Om Den hellige Skrift” – og et hovedafsnit bærer titlen ”Om troen”, hvor udgangspunktet for de mange spørgsmål og svar er den nikænske trosbenedelses enkelte led. F.eks. hedder det i gennemgangen af trosbenedelsens første led: *Spørgsmål*: Hvad vil det sige at tro på Gud? *Svar*: At tro på Gud betyder at have en levende overbevisning om Hans eksistens, hans egenskaber og handlinger og med hele sit hjerte modtage Hans åbenbarede ord om menneskeslægtens frelse”. Katekismen ud-

viser – som det også kunne forventes – en stor loyalitet over for de oldkirkelige dogmer. Tonaturlæren behandles således i gennemgangen af bekendelsens andet led, hvor spørgsmålet lyder: ”Hvad betyder ordene *af samme væsen som Faderen*”? Svar: ”Sagt på en anden måde, så er Guds Søn af samme guddommelige natur som Gud Fader”. Spørgsmål: ”Hvad siger Den hellige Skrift om dette”? Svar: ”Jesus Kristus siger om sig selv og om Gud Fader: *Jeg og Faderen er ét*” (Johs 10,30).

Filaret udtrykker her, hvad der ikke bare kan siges at være ortodoksi, men jo også en teologi, som rummer, hvad man kunne kalde klassisk kristendom og som de fleste kirkesamfund kan blive enige om. Og han gør det med belæg i ”Den hellige Skrift”, som er den gennemgående betegnelse for Bibelen i hele katekismen. Ja faktisk så er Filarets katekismus spækket med bibelcitater fra først til sidst, og bibelcitaterne udgør således den væsentligste legitimeringskilde for de spørgsmål, som besvares i katekismen. Det hedder ofte: ”Har dette belæg i Den hellige Skrift” eller: ”Hvad siger Den hellige Skrift om dette?” Men ud over Skriften tjener de østlige kirkefædre også som legitimeringskilder for de teologiske spørgsmål, som behandles i katekismen. I alt bringes der citater fra kirkefædrene 25 gange i løbet af katekismen, og det bety-

der, at selv om kirkefadercitaterne spiller en vis rolle hos Filaret, så er de bibelske citater immervæk langt i overtal. En af de hyppigst citerede kirkefædre er Basilios den Store, som anvendes i alt 5 gange i løbet af katekismen. I begyndelsen af katekismen er der både citeret fra Basilios' breve og et længere uddrag fra hans berømte værk "Om Helligånden" kapitel 27, hvor kirkefaderen behandler spørgsmålet om overleveringens nødvendighed som en selvstændig størrelse ved siden af Den hl. Skrift: *"Thi vi stiller os ikke tilfreds med de ord, som apostlen eller evangeliet ihukommer, men også ord som kommer før dem og som siden også andre formulerer....."*. Selve de bibelske skrifter er altså led i en længere kæde af både mundtlig og skriftlig overlevering, som til sammen betegnes som "traditionen" eller "overleveringen". Som det forklares i katekismen, så kan Guds åbenbaring finde sted direkte til et menneske, men oftest vil det trods alt være nødvendigt, at denne åbenbaring formidles vis særlige forkyndere, hvilket vil sige apostle, evangelister og kirkefædre. Og som man læser Filaret, så rummer "overleveringen" et større demokratisk potentiale, end hvis Skriften havde stået alene, for som han skriver: *....."*en mindre del af menneskene kan bruge bøgerne, men alle kan bruge overleveringen". Måske kan man forstå hans tankegang

på følgende måde: Få formår på en selvstændig måde at tilegne sig bibelens ord, men alle har muligheden for at deltage i den hellige liturgi og i de ritualer, som er forbundet med højtider og fester. Som Filaret forklarer, så har overleveringen tre aspekter: 1) Den rette forståelse af Skriften. 2) Den rette fuldkommengørelse af sakramenterne. 3) Den rette overholdelse af ritualerne. Og for at disse tre aspekter skal hænge sammen, er det altafgørende, at der er *kontinuitet*. Overleveringen består ikke af tre isolerede søjler, men de tre søjler samvirker så at sige om, at Kristi lære i sin renhed og oprindelighed kan formidles til alle generationer af ortodokse kristne: ”Hvad indeholdt Kristi lære”? Evangeliet om Guds Rige, eller sagt på en anden måde, læren om frelsen og den evige velsignelse, det samme, som også i dag prædikes i Den ortodokse Kirke”. Således er det vigtigt for Filaret at få slået fast, at nutidens ortodokse kirke på en sand måde afspejler renheden i Kristi oprindelige lære – båret og formidlet via den østkirkelige tradition. Når det så gælder den vigtige del af overleveringen, som vedrører en bestemmelse af den bibelske kanon, ja så tillægges de tre kirkefædre Kyrill af Jerusalem, Athanasios den Store og Johannes af Damaskus en stor og afgørende autoritet i spørgsmålet om, hvor mange skrifter der er i Det gamle Testamente og hvilke

skrifter der er tale om, altså er kirkefædrenes holdninger afgørende for katekismens og dermed ortodoksiens bestemmelse af, hvad der kan siges at være den bibelske ”kanon”.

Vender vi os så til en lidt anden side af katekismen, er det interessant at se, at hvor en lutheransk katekismus vil betone, at mennesket bliver gjort retfærdigt af Gud og dermed frelst af nåde alene, så lægger Filaret vægten et lidt andet sted. I gennemgangen af trosbekendelsens fjerde led stilles spørgsmålet: ”Har Kristus virkelig lidt for os alle?” Svar: ”På sin side gav Han sig som et offer for alle og skaffede velsignelse og frelse; men dem som har gavn af dette er os, som frivilligt tager del i Hans lidelser, *så jeg får skikkelse af hans død*” (Fil 3,10). Det ”men”, som er indskudt i svaret er tankevækkende. For det betyder, at den velsignelse og frelse, Jesus skaffede os på korset, ikke er helt *gratis*. For at få del i frelsen kræves det, at vi samvirker med Gud ved frivilligt at tage del i Kristi lidelser, så vi – som det citeres fra Filipperbrevet – frivilligt får *skikkelse af hans død*. Og som Filaret pointerer i de følgende linjer, så finder dette samvirke bl.a. sted ved, at vi *korsfæster vort legeme med alle dets lidenskaber og begær*. Troen alene er altså ikke tilstrækkelig til frelse, men der forudsættes en ”imitatio Christi”, som den bl.a. er be-

skrevet i det klassiske russisk-ortodokse skrift, Nestors "Den hl. Feodosijs levned"¹ og som indebærer en vis grad af asketisme og selvfornægtelse for det menneske, som søger frelsen. På samme måde lægger Filaret vægt på, at Kristi liv først bliver frelsende for os, når vi *efterligner* det – altså når vi på det moralsk-etiske plan fornægter vore egne, kødelige lidenskaber og følger Kristus efter. Mennesket skal – som Filaret pointerer – "korsfæste sit legeme med alle dets lidenskaber og begær". Katekismen er således helt i tråd med den østlige kristendoms asketiske tradition, som kan føres helt tilbage til ørkenfaderen Antonios². Samtidig knyttes an til de mere asketiske og "antikødelige" tendenser hos apostlen Paulus i spørgsmålet om cølibat versus ægteskab. På spørgsmålet: "Er det nødvendigt for alle at gå ind ægteskabet?" – hedder svaret således: "Nej. Cølibatet er bedre end ægteskabet, hvis man formår at overholde det i renhed". Dette udsagn understreger katekismens generelt meget skeptiske – for ikke at sige negative – holdning til alt, hvad der har med "kødet" at gøre. Enhver form for syndig lidenskab er således uløseligt knyttet sammen med det kødelige, hvad vi

1 Se Knut Grimstad, *The Anagogical Significance of the Kievan Caves Monastery* i: *Scando-Slavica*, Tomus 39, 1993.

2 Se Athanasios af Alexandria, *Antonios Liv*, i oversættelse, med indledning og kommentarer af Tomas Hägg og Samuel Rubenson, Skellefteså 1991.

bl.a. ser, når Filaret bruger udtrykket ”et kødeligt og syndigt liv”. Et *kødeligt* liv er næsten pr. automatik også *syndigt*. Derfor gælder det for Filaret om, at mennesket på en sand måde bestræber sig på at fornægte sig selv. Og her tager han så Basilios den Store til hjælp som legitimeringskilde, og citerer ham for følgende: ”Den fuldkomne fornægtelse består i, at man ikke har nogen forkærlighed over for sig selv, men har dødens dom over sig”. Katekismens teologi rummer således tendensen til en ganske markant dualisme mellem kødet og ånden. F.eks. er synet på opstandelsen først og fremmest åndeligt, og som Filaret pointerer, så er formålet med den fysiske verdens undergang på den yderste dag, at den kan forvandle sig til en ikke-fysisk, altså en åndelig verden. Ganske vist skal også kroppen tage del i sjælens salighed, men den skal – som Filaret beskriver det – ”hædres ved Guds lys som det skete, da Jesu Kristi legeme blev forklaret på Tabor-bjerget”. Altså forvandle sig til et åndeligt opstandelseslegeme. Som et led i samme anti-kødelige tankegang kan Filaret også sige, at den legemlige fattigdom kan tjene til en fuldkommengørelse af den åndelige, hvis den vel at mærke er udtryk for et frivilligt valg. Filarets generelt skeptiske holdning til alt, hvad der har med ”kødet” at gøre, afspejles formentlig af hans egen status som cølibatær bi-

skop i den ortodokse kirke og dermed en tradition, som han selv var opflasket med og som var en del af hans daglige liv og praksis. Men den forbinder sig også med afgørende og væsentlige træk i kristendommens historie fra Paulus over den Jesus, som i evangelierne prædiker selvfornægtelse, til ørkenfædrene og hele middelalderens Imitatio Kristi-teologi, som på russisk grund afspejler sig hos f.eks. Nestor i ”Den hellige Feodosijs levned”.

Hvis vi så vender tilbage til katekismens *nadversyn*, som kort blev berørt tidligere, så er der flere interessante iagttagelser at gøre. Når man ved, at Filaret er dybt rodfæstet i den ortodokse tradition, er det ingen overraskelse, at han fremhæver nadveren som den ”vigtigste og væsentligste del af den kristne gudstjeneste”. Det er på samme måde heller ingen overraskelse, at han med det samme betoner *realpræsens* defineret på den måde, at den troende – under brøds og vins skikkelse – ”spiser selve Kristi legeme og blod for at få evigt liv”. Når det så gælder en definition af selve det faktum, at den troende altså modtager Jesu *legeme* og *blod* – ja så bemærker man, at Filaret betjener sig af en flerstrengt argumentationskæde. For det første anfører han, at nadvergudstjenesten er ”tilrettelagt med Kristi lidelse som forbillede” – altså er det afgørende, at nadverfejringen så nøjagtigt som muligt

udgør en *imitation* af begivenhederne omkring Kristi lidelse og død. F.eks. er argumentet for iblandingen af vand i vinen, at da Jesus led, strømmede både *blod* og *vand* ud af hans sidesår. Og man kan således ikke slippe den tanke, at en væsentlig del af forståelsen af realpræsensens hænger sammen med, at nadverfejringen så nøjagtigt og detaljeret som overhovedet muligt kommer til at afspejle de virkelige hændelser omkring Jesu lidelse og død, sådan som de beskrives i Skriften og formidles af overleveringen. Filaret definerer selve *indstiftelsesordene* som den væsentligste del af nadverens liturgi, for ”ved selve denne handling forandrer eller forvandler (presusjествljaetsa) brødet og vinen sig til Kristi sande Legeme og Blod”. Men han lader imidlertid ikke indstiftelsesordene stå alene som afslutningen på nadverliturgien, men udbygger dem – som det også er tilfældet i den romersk-katolske tradition- med påkaldelsen af Helligånden (epiklesen) og velsignelsen af Gaverne. Det hele bliver så lidt mere indviklet, når Filaret skal forklare, hvordan man så skal forstå ordet *forvandling* (presusjествljenije). Han tager her de østlige patriarkers udlægning af troen til hjælp, og betoner, at ordet *forvandling* ikke forklarer *måden*, hvorpå brødet og vinen virkeliggøres som Herrens legeme og Blod, for det er der

ikke andre end Gud, der fatter. Filarets forklaringsmodel er således mere løs end den meget håndfaste latinsk-skolastiske, som i Vest-europa blev defineret af Thomas af Aquinas og som betød en meget konkret skelnen mellem sakramentets substans og dets accidenser, men også en meget konkret tro på forvandlingens mysterium, også kaldet transsubstantiationen. Filaret synes således utilbøjelig til at gå ind i en nærmere forklaring af, *hvordan* brødet og vinen bliver til Kristi legeme og blod, men holder til gengæld hele vejen igennem fast i troen på realpræsensen:at brødet på en sand, virkelig og essentiel måde er Herrens sande legeme og på samme måde er vinen Herrens blod”. Filaret bruger her Johannes af Damaskus som legitimationskilde i spørgsmålet om realpræsensen og citerer ham bl.a. for følgende: ”Legemet er i sandhed forbundet med Gud”. Man kan have den mistanke, at termen ”forvandling” (presusjetvljenije) således ikke skal forstås helt på samme måde som den latinsk-skolastiske transsubstantiationslære. Filaret anerkender nok, at der finder en forvandling sted, men vil ikke forklare *hvordan*. Dette mysterium overlades til Gud. Den ortdookse liturgi er på den måde en stadfæstelse og formidling af det faktum, at den troende modtager Kristi *sande* legeme og blod – også fordi liturgien altså i sig selv er en *gentagelse* eller

imitation Skærtorsdags og Langfredags begivenheder. Således ligger sandhedsværdien i sig selv i det der sker (hvis det sker på den rette måde) og ikke i, hvordan man rationelt *forklarer*, hvad der sker. Det bliver sandt, ved at man *udfører* det – at brødet bæres frem, at indstiftelsesordene lyder, at Helligånden påkaldes og at sakramentet uddeles til præsteskrabet og de troende.

Når det gælder embedslæren, bemærker man, at katekismen ikke vier dette emne nogen speciel opmærksomhed, eller sagt mere præcist bliver emnet behandlet temmelig kortfattet. Filaret beskriver, at det kirkelige hierarki er en del af arven fra den apostolske tjeneste og at det dybest set stammer fra Kristus selv og fra Helligåndens samvirke med apostlene og at det har sin kontinuitet gennem håndspålæggelse i Præstevielsens Sakramente, det vi i vesten benævner som ”apostolsk succession”. Han beskriver også, at præstegerningen rummer tre trin: biskop, præst og diakon og synes at pointere, at det gejstlige hierarkis fornemste opgave er at forvalte sakramenterne og at det særlige ved bispeembedet er, at biskoppen ved håndspålæggelse kan give andre ”den gave at forvalte dem”. Med tanke på, at Filaret selv var biskop og metropolit af Moskva og på den måde rangerede aller øverst i samtidens gejstlige hierarki, kan det godt undre, at han er

så relativt kortfattet og uentusiastisk i sin beskrivelse af embedsteologien. Men måske er årsagen den enkle, at embedsteologien hos Filaret og i Østkirken som helhed ikke spiller helt den samme afgørende rolle, som i den romersk-katolske kirke, hvor den er selve ryggraden i kirkeforståelsen. Nok er det vigtigt for Filaret, at det gejstlige hierarki afspejler en kontinuitet helt tilbage til Kristus og apostlene, altså ur-kirken, men det er samtidig nærliggende at se hans tankegang som et udtryk for, at præsteskabet (diakoner, præster og biskopper) blot er et af de mange led i en meget *omfattende* overlevering, hvor f.eks. Skriften, kirkefædrene og Den hellige Liturgi har samme grad af vigtighed som embedet. Ordet ”patriark” nævnes slet ikke i denne sammenhæng og det skyldes jo nok, at Filaret levede i en tid, hvor Den hellige Synode var Den russisk-ortodokse kirkes øverste instans og dermed erstattede Patriark-embedet.

I en samlet vurdering af Filarets katekismus vil mange nok bruge udtrykket ”konservativ”. Den rummer f.eks. et stærkt konservativt syn på menneskets forhold til den verdslige øvrighed som afspejles i følgende ord: ”Staten er en stor familie, hvor staten er far og undersåtterne er børn af staten og fædrelandet”. Og generelt gør Filaret meget ud af at beskrive, at man skal underordne sig sine

foresatte, det være sig præsterne og de åndelige vejledere, de ældste og lederne og han pointerer, at respekten for staten og myndighederne legitimeres hos Paulus i ordene fra Romerbrevet: ”Alle skal underordne sig de myndigheder, som står over dem, for der findes ingen myndighed, som ikke er fra Gud” (Rom 13,1). Og Filaret driver denne tankegang så vidt, at han plæderer for, at sand fædrelandskærlighed må betyde, at man er villig til at ofre sit liv for stat og fædreland. Tiilige benytter han igen apostlen Paulus i sin argumentation for, at tjenere og slaver skal underordne sig under sine herrer: ”Slaver, adlyd jeres jordiske herrer som var det Kristus” (Ef 6,5). Argumentationen afspejler den generelle tendens i katekismen, at alle påstande understøttes og legitimeres af citater fra enten Skriften eller Kirkefædrene. Og mange vil sikkert have en fornemmelse af, at Filaret her udnytter Skriften til en befæstelse af eksisterende samfundsstrukturer og at han således fremstår som en særdeles lydige tjener for sin ”arbejdsgiver” tsar Nikolaj 1. Men måske er virkeligheden blot den enkle, at Filaret var et barn af sin tid. Han var født og opvokset under Katharina II i en epoke, hvor statskirkeligheden blev stadig mere befæstet i det russiske samfund og hvor tsarinaen stille og roligt styrkede sin position som kirkens ”hoved”. Filarets ”konservatis-

me” var på den måde snarere et udtryk for en generel tendens i tiden end den nødvendigvis var et udtryk for hans personlige holdninger til kirkens position i samfundet og i den enkeltes liv. Som metropolit i en synodal kirke var han først og fremmest statens og dermed tsarens loyale tjener. Men katekismen vidner også om, at han var en dygtig og indsigtfuld teolog og kirkemand, som formåede at ”udvaske ortodoksiens guld af epokens sand”. Filaret var så i øvrigt også kendt for at være én af sin tids mest fremragende prædikanter. For eksempel fik han på et tidspunkt æren af at prædike i forbindelse med tsar Nikolajs fødselsdag og i denne prædiken udtrykker han atter en klassisk og konservativ forståelse af forholdet mellem den verdslige og den gejstlige magt: ”Et folk som er Gud velbehageligt er værdigt til at have en tsar, som er velsignet af Gud. Et folk, som ærer tsaren, behager dermed også Gud, fordi tsaren er indstiftet af Gud”³.

3 Hauptmann/Stricker (red.): Die orthodoxe Kirche in Russland, Dokumente ihrer Geschichte 860-1980, Göttingen 1988, s. 517.

Filarets katekismus

Filaret af Moskva.

**En udbredt katekismus for den ortodokse, katolske,
østlige kirke⁴.**

Indførelse i den ortodokse katekismus.

Foreløbige begreber

Spørgsmål: Hvad er en ortodoks katekismus?

Svar: En ortodoks katekismus er en vejledning i Den ortodokse, kristne tro, som forkyndes for enhver kristen til Guds velbehag og sjælens frelse.

Sp.: Hvad betyder ordet *katekismus*?

Sv.: Katekismus betyder oversat fra græsk *forkyndelse*, en lærd vejledning; men som det er blevet anvendt siden apostlenes tid, betyder ordet den første lære om den orto-

⁴ Oversat fra følgende udgave: Prostrannyj khristianskij katikhisis pravoslavnoj kafolitjeskoj vostotjnoj tserkvi. Izdatel'skij sovjet ruskoj pravoslavnoj tserkvi, Moskva 2006.

dokse, kristne tro, som er nødvendig for enhver kristen (Luk 1,4; ApG 18,25).

Sp.: Hvad er nødvendigt til Guds velbehag og sjælens frelse?

Sv.: For det første: en erkendelse af Guds sandhed og den rette tro på ham; for det andet et liv i troen og gode gerninger.

Sp.: Hvorfor er troen nødvendig som det første?

Sv.: Fordi – som Guds Ord bevidner det – *uden tro kan man ikke behage Gud* (Hebr 11,6).

Sp.: Hvorfor er et liv i troen og gode gerninger ikke til at skille fra troen?

Sv.: Fordi – som Guds Ord bevidner det – *et liv uden gerninger er dødt* (Jak 2,20).

Sp.: Hvad er troen?

Sv.: Ifølge Den hl. Paulus' udlægning, *er troen fast tillid til det, der håbes på, overbevisning om det, der ikke ses* (Hebr 11,1). Det vil sige en overbevisning om det usynlige såvel som om det synlige, om det ønskede og forventede, såvel som om det nærværende.

Sp.: Hvilken forskel er der på tro og viden?

Sv.: Viden har en synlig og opnåelig genstand; men troen – en usynlig og endda uopnåelig (genstand).

Viden grunder sig på erfaringen eller udforskningen af en genstand, men troen – på en tiltro til sandhedens vidnesbyrd.

Viden tilhører faktisk forstanden, selvom den også kan virke i hjertet; troen tilhører fortrinsvis hjertet, selvom den begynder i tankerne.

Sp.: Hvorfor kræves der i læren om gudfrygtighed ikke blot viden, men også tro?

Sv.: Fordi denne læres hovedgenstand er Gud, som er usynlig og uopnåelig, og Guds visdom er skjult i hemmelighed. Derfor er der mange dele af denne lære som ikke kan forklares med forstandens viden, men kan forstås af troen. *Troen, siger den hellige Kyrillos af Jerusalem⁵, er et øje, som oplyser enhver samvittighed; den meddeler mennesket forsynet. For profeten siger: hvis I ikke tror, kan I ikke forstå (Es 7,9).*

Sp.: Hvordan kan man yderligere forklare troens nødvendighed?

Sv.: Den hellige Kyrillos forklarer det på følgende måde: *Ikke kun hos os, som bærer Kristi navn, æres troen højt: men også alt det, der sker i verden, endog for mennesker som er fremmede for Kirken, sker i troen. I troen befæstes*

⁵ Den hellige Kyrillos af Jerusalem (315-386) var patriark i Jerusalem. Han var med ved kirkemødet i Konstantinopel i 381 og regnes for én af Østkirkens betydeligste kirkefædre. Det menes, at Kyrillos var med til at formulere den Nikæno-Konstantinopolitanske trosbekendelses ordlyd.

endog landbruget: thi den som ikke tror, han kan samle modne frugter, kan ikke holde ud at arbejde. Søfarerne styrer efter troen, idet de overlader deres skæbne til et lille træ, og de foretrækker bølgenes ubestandige strømning frem for det hårdeste element – jorden; de overgiver sig selv til et ukendt håb og har hos sig kun troen, som for dem er mere håbefuldt end ethvert anker (Offentlige prædikener 5)⁶.

Om Guds åbenbaring

Sp.: Hvorfra øser den ortodokse tro sin lære?

Sv.: Fra Guds åbenbaring.

Sp.: Hvad forstår man ved ”Guds åbenbaring”?

Sv.: Det som Gud selv har åbenbaret for menneskene, for at de sandt og frelsende kan tro på Ham og ære Ham værdigt.

Sp.: Har Gud giver denne åbenbaring til alle?

Sv.: Han har givet den til alle mennesker som noget nødvendigt og frelsende, men imidlertid er ikke alle mennesker i stand til direkte at modtage åbenbaringen fra Gud, og derfor har Han benyttet særlige forkyndere af Sin

⁶ Patrologiae cursus completus. Series Graeca posterior. Accurante J.-P. Migne. 33,508B. Parisiis 1857-1866. I russisk oversættelse: Kirill Ierusalimskij. Poutjenija. S. 64.

åbenbaring, som så har overgivet den til alle de mennesker, som ønsker at modtage den.

Sp.: Hvorfor er det ikke alle mennesker, som direkte er i stand til at modtage Guds åbenbaring?

Sv.: På grund af sjælels og kroppens syndige urenhed og uformåenhed.

Sp.: Hvem var forkynderne af Guds åbenbaring?

Sv.: Adam, Noa, Abraham, Moses og de andre profeter modtog og forkyndte begyndelsen til Guds åbenbaring; men i sin helhed og fuldkommenhed bragte Guds inkarnerede Søn, Vor Herre Jesus Kristus, Guds åbenbaring til jorden og udbredte den over alt ved sine elever og apostle.

Apostlen Paulus siger i begyndelsen af sit brev til Hebræerne: *Mangfoldige gange og på mangfoldige måder har Gud i fortiden talt til fædrene – gennem profeterne, men nu ved dagenes ende har han talt til os gennem sin søn, hvem han har indsat som arving til alle ting, ved hvem han også har skabt verden (Hebr 1,1-2).*

Den samme apostel skriver til korinterne: *Hvad vi taler om er Guds hemmelige visdom, som var skjult, men som Gud allerede før tidernes begyndelse havde bestemt skulle føre os til herlighed. Det har Gud åbenbaret os ved Ånden. Thi Ånden ransager alt, selv Guds dybder (1 Kor 2,7-8.10).*

Evangelisten Johannes skriver i evangeliet: *Den enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn, han er blevet hans tolk* (Joh 1,18).

Selv siger Jesus Kristus: *Ingen kender Sønnen undtagen Faderen; ingen kender Faderen undtagen Sønnen og den Sønnen vil åbenbare ham for* (Matt 11,27).

Sp.: Kan mennesket virkelig ikke erkende Gud uden Guds særlige åbenbaring?

Sv.: Mennesket kan erkende Gud ved at betragte de ting, som Gud har skabt; men denne erkendelse forbliver ufuldkommen og utilstrækkelig og kan kun tjene som en forberedelse til troen eller som en hjælp til at erkende Gud ud fra hans åbenbaring.

For hans usynlige væsen, både hans evige kraft og hans guddommelighed, har kunnet ses siden verdens skabelse (Rom 1,20).

Og af ét menneske har han skabt alle folk og ladet dem bo-sætte sig over alt på jorden og fastsat bestemte tider og grænser for, hvor de skal bo – for at de skulle søge Gud, om de kunne famle sig frem og finde ham, som dog ikke er langt borte fra en eneste af os. For i ham lever vi, ånder vi og er vi (ApG 17,26-28).

Forudsætningen for troen på Gud er tanken om, at Gud er til; den finder vi gennem de skabte ting. Og idet vi flittigt betragter den skabte verden, erkender vi, at Gud er vis, al-

mægtig, velsignet; vi erkender også alle hans usynlige egenskaber. På den måde modtager vi Ham som Den højeste Styrelse. Men selvom Gud er hele verdens Skaber, så udgør vi kun en del af verden: følgelig er Gud også vores Skaber. Af denne erkendelse følger troen, og af denne tro tilbedelse (Basilios d. Stores breve 232).⁷

Om den hellige overlevering og den hellige skrift

Sp.: På hvilken måde udbreder Guds åbenbaring sig til menneskene og hvordan bevares den i den sande Kirke?

Sv.: På to måder: Igennem Den hellige Overlevering og Den hellige Skrift.

Sp.: Hvordan skal man forstå udtrykket Den hellige Overlevering?

Sv.: Udtrykket Den hellige Overlevering skal forstås som når de, der i sandhed tror på Gud og ærer ham i ord og

⁷ Basilios den Store (329-379) er en fremtrædende kirkefader i Østkirken og var biskop i Caesarea. Sammen med sin broder Gregor af Nyssa og sin ven Gregor af Nazianz udgjorde han gruppen "De tre kappadokiere", som lagde et stort arbejde i udbygningen af Helligåndsteologien og dermed også læren om Treenigheden. I 374/75 skrev Basilios sit hovedværk, bogen om Helligånden, hvori han introducerer Helligånden som en "hypostase" på linje med Faderen og Sønnen. Citatets græske grundtekst kan ses i: *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca posterior. Accurante J.-P. Migne. 32, 872.* Parisii 1857-1866.

gerning, overdrager troens lærdomme, Guds lov, Sakramenterne og de hellige ritualer fra den ene til den anden, og fra fædrene til efterkommerne.

Sp.: Har Den hellige Overlevering et sandt opbevaringssted?

Sv.: Alle sandt troende, som er forenede i troens hellige overlevering, udgør – forenet og successivt og ifølge Guds orden – Kirken, som også er det sande opbevaringssted for overleveringen, eller – ifølge den hellige Paulus' udlægning, *Det er den levende Guds kirke, sandhedens søjle og grundvold* (1 Tim 3,15).

Den hellige Irenæus⁸ skriver: Det er ikke nødvendigt hos andre at søge den sandhed, som så let lånes af Kirken. Thi i den har apostlene – som i et rigt skatkammer – fuldkomment lagt alt, hvad der tilhører sandheden, således at enhver der ønsker det, kan modtage livets drik fra den.

⁸ Kirkefaderen Irenæus blev født i Lilleasien omkring år 140. Han var biskop for menighederne i Gallien. Fra og med slutningen af 500-tallet omtales han som martyr. Der er to af hans skrifter som er bevaret for eftertiden, nemlig en kort gennemgang af kirkens tro samt et større værk i fem bøger – ”Adversus Haereses” (Mod Kætterne) – som har til formål at gendrive den i samtiden ganske udbredte gnostiske tro. Den grundlæggende tendens i Irenæus' teologi er en vægt på skabelsen og bekendelsen af Gud som Skaber: Som skabt i Guds billede er mennesket skabt som et barn, der har til formål at vokse til lighed med Gud. Tillige har han bidraget til kirkeforståelsen ved at binde begrebet ”apostolisk kirke” til skrift og tradition som overleveret ved succession af biskopper fra apostlenes dage. Citatets latinske grundtekst i: *Patrologiae Cursus Completus* 7, 855.

Den (kirken) er livets dør (Mod Hæretikerne, bog 3, afsn. 4).

Sp.: Hvad er det som kaldes Den hellige Skrift?

Sv.: Det er bøger, som er skrevet af Guds Ånd, igennem mennesker som er oplyst af Gud, de som kaldes profeter og apostle. Sædvanligvis kaldes disse bøger Bibelen.

Sp.: Hvad betyder ordet Bibel?

Sv.: Ordet Bibel er græsk. Det betyder *bøger*. Med den betegnelse udtrykkes det, at de hellige bøger fortrinsvis – og før alle andre – er værdige til opmærksomhed.

Sp.: Hvad er den gamle, Hellige overlevering eller Den hellige skrift?

Sv.: Den hellige overlevering er den første og ældste måde at udbrede Guds åbenbaring på.

Fra Adam til Moses var der ikke hellige bøger. Ja selv vor Herre Jesus Kristus gav sin guddommelige lære og bestemmelser til sine elever ved ord og eksempel, og ikke ved en bog. På samme måde udbredte apostlene til at begynde med Kristi Kirke og befæstede troen. Overleveringens nødvendighed ses af, at en mindre del af menneskene kan bruge bøgerne, men at alle kan bruge overleveringen.⁹

⁹ Formuleringen er formentlig præget af, at analfabetismen var uhyre udbredt i datidens russiske samfund, især i landdistrikterne. Derfor var der selvsagt også meget få mennesker, som havde direkte adgang til skriften i form af bibellæsning, hvorimod alle jo i princip-

Sp.: Hvorfor har vi fået Den hellige skrift?

Sv.: For at Guds åbenbaring kunne bevares mere præcist og uforanderligt. I Den hellige Skrift læser vi profeternes og apostlenes ord præcis som om vi levede sammen med dem og lyttede til dem, på trods af at de hellige bøger er skrevet mange århundreder før vores tid.

Sp.: Skal vi så rette os efter Den hellige overlevering, når nu vi har Den hellige Skrift?

Sv.: Det er nødvendigt at rette sig efter overleveringen, som er i overensstemmelse med Guds åbenbaring og Den hellige skrift, sådan som Den hellige Skrift selv lærer det. Apostlen Paulus skriver: *Stå derfor fast brødre, og hold jer til de overleveringer, som I er blevet undervist i, hvad enten det er i ord eller i brev fra os* (2 Thess. 2,15).

Sp.: Hvorfor er overleveringen nødvendig også i dag?

Sv.: Det er den for at vi kan lære om den rette forståelse af Den hellige Skrift, om den rette fuldkommengørelse af Sakramenterne samt om overholdelse af de hellige ritualer i den renhed de havde, da de blev fastlagt.

Den hellige Basilios den Store siger om dette følgende: *Hvad angår dogmerne og forkyndelsen, som overholdes i Kirken, har vi nogle af dem fra den skriftlige belæring, og nogle fra den apostolske overlevering, ifølge den hemmelige arv. De andre har kun ét og det samme formål – gudfryg-*

pet havde mulighed for at deltage i den hellige liturgi og kirkens ritualer og højtid.

tighed – og dette kan ingen modsige, selv om han ved nok så lidt om de kirkelige bestemmelser. For såfremt vi drister os til at afvise de tilfælde, som ikke er skrevet ned, som om de ikke havde nogen særligt stor vigtighed, så skader vi umærkeligt Evangeliet i sin kerne og udleder et tomt navn af den apostolske prædiken. For eksempel forstår vi først og fremmest selve det fælles og almene: Hvad lærer Skriften for at vi kan sætte vort håb til vor Herre Jesu Kristi navn og danne os i korsets skikkelse? At vende sig mod øst i bønnen, hvilken skrift har lært os det? Ordene som nedkaldes over Eukaristiens brød og Velsignelsens kalk, hvem af de hellige har skriftligt overleveret os dem? Thi vi stiller os ikke tilfreds med de ord, som apostlen eller Evangeliet ihukommer, men også ord som kommer før dem og som siden også andre formulerer, de som har stor sans for Sakramenterne og som har dem fra den lære, som ikke er fældet ned i skrift. Ifølge hvilken skrift velsigner vi dåbens vand eller salvelsens olie eller selv den, der skal døbes? Er det ikke ifølge den tavse og hemmelige overlevering? Hvad mere? Selve salvingen med olie, hvilket skriftligt ord har lært os det? Hvorfra stammer den trefoldige nedsænkning af mennesket? og det øvrige som har med dåben at gøre, forsagelsen af Djævelen og hans engle, fra hvilken hellig skrift stammer det? Er det ikke fra de ikke offentliggjorte lærdomme, som vore fædre har bevaret i en utilgængelig nysgerrighed og i tavshedens aflukke, de som til at begynde med var oplært i at bevare Sakramenternes helligdom i tavshed? Thi med hvilken anstændighed kan man med det skrevne kundgøre, hvad der

ikke er tilladt den udøbte at se? (Om Helligånden, kap. 27¹⁰).

Om den hellige skrift i særdeleshed

Sp.: Hvornår er de hellige bøger skrevet?

Sv.: På forskellige tidspunkter. Nogle før Kristi fødsel, andre efter.

Sp.: Har disse to dele af de hellige bøger så forskellige betegnelser?

Sv.: Ja, det har de. De hellige bøger, som er skrevet før Kristi Fødsel, kaldes Det gamle Testamentes bøger; og de, som er skrevet efter Kristi fødsel kaldes Det nye Testamentes bøger.

Sp.: Hvad er Det gamle og Det nye Testamente?

Sv.: Sagt på en anden måde så er det Guds gamle pagt menneskene og Guds nye pagt med menneskene.

Sp.: Hvad består Det gamle Testamente af?

Sv.: Det består i, at Gud meddeler menneskene Den guddommelige Frelser og forbereder dem til at modtage ham.

10 O svjatom duche k svjatomy Amfilochiju, episkopu Ikonijsskomu, XXVII, 66 (Om helligånden til den hellige Amphilochius, biskop af Ikonium). Græsk grundtekst findes i: Patrologiae cursus completus. Series Graeca posterior. Accurante J.-P. Migne. 32,188A-189A. Paris: 1857-1866.

Sp.: Hvordan har Gud forberedt menneskene til at modtage Frelseren?

Sv.: Gennem gradvise åbenbaringer, gennem profetier og forbilleder¹¹.

Sp.: Hvad består Det nye Testamente af?

Sv.: Det består i, at Gud virkeligt har givet menneskene Den guddommelige Frelser, sin enbårne Søn, Jesus Kristus.

Sp.: Hvor mange hellige bøger er der i Det gamle Testamente?

Sv.: Den hellige Kyrill af Jerusalem, den hellige Athanasios den Store¹² og den hellige Johannes af Damaskus¹³

11 Her skal "forbillede" forstås på samme måde som det latinske "præfiguration", der betegner, at personer og begivenheder i Det gamle Testamente varsler de begivenheder, som er beskrevet i Det nye Testamente – f.eks. som at kobberslangen i ørkenen "præfigure" Jesu død på korset. Præfigurationer er meget anvendt greb i middelalderens og renaissancens kunst.

12 Athanasios den Store (295 – 373) regnes normalt som den ældste af de østlige kirkefædre. Han var patriark i Aleksandria i Ægypten i den lange periode 328-373 og havde som ung præst deltaget i Synoden i Nikæa i 325, hvor den nikænske trosbekendelse var blevet vedtaget som normgivende for kirken. For eftertiden kom han til at stå som den store forkæmper for den nikænske ortodoksi og som den der på unionssynoden i Aleksandria 362 bragte denne ortodoksi til sejr i den østlige kirke. Hans teologiske hovedværk er "Oratio de incarnatione Verbi", hvori han udvikler tanken om Logos' menneskevordelse i Jesus Kristus, en menneskevordelse der ses som forudsætningen for menneskets guddommeliggørelse.

13 Johannes af Damaskus, munk i Sabas-klosteret i Jerusalem, levede 657-749, altså væsentligt senere end den første generation af kirkefædre. Karakteristisk for Johannes er, at hans skrifter sammenfat-

regner med at der er 22 tilpasset efter, hvad jøderne antager på deres oprindelige sprog.

Sp.: Hvorfor er det rosværdigt at være opmærksom på, hvordan jøderne tæller?

Sv.: Fordi – som apostlen Paulus siger – *de har fået Guds Ord betroet* (Rom 3,2), og den Nytestamentlige Kristne Kirke modtog de gammeltestamentlige hellige bøger fra Den gammeltestamentlige, jødiske kirke.

Sp.: Hvad regner den hellige Kyrill og den hellige Athanasios for gammeltestamentlige bøger?

Sv.: Følgende:

Skabelsen – 1. Mosebog

Exodus – 2. Mosebog

Leviticus – 3. Mosebog

Numeri – 4. Mosebog

tede den tradition, som siden blev normdannende for den græsk-ortodokse kirke. Johannes af Damaskus gengiver i sine værker de ældre kirkefædres teologi og tolker dem ved hjælp den filosofi, som stod til hans rådighed. Hans største værk er ”Kundskabens Kilde”(Pege Gnåseos), som består af tre dele. Første del af værket er det sværest tilgængelige og handler udelukkende om filosofi. Anden del behandler og vurderer oldkirkens mange kætterier. Og tredje del af bogen (”Udlægning af den ortodokse tro”), som nok er den mest interessante, er den egentlige dogmatiske fremstilling af den ortodokse kirkes tro og læresætninger. Denne sidste tredjedel af værket kom da også senere til at gælde som den græske kirkes normaldogmatik, hvad den i princippet stadig er den dag i dag.

Deuteronomium – 5. Mosebog

Joshuas Bog

Dommerbogen og sammen med den og som dens tillæg,
Ruths Bog

Første og anden Kongebog som to dele af den samme
bog.

Tredje og fjerde Kongebog

Paralipomenons første og anden bog¹⁴

Første og anden Ezrasbog eller som den hedder med en
græsk påskrift: Neemios´ Bog.

Esters Bog

Jobs Bog

Salmernes Bog

Ordsprogenes Bog

Prædikerens Bog

Højsangen

Esajas´ Bog

Jeremias Bog

Ezekiels Bog

14 Også kaldet 1. og 2. Krønikebog.

Daniels Bog

De 12 profeter

Sp.: Hvorfor rummer denne opregning af de gammeltestamentlige bøger ikke Siraks Bog¹⁵ eller andre?

Sv.: Fordi de ikke er skrevet på hebræisk.

Sp.: Hvordan skal man så forstå disse sidstnævnte bøger?

Sv.: Athanasios den Store siger: de er af fædrene tiltænkt som læsning for dem, som er på vej ind i kirken.

Sp.: Hvordan kan man på en tydeligere måde bestemme de gammeltestamentlige bøgers indhold?

Sv.: Dem kan man inddele i følgende fire grupper:

Lovbøgerne som udgør Det gamle Testaments hovedgrundlag.

De historiske bøger, som først og fremmest indeholder gudfrygtighedens historie.

Lærebøgerne, som indeholder gudfrygtighedens lære.

De profetiske bøger, som indeholder profetier eller forudsigelser om det kommende og i særdeleshed om Jesus Kristus.

Sp.: Hvilke bøger er lovbøgerne?

15 Siraks Bog hører til Det gamle Testaments "Apokryfe Bøger", altså bøger som ikke med i kanon, men alligevel har spillet en vis rolle op gennem kirkens historie.

Sv.: De fem bøger som er skrevet af Moses: Skabelsen, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.

Selv giver Jesus Kristus disse bøger den almene betegnelse *Moses' Lov* (Luk 24,44).

Sp.: Hvad skal man være opmærksom på, når man læser Den hellige Skrift?

Sv.: *For det første* skal man læse den med ærefrygt som Guds ord og med en bøn om at kunne forstå den; *for det andet* skal man læse den med en ren hensigt om vores be-læring i troen og en tilskyndelse til gode gerninger;

For det tredje: at forstå den må nødvendigvis være i overensstemmelse med Den ortodokse Kirkes og De Hellige Fædres forklaringer¹⁶.

Sp.: Når Kirken forelægger Guds og Den hellige Skrifs åbenbaringer for mennesker, som ikke kender den, hvilke grunde giver den så for, at det er Guds sande ord?

Sv.: Grundene er i sin kerne følgende:

Denne læres højde som vidner om, at den ikke kunne være udtænkt af den menneskelige forstand.

Denne læres renhed som viser, at den er udgået fra Guds allerreneste forstand.

¹⁶ Altså forstået således, at traditionen hjælper til med den rette fortolkning af Skriften, som således ikke skal ses isoleret, men som del af et større hele, som samlet set betegnes som "overleveringen".

Profeti.

Undere.

Denne læres mægtige virkning på menneskehjertet, som bliver virkeliggjort alene ved Guds kraft.

Sp.: På hvilken måde er profetierne et tegn på Guds sande åbenbaring?

Sv.: Dette kan man forklare med et eksempel. Når profeten Esajas forudsagde Frelserens Jomfrufødsel, hvilket den naturlige menneskelige forstand ikke kunne udtænke, og når vor Herre Jesus Kristus nogle århundreder efter profetien blev født af den hellige Jomfru Maria, så står det klart, at profetien var Guds alvidende ord og at opfyldelsen af profetien er Den almægtige Guds værk. Det er også derfor, at den hellige evangelist Matthæus – når han vidner om Kristi fødsel – følger Esajas' profeti: *Alt dette skete, for at det skulle opfyldes, som Herren har talt ved profeten der siger: Se, jomfruen skal blive med barn og føde en søn, og de skal give ham navnet Immanuel – det betyder "Gud med os" (Matt 1,22-23).*

Sp.: Hvad er undere for noget?

Sv.: Det er gerninger, som ikke kan gøres med menneskelig kraft eller kunst, men kun med Guds almægtige kraft. For eksempel oprejse en død.

Sp.: Den som udfører sande undere, han vidner om Guds kraft, og følgelig er han Gud til behag og har del i Guds

Ånd. For sådan en person er det karakteristisk at tale den rene sandhed. Og når han således taler ved Guds navn, så taler Guds ord uden tvivl gennem ham.

Og derfor regner vor Herre Jesus Kristus selv underne for at være et vigtigt vidnesbyrd om Sin Guddommelige sendelse: *De gerninger faderen har givet mig, dem fuldkomment jeg og de gerninger jeg gør, vidner om mig, sådan som Faderen har sendt mig* (Joh 5,36).

Sp.: Hvordan kan man på en særlige måde se den kristne læres mægtige gerninger?

Sv.: Det kan man på den måde, at de tolv apostle, som var fattige, ulærde og af lav stand, med denne lære formåede at overbevise de stærke, kloge, rige samt konger og kongedømmer om Kristus.

Katekismens sammensætning

Sp.: Hvordan skal man forestille sig den kateketiske lære om gudfrygtigheden i den rette sammensætning?

Sv.: Ud fra bogen ”Ortodokse trossætninger”, som er godkendt af de østlige ortodokse patriarker, kan man som et grundlag tage apostlen Paulus’ ord om, at en kristens hele beskæftigelse i dette liv skal bestå af disse tre: tro, håb og kærlighed.

Så bliver da tro, håb, kærlighed, disse tre (1 Kor 13,13).

For det første, læren om troen på Gud og Sakramenterne, som Han åbner;

For det andet, læren om håbet til Gud og om hvordan man kan styrkes i dette;

For det tredje, læren om kærlighed til Gud og til alt Han befaler at vi skal elske.

Sp.: På hvilken måde fører Kirken os ind i troens lære?

Sv.: Ved trosbekendelsen.

Sp.: Hvad kan vejlede én i læren om håbet?

Sv.: Herrens ord om saligheden og Herrens bøn.

Sp.: Hvor kan man finde den indledende lære om kærligheden?

Sv.: I de ti bud.

En kristen katekismus – første del: Om troen

Om trosbekendelsen i almindelighed og om dens oprindelse

Sp.: Hvad er trosbekendelsen¹⁷?

Sv.: Trosbekendelsen er en med få og præcise ord formuleret lære om, hvad de kristne skal tro på.

Sp.: Med hvilke ord er denne lære formuleret?

Sv.: Med følgende:

- 1. Jeg tror på én Gud, som er Fader, Al-hersker og Skaber af himmel og jord, af alt det synlige og usynlige.*
- 2. Og på én Herre Jesus Kristus, Guds Søn, den enbårne, født af Faderen før alle tider, Lys af Lys, sand Gud af sand Gud, født, ikke skabt, af samme væsen som Faderen, ved hvem alt er skabt:*

¹⁷ Den her benyttede bekendelse er den såkaldt nikæno-konstantinopolitanske, vedtaget og formuleret på kirkemødet i Nikæa 325 og suppleret og stadfæstet på kirkemødet i Konstantinopel 381.

3. Som for os mennesker og for vor frelse steg ned fra himlene og blev kød ved Helligånden af Jomfru Maria og blev menneske;

4. Som også blev korsfæstet for os under Pontius Pilatus, blev pint og begravet;

5. Og som opstod på tredjedagen ifølge Skriften,

6. Som opfør til himmels og sidder ved Faderens højre hånd;

7. Og skal komme igen i herlighed for at dømme levende og døde, og der skal ikke være ende på hans rige.

8. Og på Helligånden, som er Herre, og som levendegør, som udgår fra Faderen, som tilbedes og æres tillige med Faderen og Sønnen, som har talt ved profeterne.

9. Og på én, hellig, almindelig og apostolisk kirke.

10. Jeg bekender én dåb til syndernes forladelse.

11. Jeg forventer de dødes opstandelse;

12. Og den kommende verdens liv. Amen.

Sp.: Hvem har udlagt troens lære på denne måde?

Sv.: Det har fædrene fra den første og anden kirkeforsamling.

Sp.: Hvad er en kirkeforsamling?

Sv.: Det er en forsamling af hyrder og lærere fra Den Kristne Katolske Kirke, som – så vidt muligt med hele

verden – samles for at bekræfte den sande lære og gudfrygtigheden mellem de kristne.

Sp.: Hvor mange kirkeforsamlinger har der været?

Sv.: Syv.

1. Den i Nikæa.
2. Den i Konstantinopel.
3. Den i Efesos¹⁸.
4. Den i Kalkedon¹⁹.
5. Den anden i Konstantinopel²⁰.

18 Mødet fandt sted i 431 og var bl.a. foranlediget af, at patriarken i Konstantinopel, Nestorios, ikke ville være med til at kalde Jomfru Maria for "Gudsføderske", da han mente denne betegnelse kunne misforstås i retning af, at Jesus kun havde én guddommelig natur. Over for ham stod bl.a. Kyrillos af Aleksandria, som argumenterede for, at Gud ikke bare havde forbundet sig med Jesu guddommelige side, men også fuldstændigt havde forbundet sig med det menneskelige i Jesus. Synoden ender med at fordømme Nestors lære som kættersk og han må herefter forlade embedet som patriark i Konstantinopel.

19 Kirkemødet i Kalkedon 451 er primært kendt for, at kirkens ledere her barsler med den endelige definition af to-naturlæren ud fra det paradoks, at Jesu menneskelige og guddommelige side hverken må adskilles eller sammenblandes, men defineres som to naturer i én person. Mødet i Kalkedon betød, at flere kirker udskilte sig fra den ortodokse familie, bl.a. kirkerne i Armenien, Persien, Syd-Ægypten og Etiopien, idet de mente, at Jesus primært havde én natur, den guddommelige.

20 Mødet blev indkaldt på foranledning af Kejser Justinian i året 553. På mødet fordømte man 200-tallets store teolog Origines, fordi man anså ham for "faderen" til den tankegang, at Jesus kun havde én natur, den guddommelige.

6. Den tredje i Konstantinopel²¹.

7. Den anden i Nikæa²².

Sp.: Hvorfra stammer reglen om at samle kirken?

Sv.: Fra apostlene, som holdt møde i Jerusalem (ApG 15).

Afholdelsen af dette følger også af Jesu Kristi ord, som til-lægger ordningen af Kirken så stor vigtighed, at den som ikke hører dem bliver berøvet velsignelsen, som en hedning. Måden hvorpå den universelle Kirke udtrykker sine bestemmelser er Kirkemødet.

Sig det til menigheden, og vil han ikke engang høre efter menigheden, skal han i dine øjne være som en hedning og en tolder (Matt 18,17).

Sp.: Hvorfor afholdt man det første og det andet kirke-møde, hvor trosbekendelsen blev sat sammen?

21 Mødet, som fandt sted 680-81, bar præg af, at den østlige del af kirken var truet af islams fremtrængen og førte til, at man fremhævede Jesu guddommelige natur på bekostning af den menneskelige. Man fastsatte, at Jesus ganske vist havde to naturen, men kun én vilje, som var bestemt af hans guddommelighed. Denne opfattelse mødte dog stærk kritik og blev tilbagerullet på et nyt møde, hvor man vendte tilbage til den oprindelige definition af to-naturlæren.

22 Mødet, som fandt sted 787, behandlede på foranledning af Kejserinde Irene spørgsmålet om det rette forhold til brug af billeder i kirken. Og i afsæt fra Johannes af Damaskus' teologi ender man med en vedtagelse af, at billeder gerne må bruges i den kristne kult, hvor de skal "æres" men ikke "tilbedes".

Sv.: For det første – for at bekræfte den sande lære om Guds Søn, imod Arius²³’ løgnagtige lære, som tænkte syndigt om Guds Søn.

For det andet – for at bekræfte læren om Helligånden, imod Makedonios²⁴, som tænkte syndigt om Helligånden.

Sp.: Er det længe siden disse møder blev afholdt?

Sv.: Det første blev afholdt i julen 325 og det andet i 381.

Om trosbekendelsens led

Sp.: Hvad skal man gøre for bedre at forstå trosbekendelsen?

Sv.: Man skal bemærke dens opdeling i 12 dele og anskue hver enkelt del for sig.

Sp.: Hvad taler hvert enkelt led af trosbekendelsen om?

Sv.: I det første led tales der først og fremme om Gud, i særdeleshed om *den første hypostase*²⁵ i *Den hellige Tre-enighed*, om Gud Fader, og om Gud som verdens *Skaber*.

23 Arius (250-336) var præst i Aleksandria i Ægypten. Arius hævdede at Sønnen (Jesus) ikke er evig og af samme væsen som Faderen, men er skabt og foranderlig. Formuleringen i den nikænske trosbekendelse – ”født, ikke skabt” – er således direkte rettet mod Arius’ lære, som af kirkemødet i Nikæa 325 blev fordømt som kættersk.

24 Makedonios 1. af Konstantinopel var biskop samme sted i perioderne 342-46 samt 351-360. Han og hans tilhængere benægtede Helligåndens guddommelighed. Deres lære blev fordømt som værende kættersk på kirkemødet i Konstantinopel i 381.

I det andet led – *om den anden hypostase* i Treenigheden, om Jesus Kristus, Guds Søn.

I det tredje led – om Guds Søns *inkarnation*.

I det fjerde led – om Jesu Kristi *lidelse og død*.

I det femte led – om Jesu Kristi *korsfæstelse*.

I det sjette led – om Jesu Kristi *himmelfart*.

I det syvende led – om Jesu Kristi *andet komme til jorden*.

I det ottende led – om Den hellige Treenigheds *tredje hypostase*, om Helligånden.

I det niende led – *om Kirken*.

I det tiende led – *om dåben*, hvorunder forstås de øvrige *Sakramenter*.

I det ellevte led – om *de dødes kommende opstandelse*.

I det tolvte led – *om det evige liv*.

25 Begrebet hypostase introduceres af Basilios den Store og de andre kappadokiske fædre og er den tekniske betegnelse for hver enkelt af de tre personer i Treenigheden. De enkelte personers fælles væsen kaldes *ousía*, men hver for sig er de altså også selvstændige personer, hver især betegnet som hypostase. Hypostasen er altså – som den beskrives af Basilios – den særlige eksistensform, det særlige kendetegn, hvori det almene får et konkret udtryk.

Om det første led

Sp.: Hvad vil det sige at tro på Gud?

Sv.: At tro på Gud betyder at have en levende overbevisning om Hans eksistens, hans egenskaber og handlinger og med hele sit hjerte modtage Hans åbenbarede ord om menneskeslægtens frelse.

Sp.: Kan man ud fra Den hellige Skrift vise, hvad troen bør bestå i?

Sv.: Apostlen Paulus skriver: *Men uden tro er det umuligt at behage ham; for den som kommer til Gud, må tro, at han er til, og lønner dem, som søger ham* (Hebr 11,6).

Apostlen forklarer troens virke i de kristne med følgende bøn til Gud: *Og beder om, at han i sin herligheds rigdom med kraft vil give jer at styrkes i det indre menneske ved hans Ånd, at Kristus ved troen må bo i jeres hjerter* (Ef 3,16-17).

Sp.: Hvad må være den nærmeste og mest ubetingede gerning for den hjertelige tro på Gud?

Sv.: En bekendelse af denne samme tro.

Sp.: Hvad vil det sige at bekende troen?

Sv.: Det vil sige en åben bekendelse af, at vi besidder den ortodokse tro og det endda med en sådan inderlighed og fasthed, at hverken fristelser eller trusler eller lidelser, ja

ikke engang døden kan afholde os fra at tro på den sande Gud og på vores Herre Jesus Kristus.

Sv.: Hvorfor er det nødvendigt at bekende troen?

Sv.: Apostlen Paulus vidner om, at den er nødvendig til frelse: *For med hjertet tror man til retfærdighed, med munden bekender man til frelse* (Rom 10,10).

Sp.: Hvorfor er det nødvendigt ikke bare at tro, men også at bekende den Ortodokse tro for at blive frelst?

Sv.: Fordi hvis nogen for at bevare sit jordiske liv eller sine jordiske goder fornægter Den ortodokse tros bekendelser, så viser han med det, at han ikke har den sande tro på Gud Frelseren og det kommende, velsignede liv.

Sp.: Hvorfor står der ikke i trosbekendelsen: jeg tror på Gud, men tilføjes: *på den ene Gud?*

Sv.: For at afværge hedningernes løgnagtige tro, som – idet de antager skabningen for at være Gud – troede at der var mange guder.

Sp.: Hvad lærer Den hellige Skrift om Guds enhed?

Sv.: Ordene om dette er sat ind i trosbekendelsen ud fra følgende ord af Paulus: *Så ved vi, at der kun er én Gud. For vel er der såkaldte guder, både i himlen og på jorden – der er jo så mange guder og så mange herrer. Men for os er der kun én Gud, Faderen; fra ham er alle ting, og vi til*

ham. Og for os er der kun én Herre, Jesus Kristus, ved ham er alle ting, og vi ved ham (1 Kor 8,4-6).

Sp.: Kan man erkende selve Guds inderste væsen?

Sv.: Nej. Det går ud over al erkendelse, ikke kun for mennesker, men også for engle.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om dette?

Sv.: Apostlen Paulus siger, at Gud bor i et utilgængeligt lys, som intet menneske har set eller kan se (1 Tim 6,16).

Sp.: Hvilken forståelse af Guds væsen og Guds egenskaber kan man udlede af Guds åbenbaring?

Sv.: Gud er Ånd, evig, alt-velsignende, alvidende, alt-retfærdig, almægtig, allestedsnærværende, uforanderlig, alt-tilfreds, alt-velsignet.

Sp.: Kan alt dette bevises ud fra Den hellige Skrift?

Sv.: Jesus Kristus har selv sagt, at Ånden er Gud (Joh 4,24).

Om Guds evighed siger David: Jeg siger: Evigt bygges din godhed, i himlen grundfæster du din trofasthed (Sl 89,3).

I Apokalypsen kan man læse følgende ord til Guds pris: Hellig, hellig, hellig er Herren, Gud den Almægtige, han som var og som er og som kommer.

Apostlen Paulus siger: Gud er kærlighed (1 Joh 4,16).

David synger: *Gavmild og nådig er Herren, tålmodig og barmhjertig: hans goder rækker til alle og hans gavmildhed til alle hans gerninger* (Sl 144,8-9).

Om Guds alvidenhed siger apostlen Johannes: *For Gud er større end vort hjerte og kender alt* (1 Joh 3,20).

Apostlen Paulus udbryder: *O dyb af Guds rigdom og visdom og kundskab! Hvor uransagelige er hans domme, og hvor usporlige er hans veje* (Rom 11,33).

Om Guds retfærdighed synger David: *Retfærdig er Herren og sand hans kærlighed, retten skuer hans ansigt* (Sl 10,7).

Apostlen Paulus siger, at Gud vil gengælde enhver efter hans gerninger og at Gud ikke gør forskel på nogen (Rom 2,6.11).

Om Guds almagt siger salmisten: *For han talte og det skete, han befalede og det stod der* (Sl 33,9).

Ærkeenglen siger i evangeliet: *thi intet er umuligt for Gud* (Luk 1,37).

Guds allestedsnærværelse forklarer David således: *Hvor skulle jeg søge hen fra din ånd? Hvor skulle jeg flygte hen fra dit ansigt? Stiger jeg op til himlen, er du dér, lægger jeg mig i dødsriget, er du dér. Låner jeg morgenrødens vinger og slår mig ned, hvor havet ender, så leder din hånd mig også dér, din højre hånd holder mig fast. Siger jeg: Mørket skal dække mig, lyset blive til nat omkring mig, så er mør-*

ke ikke mørke for dig, natten er lys som dagen, mørket er som lyset (Sl 139,7-12).

Apostlen Jakob skriver, at *hos lysenes fader er der ikke forandring eller skiftende skygge (Jak 1,17).*

Apostlen Paulus siger, at Gud *heller ikke lader sig tjene af menneskehænder, som om han trængte til noget. Det er ham der giver alle liv og ånde og alle ting (ApG 17,25).*

Han kalder Gud *den salige og eneste hersker, kongernes konge og herrernes herre (1 Tim 6,15).*

Sp.: Hvis Gud er Ånd, hvordan kan det så være, at Den hellige Skrift tilskriver ham forskellige kropsdele som f.eks.: hjerte, øjne, ører og hænder?

*Sv.: Den hellige Skrift tilpasser sig til det almindelige menneskesprog, men det er nødvendigt at forstå dette på en åndelig og ophøjet måde, som for eksempel: Guds hjerte betyder *mildhed* eller Guds kærlighed, øjne og ører betyder *alvidenhed*, hænderne betyder *almagt*.*

Sp.: Hvis Gud er overalt, hvorfor siger man så samtidig, at han er i himlene eller i helligdommen?

Sv.: Gud er overalt, men i himlene er hans særlige tilstedeværelse, som med evig ære er hans velsignede ånd; men i helligdommene findes hans særlige tilstedeværelse, velsignet og hemmelighedsfuld²⁶, ærefrygtindgydende,

²⁶ Med dette udtryk betegnes Guds sakramentale nærvær i liturgi-ens hellige handlinger.

som søger de troende og indimellem kommer til syne ved særlige tegn.

Jesus Kristus siger: *For hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem* (Matt 18,20).

Sp.: Hvordan skal man forstå trosbekendelsens ord: *Jeg tror på én Gud Fader?*

Sv.: Dette skal man forstå i forhold til Den hellige Treenigheds hemmelighed, fordi Gud er én i sit væsen, men tre personer: Faderen, Sønnen og Helligånden, Treenigheden har ét væsen²⁷ og er udelelig.

Sp.: Hvad siges der om Den hellige Treenighed i Den hellige Skrift?

Sv.: De væsentligste ord om dette fra Det nye Testamente har følgende essens: *Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn* (Matt 28,19). *For der er tre som vidner i himlene: Faderen, Ordet og Helligånden; og disse tre er ét væsen* (1 Joh 5,7).

Sp.: Tales der om Treenigheden i Det gamle Testamente?

Sv.: Det gør der, men ikke helt klart. For eksempel:

Ved Herrens ord blev himlen skabt, hele dens mangfoldighed, ved et pust fra hans mund (Sl 33,6).

27 På græsk *ousía* som defineret af de kappadokiske fædre.

Hellig, hellig, hellig er Hærskarers Herre, hele jorden er fuld af hans herlighed (Es 6,3.).

Sp.: Hvordan kan den ene Gud være i tre personer?

Sv.: Vi kan ikke nå ind til Guds inderste hemmelighed, men vi tror på den ud fra Guds ords uforanderlige vidnesbyrd: Således ved heller ingen anden end Guds Ånd, hvad der bor i Gud (1 Kor 2,11).

Sp.: Hvilken forskel er der mellem Den hellige Treenigheds personer?

Sv.: Gud Fader fødes ikke og udgår ikke fra en anden person; Guds Søn fødes evigt af Faderen; Helligånden udgår evigt fra Faderen.

Sp.: Er de tre hypotaser eller tre personer, som er Den hellige Treenigheds essens, af lige værdighed?

Sv.: Ja, af fuldstændig lige værdighed. Således som Faderen er sand Gud, således er Sønnen ligeledes sand Gud, og Helligånden er sand Gud; men tillige således, at i de tre hypotaser er der én Gud i tre hypotaser.

Sp.: Hvorfor kaldes Gud Al-herskeren?

Sv.: Fordi han opretholder alt, hvad der end er til, ved sin kraft og sin vilje.

Sp.: Hvad udtrykker Trosbekendelsens ord: Skaber af himmel og jord, af det synlige og usynlige?

Sv.: Det, at alt er skabt af Gud og at intet kan eksistere uden Gud.

Sp.: Er disse ord ikke taget fra Den hellige Skrift?

Sv.: Jo. Skabelsesbogen begynder med disse ord: *I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden.*

Apostlen Paulus siger om Jesus Kristus, Guds Søn: *I ham blev alting skabt, i himlene og på jorden, det synlige og usynlige, troner og herskere, magter og myndigheder. Ved ham og til ham er alting skabt* (Kol 1,16).

Sp.: Hvad skal man i Trosbekendelsen forstå ved udtrykket *usynlig*?

Sv.: Den usynlige eller *åndelige verden*, som *englene* hører til.

Sp.: Hvad er engle?

Sv.: Uskabte ånder, som har fået forstand, vilje og styrke.

Sp.: Hvad betyder ordet *engel*?

Sv.: Det betyder *budbringer*.

Sp.: Hvorfor kaldes de sådan?

Sv.: Fordi Gud sender dem for at forkynde sin vilje. Således, for eksempel, blev Gabriel sendt for at forkynde Den hellige Jomfru Maria om Frelserens undfangelse.

Sp.: Hvad er skabt først, *det synlige* eller *det usynlige*?

Sv.: Det usynlige før det synlige, og englene før menneskene (Den ortodokse bekendelse, del 1. Spørgsmål 18).

Sp.: Kan man finde vidnesbyrd om dette i Den hellige Skrift?

Sv.: I Jobs Bog siger Gud selv om skabelsen af jorden: *Hvor blev dens fodstykker sat ned, og hvem lagde dens hjørnesten, mens alle morgenstjerne jublede, og alle guds sønner råbte af fryd?* (Job 38,6-7).

Sp.: Hvorfra kommer betegnelsen skytsengle?

Sv.: Fra følgende ord i Den hellige Skrift: *for han vil give sine engle befaling om at beskytte dig på alle dine veje* (Sl 91,11).

Sp.: Har enhver af os skytsengle?

Sv.: Uden tvivl. Det kan man overbevise sig om ved følgende ord af Jesus Kristus: *Se til at I ikke ringeagter en af disse små. For jeg siger jer: Deres engle i himlene ser altid min himmelske fars ansigt* (Matt 18,10).

Sp.: Er alle engle gode og velgørende?

Sv.: Nej. Der findes *onde engle*, som kaldes djævle.

Sp.: Hvorfor er de onde?

Sv.: De er skabt sammen med de gode, men har overskredet deres pligt til fuldstændig lydighed over for Gud og

på den måde er de faldet bort fra ham og kommet ind i selvkærlighed, stolthed og ondskab.

Ifølge apostlen Judas' forklaring så er essensen i dette *engle som ikke tog vare på deres høje hverv, men forlod deres rette bolig* (Jud 1,6).

Sp.: Hvad skal man forstå ved ordet *djævel*?

Sv.: Det betyder *bagtaler* eller *forfører*.

Sp.: Hvorfor kaldes de onde engle djævle, det vil sige bagtalere og forførere?

Sv.: Fordi de prøver at smede rænker over for menneskene, og idet de forfører dem, indgyder de dem løgnagtige tanker og onde ønsker.

Om dette siger Jesus Kristus til de ikke-troende jøder: *I har djævelen til fader, og I er villige til at gøre, hvad jeres fader lyster. Han har været en morder fra begyndelsen og han står ikke i sandheden, for der er ikke sandhed i ham; når han farer med løgn taler han ud fra sig selv; for løgner er han og fader til løgneren* (Joh 8,44).

Sp.: Hvad har Den hellige Skrift åbenbaret os om verdens skabelse?

Sv.: I begyndelsen skabte Gud ud af ingenting himlen og jorden. Jorden var ikke formet og den var tom. Herefter fremkaldte Gud trin for trin:

Den *første* dag verden – lyset.

Den *anden* dag – den hårde eller synlige himmel.

Den *tredje* dag – en samling af vandet på jorden, landjorden og planterne.

Den *fjerde* dag – solen, månen og stjernerne.

Den *femte* dag – fisk og fugle.

Den *sjette* dag – de firfodede dyr, som lever på landjorden, og til sidst mennesket. Med mennesket blev skabelsen afsluttet, og på den *syvende* dag hvilede Gud fra alle sine gerninger. Derfor kaldes den syvende dag *lørdag*, som på det jødiske sprog betyder *ro* (1 Mos 2,2).

Sp.: Blev der sammen med disse skabt syndige skabninger, sådan som vi ser dem nu?

Sv.: Nej. Ved skabelsen var alting *godt* (1 Mos 1,8 + 1,31), dvs. rent, smukt og uskadeligt.

Sp.: Var der ikke noget særligt ved skabelsen af mennesket?

Sv.: Den treenige Gud sagde: *Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os* (1 Mos 1,26).

Og så skabte Gud det første menneske *Adams* krop af jorden, han indåndede i hans ansigt livets ånd; førte Adam ind i paradiset; og til føde gav han ham – ud over de øvrige paradisfrugter – frugterne fra livets træ, og da Adam sov tog han et ribben og skabte ud af dette hans første kone *Eva* (1 Mos 2,7 + 2,15 + 2,21.22).

Sp.: Hvad består *Guds billede* i?

Sv.: Det består – ifølge apostlen Paulus' forklaring – i *sandhedens retfærdighed og fromhed* (Ef 4,24).

Sp.: Hvad er *livets ånd*?

Sv.: Sjælen, et åndeligt og udødeligt væsen.

Sp.: Hvad er paradiset?

Sv.: Ordet paradiset betyder *have*. Således betegnes det første menneskes smukke og velsignede bolig, som i Skabelsesberetningen beskrives som en have.

Sp.: Paradiset – som de første mennesker befandt sig i – er det virkeligt eller åndeligt?

Sv.: For legemet er det virkeligt som en synlig og velsignet bolig; men for sjælen er det åndeligt som en tilstand af velsignet fællesskab med Gud og en åndelig betragtning af skabningerne (Gregor Teologen²⁸ 38,42; Johannes af Damaskus, Teologi, bog 2, kap. 12, s. 3).

Sp.: Hvad er *livets træ*?

Sv.: Det er det træ som gør, at når mennesket spiser af dets frugter, bliver det uden sygdom og udødeligt.

²⁸ Gregor Teologen er identisk med Den hellige Gregor af Nazianz (289-390), en af de tre kappadokiske fædre og en af Østkirkens mest fremtrædende kirkefædre. Sammen med Basilios den Store og Gregor af Nyssa var han med til at udvikle Treenighedslæren med dogmet om "én guddom i tre personer", og han forsvarede Helligåndens fulde guddommelighed og Kristi fulde menneskelighed.

Sp.: Hvorfor blev Eva skabt af Adams *ribben*?

Sv.: Fordi hele menneskeslægten fra sit udgangspunkt var ét legeme og fordi menneskene i sandhed skulle bevæges til at elske og ære hinanden.

Sp.: Med hvilket formål blev mennesket skabt?

Sv.: For at det skulle kende Gud og elske og ære Ham og igennem dette blive evigt salig.

Sp.: Når det således behager Gud at bestemme mennesket til den evige salighed, har dette så en særlig betegnelse i troslæren?

Sv.: Det kaldes Guds *forudbestemmelse*.

Sp.: Forbliver Guds forudbestemmelse om menneskets salighed uforanderlig, når vi nu ser, at mennesket ikke er saligt?

Sv.: Den forbliver uforanderlig. Det er fordi Gud, efter Sin forudsigelse og uendelige miskundhed og for det menneske, som er kommet bort fra salighedens vej, har åbnet en ny vej til saligheden ved sin enbårne søn Jesus Kristus.

Han har udvalgt os før verdens grundlæggelse siger apostlen Paulus (Ef 1,4).

Sp.: Hvordan skal man forstå Guds forudbestemmelse i forhold til mennesket i al almindelighed og i forhold til den enkelte?

Sv.: Gud har forudbestemt alle mennesker til at skænke – og har selv skænket – en forudgribende velsignelse og midler til at opnå velsignelse; og de som velvilligt modtager den velsignelse, de skænkes af Ham, benytter sig af de frelsesmidler, som skænkes af Ham og går den velsignelsens vej, som Han har anvist dem.

Sp.: Hvad siger Guds ord om dette?

Sv.: *For dem, han forud har kendt, har han også forud bestemt* (Rom 8,29).

Sp.: Hvad siger Den ortodokse Kirke om dette?

Sv.: I de ortodokse patriarkers udlægning af troen siges det: *Skønt Han forudså, at nogle ville bruge sin frie vilje på en god måde og andre på en dårlig, så forudbestemte Han nogle til ære og andre fordømte Han* (Kap.2²⁹).

Sp.: I forbindelse med skabelsen af verden og mennesket, hvilken handling fra Gud følger da umiddelbart i forhold til verden og mennesket i særdeleshed?

Sv.: Guds forsyn.

Sp.: Hvad er Guds forsyn?

Sv.: Guds forsyn er hans til stadighed almægtige handlinger af visdom og velsignelse, med hvilke Gud beskytter skaberværket og skabningens kræfter, fører dem til velsignede mål, indgyder godt i hver enkelt, og det onde

29 Poslanije patriarkhov (da. Patriarkernes Sendebrev), del 3, s. 148.

som opstår, når det fjerner sig fra det gode, standser han eller retter det op og styrer det hen imod gode følger.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om Guds forsyn?

Sv.: Jesus Kristus siger selv: *Se himlens fugle, de sår ikke og høster ikke og samler ikke i lade, og jeres himmelske far giver dem føden; Er I ikke langt mere værd end de?* (Matt 6,26).

I denne udlægning ser man såvel Guds forsyn i forhold til skabningen, såvel som til mennesket i særdeleshed.

Hele Salme 90 er et særligt og mangfoldigt udtryk for Guds forsyn i forhold til mennesket.

Om det andet led

Sp.: Hvordan skal man forstå navnet: *Jesus Kristus, Guds Søn?*

Sv.: Den anden person i Det hellige Treenighed kaldes *Guds Søn* ifølge sin guddommelighed.

Denne samme Guds Søn blev kaldt *Jesus*, da han blev født på jorden som et menneske. Profeterne kaldte ham *Kristus*, da de endnu ventede på hans komme til jorden.

Sp.: Hvad betyder navnet *Jesus*?

Sv.: *Frelseren.*

Sp.: Af hvem blev han kaldt Jesus?

Sv.: Af englen Gabriel.

Sp.: Hvorfor har Guds Søn fået dette navn ved sin fødsel på jorden?

Sv.: Fordi han blev født for at *frelse* menneskene.

Sp.: Hvad betyder navnet *Kristus*?

Sv.: *Den salvede.*

Sp.: Hvorfra kommer navnet *Den salvede*?

Sv.: Fra salvelsen med hellig olie, igennem hvilken Helligåndens gaver skænkes.

Sp.: Er det kun Jesus, Guds Søn, som bliver kaldt *Den salvede*?

Sv.: Nej. Fra hedenold blev *konger, ypperstepræster og profeter* kaldt *salvede*.

Sp.: Hvorfor bliver Jesus, Guds Søn, kaldt *den salvede*?

Sv.: Fordi alle Helligåndens gaver uden grænse gennemtrænger hans menneskelighed, og på den måde forlenes han på det allerhøjeste niveau med profetens *klarsyn*, ypperstepræstens *hellighed* og kongens styrke.

Sp.: I hvilken forstand kaldes Jesus Kristus *Herre*?

Sv.: I den forstand, at han er *sand Gud*. Thi navnet *herre* er et af Guds navne.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om Jesu Kristi, Guds Søns, guddommelighed?

Sv.: *I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud og Ordet var Gud (Joh 1,1).*

Sp.: Hvorfor kaldes Jesus Kristus for Guds *enbårne* Søn?

Sv.: Det betyder, at kun Han er Guds Søn, født af Gud Faders væsen og derfor er han af *samme væsen* som Gud Fader; og følgelig og uden enhver sammenligning går han så forud for alle de hellige engle og alle de hellige mennesker, som kaldes Guds sønner efter hans *velsignelse* (Joh 1,12.16).

Sp.: Kalder Den hellige Skrift Jesus Kristus for *Enbåren*?

Sv.: Det gør den. F.eks. i følgende ord fra evangelisten Johannes: *Og ordet blev kød og tog bolig iblandt os, og vi så hans herlighed, en herlighed som den Enbårne har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed (Joh 1,14). Ingen har nogen sinde set Gud; den Enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn, han er blevet hans tolk (Joh 1,18).*

Sp.: Hvorfor siges det i trosbekendelsen om Guds Søn, at han er *født af Faderen*?

Sv.: Dette betegner den personlige egenskab, med hvilken han adskiller sig fra de andre personer i Treenigheden.

Sp.: Hvorfor siges det, at Han er født før alle tider?

Sv.: For at ingen skal tro, der har været et tidspunkt, hvor han ikke var til. Sagt på en anden måde: med dette udtrykkes, at Jesus Kristus er såvel Guds som Faderens evige Søn.

Sp.: Hvad betyder i trosbekendelsen ordene: *lys af lys*.

Sv.: I lighed med det synlige lys udtrykker de Guds Søns uforståelige fødsel af Faderen. Når vi ser på solen, ser vi lys; af dette lys fødes lys, som ses i hele verden under solen; men også det andet er ét lys, udeleligt, af én natur. I lighed med dette er Gud Fader et evigt *lys* (1 Joh 1,5); af ham fødes Guds Søn, som også er det evige Lys: Således er Gud Fader og Gud Søn det ene evige Lys, udelt og af én guddommelig natur.

Sp.: Hvilke kræfter er der i Trosbekendelsens ord: *sand Gud af sand Gud*?

Sv.: Disse, at Guds Søn kaldes Gud i samme sande forstand som at Gud er Fader.

Sp.: Er disse ord fra Den hellige Skrift?

Sv.: Ja. De er taget ud fra følgende ord af Johannes Teologen³⁰: *Men vi ved, at Guds Søn er kommet og at han har givet os forstand, så vi kan kende ham, som er den Sande;*

30 Han er identisk med Johannes evangelisten, forfatter til Johannevangeliet og ifølge gammel tradition også til Johannesbrevene. I den ortodokse kirke er der kun to personer som anses for værdige til at bære titlen "teolog", det er Johannes Evangelisten og Gregor af Nazianz.

og vi er i den Sande, i hans søn, Jesus Kristus. Han er den sande Gud og det evige liv (1 Joh 5,20).

Sp.: Hvorfor er det i trosbekendelsen tilføjet om Guds Søn, at Han er født, ikke skabt?

Sv: Dette er tilføjet for at afsløre Arius, som løgnagtigt lærte, at Guds Søn er skabt.

Sp.: Hvad betyder ordene af samme væsen som Faderen?

Sv: Sagt på en anden måde, så er Guds Søn af samme guddommelige natur som Gud Fader.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om dette?

Sv.: Jesus Kristus siger om sig selv og om Gud Fader: Jeg og Faderen er ét (Joh 10,30).

Sp.: Hvad betyder trosbekendelsens ord: Før alle tider?

Sv.: De betyder, at Gud Fader har skabt alt ved sin Søn såvel som ved sin evige Visdom og sit evige Ord.

Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er (Joh 1,3).

Om det tredje led

Sp.: Om hvem hedder det i trosbekendelsen, at han steg ned fra himlene?

Sv.: Om Guds Søn.

Sp.: Hvordan steg han ned fra himlene, når han som Gud er overalt?

Sv.: Det er rigtigt, at Han er over alt, og derfor er Han altid i himlen og altid på jorden; men på jorden var Han først usynlig, og kom siden til syne i kødet; i den forstand kan det siges, at Han steg ned fra himlene.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om det?

Sv.: Se nu Jesu Kristi eget ord: *Ingen er steget op til himlen undtagen den, der steg ned fra himlen, Menneskesønnen* (Joh 3,13.)

Sp.: Hvorfor steg Guds Søn ned fra himlen?

Sv.: *For menneskets skyld og for vor frelse*, som det siges i trosbekendelsen.

Sp.: Med hvilken gyldighed siges det, at Guds Søn steg ned fra himlen *for menneskets skyld*?

Sv.: Dette siges med den gyldighed, at Han ikke kom til jorden for et eller andet bestemt folks eller for bestemte menneskers skyld, men for os alle, for menneskene generelt.

Sp.: Hvorfor kom Guds Søn til jorden for at *frelse menneskene*?

Sv.: På grund af synden, forbandelsen og døden.

Sp.: Hvad er *synd* for noget?

Sv.: En overtrædelse af loven. *Synd er lovbrud* (1 Joh 3,4).

Sp.: Hvorfra kommer menneskenes synd, når nu de er skabt i Guds billede, og Gud ikke kan synde?

Sv.: Fra Djævelen.

Den der gør synden er af Djævelen; for Djævelen har syndet fra begyndelsen (1 Joh 3,8).

Sp.: Hvordan gik synden over fra Djævelen til menneskene?

Sv.: Djævelen fristede Eva og Adam og fik dem til at overtræde Guds bud.

Sp.: Hvilket bud?

Sv.: I paradiset gav Gud Adam påbud om, at han ikke måtte spise af frugten på Kundskabens Træ, og sagde dernæst til ham, at så snart han spiser af den, skal han dø.

Sp.: Hvorfor medførte det døden at spise af frugten på Kundskabens Træ?

Sv.: Fordi det var forbundet med ulydighed mod Guds vilje og på den måde adskilte mennesket fra Gud og fra hans velsignelse og gjorde det fremmed for Guds liv.

Sp.: På hvilken måde hænger navnet på Kundskabens Træ sammen med dets formål?

Sv.: Det hænger sådan sammen, at mennesket gennem dette træ har erkendt, hvordan det gode hænger sammen med at adlyde Guds vilje og hvordan det onde hænger sammen med ulydighed mod den.

Sp.: Hvordan kunne Adam og Eva adlyde Djævelen frem for Gud?

Sv.: Da Gud skabte mennesket, gav han det med sin velsignelse *en vilje*, som først og fremmest var bestemt til at elske Gud, men som dernæst var *fri*, og mennesket *brugte* sin frihed *til det onde*.

Sp.: Hvordan fristede Djævelen Adam og Eva?

Sv.: Eva så i paradiset slangen, som overbeviste hende om, at hvis menneskene spiste af frugten på Kundskabens Træ, så ville de kende godt og ondt og blive som Gud. Eva blev således fristet af dette løfte og af frugternes skønhed og spiste; Adam spiste så efter hendes eksempel.

Sp.: Hvad var følgen af Adams synd?

Sv.: Forbandelse og død.

Sp.: Hvad er *forbandelse* for noget?

Sv.: Det er en fordømmelse af synden ifølge Guds retfærdige dom, en fordømmelse af det onde som fra synden strømmer ud over verden til menneskenes straf.

Gud sagde til Adam: *Jorden skal være forbandet på grund af dine gerninger* (1 Mos 3,17).

Sp.: Hvilken *død* var så følgen af Adams synd?

Sv.: Den er dobbelt: *en kropslig*, når legemet mister sjælen, som havde givet den liv, og *en åndelig*, når sjælen mister Guds velsignelse, som havde vakt dens højere åndelige liv til live.

Sp.: Kan sjælen virkelig dø ligesom legemet?

Sv.: Den kan dø, men ikke ligesom legemet. Når kroppen dør, mister den følelsen og går til grunde; og når sjælen dør ved synden, mister den det åndelige lys, glæden og velsignelsen, men den går ikke til grunde, tilintetgøres ikke, men forbliver i en tilstand af mørke, sorg og lidelse.

Sp.: Hvorfor var det ikke kun de første mennesker, som døde, men alle?

Sv.: Fordi alle som er født af Adam er inficeret af synden og synder selv. For sådan som der fra en befængt kilde flyder en befængt strøm, sådan flyder der fra slægtens førstefødte, som er befængt med synd og derfor dødelig, et afkom som er smittet med synd og derfor dødeligt.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om det?

Sv.: *Synden kom ind i verden ved ét menneske, og ved synden døden, og sådan kom døden til alle mennesker, fordi alle syndede (Rom 5,12).*

Sp.: Var frugterne på Livets Træ gavnlige for mennesket efter at det havde syndet?

Sv.: Efter at det havde syndet kunne det ikke spise dem, fordi det var drevet ud af Paradiset.

Sp.: Havde mennesket så overhovedet noget håb om frelse?

Sv.: Da de første mennesker angrede deres synd foran Gud, så gav Gud dem, ifølge sin miskundhed, håb om frelse.

Sp.: Hvad bestod dette håb i?

Sv.: Gud sagde, at *kvindens afkom skal knuse slangens hoved* (1 Mos 3,15).

Sp.: Hvad betyder det?

Sv.: Det betyder, at Jesus Kristus vil overvinde den djævel, som frister menneskene, og frelse dem fra synd, forbandelse og død.

Sp.: Hvorfor kaldes Jesus Kristus for kvindens sæd?

Sv.: Fordi han blev født på jorden *uden en mand* ved Den hellige Jomfru Maria.

Sp.: Hvilken *gavn* har vi så af dette løfte?

Sv.: På den måde at menneskene, som levede dengang løftet blev givet, kunne *tro* på den kommende Frelser på samme måde som vi tror på det kommende.

Sp.: Troede den gamle tids mennesker virkelig på den kommende Frelser?

Sv.: Nogle gjorde; men størstedelen af menneskene glemte Guds løfte om Frelseren.

Sp.: Gentog Gud ikke dette løfte?

Sv.: Ustandseligt. For eksempel gav Han Abraham løftet om Frelseren med følgende ord: *Alle jordens folk skal velsigne sig i dit afkom* (1 Mos 22,18).

Det samme løfte gentog Han siden for David med følgende ord: *Jeg oprejser din slægt for dig og opretter Hans kongestol i århundreder* (2 Kong 7,12.13).

Sp.: Hvad skal man forstå ved ordet *inkarnation*?

Sv.: Man skal forstå det sådan, at Guds Søn antog en menneskelig krop – uden synd – og blev menneske.

Sp.: Hvorfra stammer ordet *inkarnation*?

Sv.: Fra evangelisten Johannes' ord: *Ordet blev kød* (Joh 1,14).

Sp.: Hvorfor er det i Trosbekendelsen – efter det sted hvor det om Guds Søn hedder, at *han blev kød* – tilføjet, at han *blev menneske*.

Sv.: Det er for at man skal tro, at Guds Søn ikke bare antog *kødet*, eller kroppen, men også anerkende ham som et fuldt og helt menneske, som består af både krop og ånd³¹.

31 Her anerkendes to-naturlæren til fulde og Jesus ses som "sand Gud og sandt menneske" – uden sammenblanding og uden adskillelse som det blev defineret på kirkemødet i Kalkedon 451.

Sp.: Vidner Den hellige Skrift om dette?

Sv.: Apostlen Paulus skriver: *For der er én Gud og én formidler mellem Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus* (1 Tim 2,5).

Sp.: Er der så én natur i Jesus Kristus?

Sv.: Nej, i ham findes der uden deling og uden sammenblanding *to naturer*, en guddommelig og en menneskelig, og – ifølge disse naturer – to viljer³².

Sp.: Har han så ikke to personer?

Sv.: Nej. *Én person*, Gud og menneske sammen, med ét ord: Et Gud-menneske.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om Guds Søns inkarnation ved Helligånden af Jomfru Maria?

Sv.: Evangelisten Lukas fortæller, at da Jomfru Maria spurgte englen, som havde forkyndt hende om Jesu undfangelse: *Hvordan kan det gå til, jeg har jo aldrig været sammen med en mand?* – da sagde englen som svar: *Helligånden skal komme over dig og Den højestes kraft skal overskygge dig. Derfor skal det barn, der bliver født, også kaldes helligt, Guds Søn* (Luk 1,35).

Sp.: Hvem var Jomfru Maria?

³² Denne passus om de to viljer skal formentlig tjene til en imødegåelse af Det tredje konstantinopolitanske Kirkemødes bestemmelse af, at Kristus kun har én, guddommelig vilje.

Sv.: En hellig jomfru af Adams og Davids slægt, hvem det påhvilede at lade Frelseren komme til verden ifølge Guds forjættelse – forlovet med Josef som var af samme stamme, for så vidt som han var hendes beskytter; for hun var viet til Gud med løftet om altid at forblive Jomfru.

Sp.: Forblev Den hellige Jomfru Maria virkelig altid jomfru?

Sv.: Ja det gjorde hun – og var Jomfru før Frelserens fødsel, under fødslen og efter fødslen og derfor kaldes hun *ærkejomfru*.

Sp.: Med endnu hvilken stor betegnelse ærer Den ortodokse Kirke Jomfru Maria?

Sv.: Med betegnelsen *Gudsføderske*³³.

Sp.: Kan man påvise denne betegnelses oprindelse i Den hellige Skrift?

Sv.: Den er taget fra følgende ord af profeten Esajas: *Se, den unge kvinde skal blive med barn og føde en søn, og hun skal give ham navnet Immanuel; det betyder Gud med os* (Es 7,14, Matt 1,23).

Også den retfærdige Elisabeth kalder Den hellige Jomfru *Guds moder*. Og disse betegnelser er lige med betegnelsen *Gudsføderske*.

33 Udtrykket stammer oprindeligt fra græsk – ”theotokos”.

Hvordan kan det forundes mig, at min Herres mor kommer til mig (Luk 1,43).

Sp.: I hvilken forstand kaldes Den hellige Jomfru for Gudsføderske?

Sv.: Selv om Jesus Kristus ikke blev født af hende ifølge sin guddommelighed, som er evig, men ifølge sin menneskelighed, så kaldes hun alligevel med værdighed Gudsføderske, fordi han som blev født af hende – både i sin undfangelse og fødsel var og altid *vil være* – sand *Gud*.

Sp.: Hvad skal man mene om Jomfru Marias høje værdighed?

Sv.: I sin egenskab af Guds Moder overgår hun ved sin velsignelse og sin nærhed til Gud – og følgelig ved sin værdighed – som ethvert skabt væsen – og derfor ærer Den ortodokse Kirke hende højere end kerubimer og serafer.

Sp.: Hvad kan man ellers bemærke om Jesu Kristi fødsel af Den hellige Gudsføderske?

Sv.: Det, at selv om denne fødsel var fuldstændig hellig og fri fra synd, så var den også uden smerte, for blandt de straffe Gud udstedte på grund af synden, havde han bestemt *et plagsomt og pinefuldt svangerskab* for Eva (1 Mos 3,16. Johannes af Damaskus. Teologi. Bog 4. Kap. 14. S. 6³⁴).

34 Den græske grundtekst findes i: Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca posterior. Accurante J.-P. Migne. Vol. 1-161. Parisiis

Sp.: Hvilke kendetegn er der forberedt ved Guds forsyn, så menneskene kan kende den Frelser, som er født for dem?

Sv.: Der er mange præcise forudsigelser om de forskellige omstændigheder vedrørende hans fødsel og jordiske liv.

For eksempel forudsagde profeten Esajas, at Frelseren skulle fødes af en jomfru (Es 7,14).

Profeten Mika forudsagde, at Frelseren skulle fødes i Betlehem, og denne forudsigelse forstod jøderne før end de genkendte hans komme (Matt 2,6).

Profeten Malakias forudsagde ved grundlæggelsen af Jerusalems andet tempel, at Frelserens komme nærmede sig, at han ville komme til denne helligdom og at der forud for ham skulle sendes en forløber, som skulle ligne profeten Elias og som tydeligt viser sig at være Johannes Døberen (Mal 3,1 + 3,4-5).

Profeten Zakarias forudsagde Frelserens festlige indtog i Jerusalem (Zak 9,9).

Profeten Esajas forudsagde med utrolig klarhed Frelserens lidelser (kap. 53).

I Salme 21 beskriver David Frelserens lidelser med en sådan præcision, at det er som om han havde stået og skrevet det ved selve korset.

1857-1866 94, 1160. I russisk oversættelse: Ioann Damaskin, Totjnoje izlosjenije, s. 229-230.

Profeten Daniel forudsagde med 490 års afstand Frelserens tilsynekomst, Hans korsdød og den på ham følgende ødelæggelse af templet og af Jerusalem og ophøret af den gammeltestamentlige offerkult (Dan 9).

Sp.: Anerkendte man virkelig Jesus Kristus som Frelseren på den tid, hvor han fødtes og levede på jorden?

Sv.: Ja, det var der mange der gjorde, på forskellige måder.

De vise mænd fra Østen erkendte Ham ved hjælp af stjernen, som før hans fødsel kom til syne mod Øst. Hyrderne i Betlehem hørte om ham fra englene, som fortalte dem, at der var født en Frelser i Davids by. Efter en særlig åbenbaring af Helligånden, lærte Simeon og Anna Ham at kende, da han 40 dage efter sin fødsel blev frembåret i Templet. På tidspunktet for dåben ved Jordanfloden erkendte Johannes Døberen Ham ifølge åbenbaringen ved at Helligånden kom over Ham i skikkelse af en due og ved at Gud Faders røst lød fra himlen: *Dette er Min elskede Søn, i Ham har jeg velbehag* (Matt 3,17). Den samme stemme lød om Ham til Peter, Jakob og Johannes ved Forklarelsen på bjerget: *Dette er min elskede søn, I ham har jeg velbehag, hør ham* (Mark 9,7). Ud over dette var der mange, der lærte ham at kende på grund af mængden af Hans undere og ikke mindst på grund af de undere, som han gjorde.

Sp.: Hvilke undere gjorde Jesus Kristus?

Sv.: Mennesker, som led af uhelbredelige sygdomme og sindsbevægelser, helbredte Han på et øjeblik ved et ord, ved håndspålægelse eller ved at lade dem berøre hans klæder (Matt 9,20-22). Engang bespiste Han med fem og en anden gang med syv brød flere tusinde mennesker (Matt 14,15-21 + 14,32-38). Han gik på vandet (Mark 6,48-51), og ved sit ord stillede Han stormen (Mark 4,37-39). Han oprejste de døde; enkens søn fra Nain (Luk 7,11-15), Jairi datter (Luk 8,41-42 + 8,49-56), og Lazarus på fjerdedagen efter hans død (Joh 12,1-11).

Sp.: Når nu Guds Søn inkarnerede sig for vor skyld, på hvilken måde fuldførte Han så vores frelse?

Sv.: Ved Sin lære, Sit liv, Sin død og Sin opstandelse.

Sp.: Hvad indeholdt Kristi lære?

Sv.: *Evangeliet om Guds Rige* (Mark 1,14-15), eller, sagt på en anden måde, læren om frelsen og den evige velsignelse, det samme, som også i dag prædikkes i Den ortodokse Kirke.

Sp.: På hvilken måde er Kristi lære frelsende for os i dag?

Sv.: Det er den, når vi modtager den med hele vort hjerte og lever efter den. For sådan som Djævelens løgnagtige ord, som blev modtaget af de første mennesker, såede synd og død i dem, således sker det, at Kristi sande ord – når det hjerteligt modtages af de kristne – bliver et frø til et helligt og udødeligt liv.

De er – med apostlen Peters ord – *ikke genfødt af en for-gængelig, men af en uforgængelig sæd, Guds levende og blivende ord* (1 Pet 1,23).

Sp.: På hvilken måde bliver Kristi liv frelsende for os?

Sv.: Når vi efterligner det. Thi Han siger: *Den der tjener mig, skal følge mig, og hvor jeg er, dér skal også min tjener være* (Joh 12,26).

Om det fjerde led

Sp.: Hvordan kunne det ske, at Jesus Kristus blev *korsfæstet*, når nu hans lære og alle hans gerninger var nødvendige for at vække ærefrygt for Ham?

Sv.: De jødiske ældste og de skriftkloge hadede Ham, fordi Han bebrejdede dem deres løgnagtige lære og deres lovløse liv, og de var misundelige på Ham, fordi folket – på grund af hans lære og undere – agtede Ham højere end dem; og derfor bagtalte de Ham og dømte Ham til døden.

Sp.: Hvorfor hedder det, at Jesus Kristus er korsfæstet *under Pontius Pilatus*?

Sv.: For at betegne det tidspunkt, hvor han blev korsfæstet.

Sp.: Hvem var Pontius Pilatus?

Sv.: Den romerske hersker i Judæa, som var underlagt romerne.

Sp.: Hvorfor skal man være opmærksom på denne omstændighed?

Sv.: Det skal man, fordi den betød, at Jakobs profeti blev opfyldt: *Scepteret viger ikke fra Juda, staven ikke fra hans fødder, thi der kommer en hersker, ham skal folkene adlyde* (1 Mos 49,10).

Sp.: Hvorfor hedder det ikke bare i Trosbekendelsen, at Jesus Kristus er *korsfæstet*, men også at Han *led*?

Sv.: For at vise, at Hans korsfæstelse ikke bare var en slags lidelse og død, som nogle løgnagtige lærere har sagt³⁵, men en ægte lidelse og død.

Sp.: Hvorfor bliver der også mindet om, at Han *døde*?

Sv.: Dette hænger sammen med overbevisningen om, at Han virkelig døde og opstod; for Hans fjender satte endog vagter ved Hans grav og forseglede den.

Sp.: Hvordan kunne Jesus Kristus lide og dø, når nu Han var Gud?

35 Her tænkes på det doketistiske kætteri, som blev imødegået på kirkemødet i Kalkedon 451. Docketisterne fremhævede Jesu guddommelighed for at sikre Guds urørlighed og uforanderlighed. De hævdede, at Guds ånd havde forladt ham, før han døde på korset. For hvis Gud selv døde på korset, ville Gud have forandret sig.

Sv.: Han led og døde ikke ifølge sin guddommelighed, men ifølge sin menneskelighed, og ikke fordi Han ikke formåede at undfly sin lidelse, men fordi Han ønskede at lide. Han sagde selv: *Jeg sætter mit liv til for at få det tilbage. Ingen tager det fra mig, men jeg sætter det til af mig selv. Jeg har magt til at sætte det til og magt til at få det tilbage* (Joh 10,17-18.)

Sp.: Hvorfor hedder det, at Jesus Kristus *er korsfæstet for os?*

Sv.: Fordi Han med sin korsdød har frelst os fra synd, for-dømmelse og død.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om denne frelse?

Sv.: Om frelsen fra synden: *I Ham har vi forløsning ved Hans blod, tilgivelse for vore synder ved Guds rige nåde* (Ef 1,7.)

Om frelsen fra forbandelsen: *Kristus har løskøbt os fra lovens forbandelse ved selv at blive en forbandelse for vor skyld* (Gal 3,13).

Om frelsen fra døden: *Siden børnene alle er af kød og blod måtte Han også blive det ligesom de, for at Han med sin død skulle gøre ham magtesløs, som har dødens magt, nemlig Djævelen, og befri alle dem, som af frygt for døden hele livet igennem havde været holdt nede i trældom* (Hebr 2,14-15).

Sp.: På hvilken måde frelser Jesu Kristi død os fra synd, fordømmelse og død?

Sv.: For at vi bedre skal kunne forstå denne hemmelighed, gør Guds Ord den begribelig for os – i den udtrækning vi kan rumme den – ved at sammenligne Jesus Kristus med Adam. Adam er virkelig hoved for hele menneskeheden, som er ét med ham, fordi den virkelig udgår fra ham. Jesus Kristus, i hvem det guddommelige forenede sig med det menneskelige, gjorde sig på en velsignet måde til et nyt, almægtigt hoved for menneskeheden, som Han forener med sig ved troen. Så på samme måde som vi i Adam var underkastet synd, forbandelse og død, således er vi i Jesus Kristus frelst fra synd, forbandelse og død. Hans frivillige lidelse og død for os – det syndfrie Gud-menneskes død med uendelig ære og værdighed – er også den fuldkomne opfyldelse af Guds retfærdighed, som på grund af synden havde dømt os til døden, og den grænseløse fortjeneste, som Han havde modtaget uden at retfærdigheden var blevet krænket, vil Han skænke os syndere til syndernes forladelse og som velsignelse til at sejre over synd og død.

For dem ville Gud kundgøre, hvor rig på herlighed for hedningerne denne hemmelighed er: Kristus i jer, herlighedens håb (Kol 1,26-27).

Har døden på grund af den enes fald hersket ved denne ene, så skal endnu mere de, der får retfærdighedens overvælden-

de nåde og gave, få herredømme og liv ved én eneste, Jesus Kristus (Rom 5,17).

Så er der nu ingen fordømmelse for dem, som er i Kristus Jesus. For livets ånds lov har i Kristus Jesus befriet mig fra syndens og dødens lov. Det som loven ikke kunne, fordi den kom til kort på grund af kødet, det gjorde Gud: Han sendte sin egen søn i syndigt køds lighed og for syndens skyld og fordømte dermed synden i kødet, for at lovens krav skulle opfyldes i os, som ikke lever i lydighed mod kødet, men i lydighed mod Ånden (Rom 8,1-4).

Sp.: Har Jesus Kristus virkelig lidt for os alle?

Sv.: På sin side gav Han sig som et offer for alle og skaffede velsignelse og frelse; men dem som har gavn af dette er de af os, som på vores side frivilligt tager del i Hans lidelser, så jeg får skikkelse af Hans død (Fil 3,10).

Sp: Hvordan kan vi tage del i Jesu Kristi lidelse og død?

Sv.: Vi tager del i Jesu Kristi lidelse og død ved hjælp af en levende og hjertelig tro, ved hjælp af Sakramenterne, i hvilke kraften i Jesu Kristi død og hans frelsende lidelser er skjult og forsegle, og endelig ved at korsfæste legemet med alle dets lidenskaber og begær.

For jeg er ved loven død for loven for at leve for Gud. Jeg er korsfæstet med Kristus. Jeg lever ikke mere selv, men Kristus lever i mig, og mit liv her på jorden lever jeg i troen

på Guds Søn, der elskede mig og gav sig hen for mig (Gal 2,19-20).

Eller ved I ikke, at alle vi, som er blevet døbt til Kristus Jesus, er døbt til hans død? (Rom 6,3).

For hver gang I spiser dette brød og drikker bægeret, forkynder I Herrens død, indtil Han kommer (1 Kor 11,26).

De som hører Kristus Jesus til har korsfæstet kødet sammen med lidenskaberne og begæringerne (Gal 5,24).

Sp.: Hvordan kan man korsfæste kødet sammen med lidenskaberne og begæret?

Sv.: Ved afholdenhed fra lidenskaberne og begæret og ved de handlinger, som bekæmper dem. Når for eksempel vreden vækker os til at gøre fjenden ondt, så skal vi gå imod dette ønske og huske på, hvordan Jesus Kristus på korset bad for Sine fjender og selv bede for vores; på den måde korsfæster vi vredens lidenskab.

Om det femte led

Sp.: Hvilken nærmere anvisning gav Jesus Kristus på, at Hans død og lidelse var frelsende for os mennesker?

Sv.: Den, at Han opstod og således også lagde grundlaget for vores velsignede opstandelse.

Men nu er Kristus opstanden fra de døde som førstegrøden af dem, der er sovet hen (1 Kor 15,20).

Sp.: Hvad skal man tænke om den tilstand, Jesus Kristus var i efter Sin død og før Sin opstandelse?

Sv.: Dette forklarer følgende kirkesang: I din grav som kød, i helvede med en ånd som Gud, i paradiset med røveren, og på tronen var du, Kristus, med Faderen og Ånden, idet du opfyldte alt det, der var ubeskriveligt.

Sp.: Hvad er helvede for noget?

Sv.: Helvede betyder oversat fra græsk et sted som er berøvet lyset. I den kristne lære forstås under dette navn et åndeligt mørke, det vil sige at sjælene er i en tilstand, hvor de af synden er fremmedgjorte fra at kunne se Gud ansigt til ansigt og det lys og den velsignelse, som er forbundet med ham (Jud 1,6. Oktoich, kap. 5, vers 2.4³⁶).

Sp.: Hvorfor nedfór Jesus Kristus til dødsriget?

Sv.: Det gjorde Han, for også dér at prædike sejr over døden og for at frelse de sjæle som med tro forventede Hans komme.

Sp.: Taler Den hellige Skrift om dette?

36 Oktoich er en liturgisk bog i Den ortodokse Kirke, som indeholder mindre dele af gudstjenesten til brug på ugedagene. Den er opdelt i 8 dele, heraf navnet "oktoich". Nærværende citat er fra: Oktoich, siretj osmoglasnik. Izdatel'skij Sovjet Russkoj Pravoslavnoj Tserkvi, Moskva 2004, s. 6.

Sv.: Følgende ord forholder sig til dette: For også Kristus led én gang for menneskers synder, som retfærdig led Han for uretfærdiges skyld for at føre jer til Gud. Han blev dræbt i kødet, gjort levende i Ånden, og i den gik Han til de ånder, der var i fængsel, og prædikede for dem (1 Pet 3,18-19).

Sp.: Hvad skal man bemærke om Trosbekendelsens ord: korsfæstet på tredjedagen ifølge skrifterne?

Sv.: Disse ord er kommet med i Trosbekendelsen ud fra følgende ord i Korintherbrevet: Jeg overleverede jer nemlig først og fremmest, hvad jeg også selv har modtaget: at Kristus døde for vore synder efter Skrifterne, at han blev begravet, at Han opstod på den tredje dag efter Skrifterne (1 Kor 15,3-4).

Sp.: Hvilken mening er der i det udtryk: Ifølge Skrifterne?

Sv.: Det betyder, at Jesus Kristus døde og opstod præcis sådan, som der på profetisk vis er skrevet i Det gamle Testaments bøger.

Sp.: Hvor – for eksempel – er der skrevet om det?

Sv.: For eksempel er der i profeten Esajas' Bog kapitel 53 i nøjagtige detaljer beskrevet Jesu Kristi lidelse og død, som dette: Men Han blev gennemboret for vore overtrædelser og knust for vore synder. Han blev straffet for at vi kunne få fred, ved Hans sår blev vi helbredt (53,5).

Om Kristi opstandelse nævner apostlen Peter ordene fra Salme 15: *For du vil ikke lade mig blive i dødsriget, din hellige vil du ikke lade se forrådnelse* (ApG 2,27).

Sp.: Står der så i Det gamle Testamente, at Jesus Kristus skal opstå på netop *den tredje dag*?

Sv.: Det profetiske billede på dette fremstår hos profeten Jonas: *Og Jonas var i fiskens bug tre dage og tre nætter* (Jon 2,1.)

Sp.: Hvordan fandt man ud af, at Jesus Kristus var opstanden?

Sv.: De soldater, som bevogtede Hans grav, fandt med rædsel ud af det, fordi Herrens engel havde væltet den sten fra, som havde spærret for Hans grav, og derefter kom der et stort jordskælv. Englene fortalte også om Kristi opstandelse til Maria Magdalene og nogle andre. Selv kom Jesus Kristus på dagen for sin opstandelse til syne for mange som f.eks.: Peter, to disciple, som var på vej til Emmaus, og endelig for alle apostlene i et hus, hvor dørene var lukkede. Derefter viste Han sig mange gange for dem i løbet af 40 dage; på bare én dag viste Han sig for mere end 500 pålidelige mennesker tilsammen (1 Kor 15,6).

Sp.: Hvorfor viste Jesus Kristus sig efter sin opstandelse for apostlene i løbet af 40 dage?

Sv.: I den periode fortsatte Han med at undervise dem i Guds Riges hemmeligheder.

Om det sjette led

Sp.: Rummer Skriften belæg for Herrens himmelfart, som den beskrives i Trosbekendelsens sjette led?

Sv.: Ja, det er der belæg for i følgende ord fra Den hellige Skrift: *Han som er steget ned, er den samme, som også er steget op højt over alle himle for at fylde alt* (Ef 4,10).

Vi har en ypperstepræst, som sidder på højre side af den Højestes trone i himlene (Hebr 8,1.)

Sp.: Blev Jesus Kristus optaget til himlene i sin menneskelighed eller sin guddommelighed?

Sv.: I sin menneskelighed; men i sin guddommelighed har han altid været og vil altid være i himlene³⁷.

Sp.: På hvilken måde sidder Jesus Kristus *ved Faderens højre hånd*, når nu Gud er allestedsnærværende?

Sv.: Dette skal man forstå på en åndelig måde. Det vil sige: Jesus Kristus har den samme magt og ære som Gud Fader.

37 Og således fastholdes to-naturlæren også på dette punkt.

Om det syvende led

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om Kristi komme i fremtiden?

Sv.: *Den Jesus, som er blevet taget fra jer op til himlen, skal komme igen på samme måde, som I har set Ham fare op til himlen (ApG 1,11.).*

Dette sagde englene til apostlene under selve himmelfarten.

Sp.: Hvad siger Skriften om Hans kommende dom?

Sv.: *I skal ikke undre jer over dette, for den time kommer, da alle de, der er i gravene, skal høre Hans røst og gå ud af dem – de, der har øvet det gode for at opstå til liv, men de, der har gjort det onde, for at opstå til dom (Joh 5,28-29).*

Det er Jesu Kristi egne ord.

Sp.: Hvad siger Skriften om Hans uendelige Kongerige?

Sv.: *Han skal blive stor og kaldes Den Højestes søn, og Gud Herren skal give Ham hans fader Davids trone; Han skal være konge over Jakobs hus til evig tid, og der skal ikke være ende på hans rige (Luk 1,32-33).* Det er englens ord til Guds moder.

Sp.: Bliver Kristi andet komme så på samme måde som det første?

Sv.: Nej, det vil være helt anderledes end det første: for at lide for os kom Han i ydmyghed, men for at dømme os *kommer Han i sin herlighed og alle englene med Ham* (Matt 25,31).

Sp.: Vil Han dømme alle mennesker?

Sv.: Alle uden undtagelse.

Sp.: Hvordan vil Han dømme?

Sv.: Ethvert menneskes samvittighed åbnes for alle, og ikke bare de gerninger som er gjort gennem dets liv på jorden afsløres, men også alle de ord som er talt, alle de hemmelige ønsker og tanker. *Herren kommer. Han skal bringe for lyset, hvad der er skjult i mørket og åbenbare, hvad hjerterne vil. Og da skal enhver få sin ros fra Gud* (1 Kor 4,5).

Sp.: Mon Han vil dømme os efter såvel vore slette ord som vore tanker?

Sv.: Det vil Han, med mindre vi retter op på dem ved anger, tro og en forbedring af vores livsførelse. *Men jeg siger jer: På dommens dag skal mennesker aflægge regnskab for ethvert tomt ord, de har talt* (Matt 12,36).

Sp.: Kommer Jesus Kristus snart til dom?

Sv.: Det er uvist, og derfor er det nødvendigt at leve sådan, at vi altid er parat til det.

Herren er ikke sen til at opfylde sit løfte, sådan som nogle mener, men han har tålmodighed med jer, fordi Han vil, at ingen skal gå fortabt, men at alle skal nå til omvendelse. Men Herrens dag vil komme som en tyv (2 Pet 3,9-10).

Våg derfor, for I kender hverken dagen eller timen (Matt 25,13).

Sp.: Er der ikke åbenbaret nogle tegn på, at Kristi komme er nær?

Sv.: I Guds Ord er der åbenbaret nogle tegn, som er: En formindskelse af troen og af kærligheden mellem mennesker, en forøgelse af synd og ulykke, evangeliets forkyndelse for alle folkeslagene, Anti-Krists ankomst.

Sp.: Hvad er Anti-Krist?

Sv.: Det er Kristi modstander, som stræber efter at udrydde kristendommen, men i stedet for dette selv dør på en forfærdelig måde (2 Thess 2,8).

Sp.: Hvad er Kristi Rige?

Sv.: Kristi Rige er – for det første – hele verden, for det andet alle de troende på jorden, for det tredje alle de velsignede i himlen.

Det første kaldes *naturens* Rige, det andet *velsignelsens* Rige – det tredje *ærens* Rige.

Sp.: Til hvilken af disse forholder sig så den formulering i Trosbekendelsen, at *der ikke skal være ende* på Kristi Rige?

Sv.: Til ærens Rige.

Om det ottende led

Sp.: I hvilken forstand kaldes Helligånden *Herre*?

Sv.: På samme måde som det er tilfældet med Guds Søn, det vil sige som sand Gud.

Sp.: Vidner Den hellige Skrift om dette?

Sv.: Ja det kan man se af de ord, som apostlen Peter sagde i afsløringen af Ananias: *Hvorfor har Satan fyldt dit hjerte, så du har løjet for Helligånden?* og videre: *Det er ikke mennesker men Gud du har løjet for* (ApG 5,3.4.).

Sp.: Hvordan skal man forstå dette, at Helligånden kaldes *levendegøreren*?

Sv.: Det skal man forstå sådan, at Han sammen med Gud Fader og Gud Søn giver liv til skabningen, og særligt et åndeligt liv til menneskene.

Den, der ikke bliver født af vand og ånd, kan ikke komme ind i Guds Rige (Joh 3.5.).

Sp.: Hvorfra ved vi, at Helligånden udgår *fra Faderen*?

Sv.: Det ved vi ud fra følgende ord af Jesus Kristus: Når Talsmanden kommer, som jeg vil sende til jer fra Faderen, sandheden ånd, som udgår fra Faderen, skal han vidne om mig (Joh 15.26).

Sp.: Kan læren om Helligåndens udgang fra Faderen mon underkastes nogen form for ændring eller udvidelse?

Sv.: Nej, det kan den ikke. For det første fordi Den ortodokse Kirke i denne lære gentager Jesu Kristi præcise ord; og Hans ord er, uden tvivl, et tilstrækkeligt og fuldkomment udtryk for sandheden. For det andet, fordi Det andet Kirkemøde, hvis hovedformål var at befæste den sande lære om Helligånden, uden tvivl på en helt tilfredsstillende måde har defineret denne lære i Trosbekendelsen; og Den katolske Kirke anerkendte den (d.e. læren) med så stor beslutsomhed, at Det tredje Kirkemøde som sin syvende regel besluttede at forbyde sammensætningen af en ny Trosbekendelse³⁸.

Derfor skriver den hellige Johannes af Damaskus: Vi siger at Helligånden udgår fra Faderen og at vi har Faderens

38 Her argumenteres imod den tilføjelse til trosbekendelsen, som blev vedtaget på synoden i Toledo i 589 – også kaldet "filio-que" (dvs. "og fra Sønnen"), hvor det pointeres, at Helligånden udgår fra både Faderen og Sønnen. "Filio-que" blev føjet til trosbekendelsen for at imødegå arianerne, som mente, at Sønnen var underordnet Faderen. Indføjelsen af filio-que var formentlig en medvirkende årsag til skismaet mellem Øst- og Vestkirken i 1054 og har lige siden været en anstødssten i forholdet mellem de to kirker.

Ånd; derimod siger vi på ingen måde, at Ånden udgår fra Sønnen, men kalder Hans Ånd Søn (PG³⁹ 1, kap. 11, s. 4).

Sp.: Hvordan kan man se, at Helligånden er værdig til ære og tilbedelse, på lige fod med Faderen og Sønnen?

Sv.: Det kan man se ved, at Jesus Kristus har befalet, at vi skal døbe i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn (Matt 28,19).

Sp.: Hvorfor hedder det i Trosbekendelsen, at Helligånden har talt ved profeterne?

Sv.: Det hedder det for at bekæmpe de løgnagtige lærere, som har sagt, at Det gamle Testamente ikke er skrevet ved Helligånden.

Sp.: Vidner Det gamle Testamente om, at Helligånden har talt ved profeterne?

Sv.: Apostlen Peter skriver: For ingen profeti har nogen sinde lydt i kraft af et menneskes vilje, men drevet af Helligånden har mennesker sagt det, der kom fra Gud (1 Pet 1,21).

Sp.: Har Helligånden ikke talt gennem apostlene?

Sv.: Jo præcis.

Det blev – siger apostlen Peter også – åbenbaret for dem, at det ikke var sig selv, men jer, de tjente med profetierne

39 Patrologiae cursus completus. Series Graeca posterior. Accurante J.-P. Migne. Parisiis 1857-1866.

om alt det, som nu er forkyndt for jer af dem, der ved Helligånden, sendt fra himlen, har bragt jer evangeliet (1 Pet 1,12.).

Sp.: Hvorfor bliver apostlene ikke nævnt i Trosbekendelsen?

Sv.: Det hænger sammen med, at da Trosbekendelsen blev sat sammen, var der ingen der tvivlede på apostlenes gudvelbehagelighed.

Sp.: Har Helligånden ikke åbenbaret sig for menneskene på en særlig måde?

Sv.: Den nedsteg til apostlene i skikkelse af ildtunger på den halvtredsinstyvende dag efter Kristi opstandelse.

Sp.: Kommunikerer Helligånden med menneskene også i dag?

Sv.: Ja, den kommunikerer med alle sande kristne.

Ved I ikke, at I er Guds tempel, og at Guds ånd bor i jer? (1 Kor 3,16).

Sp.: Hvordan kan man få del i Helligånden?

Sv.: Gennem hjertets bøn og gennem Sakramenterne.

Når da I, som er onde, kan give jeres børn gode gaver, hvor meget snarere vil så ikke Faderen i himlen give Helligånden til dem, der beder ham (Luk 11,13).

Men da Gud, vor frelsers, godhed og kærlighed til mennesker blev åbenbaret, frelste han os, ikke fordi vi havde gjort retfærdige gerninger, men fordi han er barmhjertig; det gjorde han ved det bad, der genføder og fornyer ved Helligånden, som han i rigt mål udgød over os ved Jesus Kristus, vor Frelser (Tit 3,4-6).

Sp.: Hvilke er Helligåndens vigtigste gaver?

Sv.: De vigtigste er – ifølge profeten Esajas' forklaring – følgende syv: gudsfrygtens og kundskabens ånd, råds og styrkes ånd, visdoms og indsigts ånd, Herrens ånd eller gudsfrygtens og inspirationens gave på et højere trin (Es 11,1-3.).

Om det niende led

Sp.: Hvad er Kirken?

Sv.: Kirken er et af Gud etableret samfund af mennesker, som er forenede i Den ortodokse tro⁴⁰, i Guds lov, i præstembedet og i Sakramenterne.

Sp.: Hvad vil det sige at tro på Kirken?

Sv.: Det vil sige velsignet at ære Kristi sande Kirke og adlyde dens lære og dens bud i overbevisningen om, at i

⁴⁰ Man bemærker, at Den ortodokse tro nævnes som det første i definitionen af kirkens væsen. Altså er der ifølge katekismen kun én, sand kirke, og det er den, hvor den ortodokse tro praktiseres.

Kirken findes, virker, lærer og handler den velsignelse, som udøses fra dens ene, sande Hoved, Herren Jesus Kristus.

Sp.: Hvordan kan Kirken, som er synlig, blive genstand for troen, når nu troen, ifølge apostlen, er *en overbevisning om det usynlige* (Hebr 11,1)?

Sv.: For *det første*, selv om Kirken er synlig, så er Guds velsignelse, som er optaget i den og forbundet med den – usynlig, og denne velsignelse er så faktisk genstand for troen på Kirken.

For det andet, Den Kirke, som er synlig for så vidt som den findes på jorden og som alle jordens ortodokse kristne hører til, er på samme tid usynlig, for så vidt som den også eksisterer i himlen, hvor alle som er sovet hen i en sand tro og hellighed, hører til den.

Sp.: Hvordan kan man få bekræftet opfattelsen af Kirken som værende ren på jorden og befæstet i det himmelske?

Sv.: Det kan man ud fra følgende ord af apostlen Paulus til de kristne: *I er kommet til Zions bjerg, til den levende Guds by, det himmelske Jerusalem, til tusinder af engle, en festforsamling og en menighed af førstefødte, som er indskrevet i himlene, og til en dommer, som er alles Gud, til deres ånder, som er retfærdige og har nået målet, til Jesus, den nye pagts formidler* (Hebr 12,22-24).

Sp.: Hvordan kan vi bekræftes i troen på, at Guds velsignelse findes i den sande Kirke?

Sv.: *For det første* ved at dens hoved er Gud-mennesket Jesus Kristus, *fuld af nåde og sandhed*, og at Hans hoved, som er Kirken, følgelig er fuld af velsignelse og sandhed (Johs 1,14-17).

For det andet ved at Han gav sine disciple løfte om Helligånden, for at Han skulle være hos dem i al evighed og at Helligånden – ifølge dette løfte – skulle være Kirkens hyrde (Johs 14,16).

Apostlen Paulus siger om Jesus Kristus, at Gud Fader *har lagt alt under hans fødder, og han har givet ham som hoved over alle ting til kirken, den er hans legeme* (Ef 1,22-23).

Den samme apostel siger til Kirkens hyrder: *Tag vare på jer selv og hele hjorden; i den har Helligånden sat jer som tilsynsmænd, for at I kan være hyrder for Guds kirke, som han har vundet sig ved sit eget blod* (ApG 20,28).

Sp.: Hvordan kan vi overbevises om, at Guds velsignelse er i Kirken nu og også vil være der indtil tidernes ende?

Sv.: Det overbevises vi om ved følgende ord fra Jesus Kristus selv og Hans apostel:

Jeg grundlægger min Kirke og helvedes porte skal ikke få magt over den (Matt 16,18).

Jeg er med jer alle dage indtil verdens ende. Amen. (Matt 28,20).

Ham være ære i kirken og i Kristus Jesus i alle slægtled i evighedernes evighed! Amen. (Ef 3,21).

Sp.: Hvorfor er Kirken én?

Sv.: Fordi den er ét åndeligt legeme og har ét hoved, Kristus, og besjæles af den ene Guds Ånd.

Ét legeme og én Ånd, ligesom I jo også blev kaldet til ét håb, én Herre, én tro, én dåb, én Gud og alles Fader (Ef 4,4-6).

Sp.: Hvordan kan man mere præcist blive overbevist om, at Jesus Kristus er ét hoved for én Kirke?

Sv.: Apostlen Paulus skriver, at for Kirken som Guds bygningsværk kan ingen lægge nogen anden grundvold end den der er lagt, Jesus Kristus (1 Kor 3,9 + 3,11). Derfor kan der for Kirken, som er Kristi legeme, ikke være andet hoved end Jesus Kristus.

Kirken, som skal være til stede til alle slags tider, kræver et altid nærværende hoved; og et sådant er den ene Jesus Kristus.

Derfor kaldes apostlene heller intet mindre end Kirkens tjenere (Kol 1,25).

Sp.: Hvilken forpligtelse lægger Kirkens enhed på os?

Sv.: Stræb efter at fastholde Åndens enhed med fredens bånd (Ef 4,3.).

Sp.: Hvordan kan det forenes med Kirkens enhed, at der er mange selvstændige kirkesamfund, som f.eks.: Jerusalem, Antiokia, Alexandria, Konstantinopel og Rusland⁴¹?

Sv.: Det er selvstændige kirker eller dele af den ene Universelle Kirke. Adskillelsen i den synlige bygning forhindrer dem ikke i rent åndeligt at være store dele af Den universelle Kirkes ene legeme, eller i at have ét Hoved, Kristus, eller én ånd i tro og velsignelse. Denne enhed udtrykker sig synligt ved den samme udlægning af troen og i fællesskabet om bønnerne og Sakramenterne⁴².

Sp.: Findes der også en enhed mellem den jordiske og den himmelske Kirke?

Sv.: Det gør der uden tvivl, såvel i forhold til deres forbindelse til det ene Hoved, vor Herre Jesus Kristus, såvel som i forhold til det gensidige fællesskab mellem denne og hin.

41 De første fire nævnte er de såkaldt "oldkirkelige patriarkater". Rusland fik først sit eget, selvstændige patriarkat i 1589, da Iov med tilladelse fra de fire gamle patriarkater kunne smykke sig med titlen Patriark af Moskva og hele Rusland.

42 Det er bemærkelsesværdigt – og i kontrast til Den romersk-katolske Kirke – at kirkens enhed ikke så meget betinges af embedet eller af den rette embedsforståelse, men snarere af enheden i udlægningen af troen samt af en ensartet liturgi udtrykt som "fællesskabet om bønnerne og Sakramenterne".

Sp.: Hvordan opnår den jordiske Kirke fællesskab med den himmelske?

Sv.: Ved troens og kærlighedens bøn. De troende, som tilhører den Kirke, som kæmper her på jorden, kalder – idet de bærer bønnen frem for Gud – på hjælp fra de hellige, som tilhører den himmelske Kirke; og disse, som står på de øverste trin af nærhed til Gud, renses, styrkes og frembærer ved sine forbønner de troendes bønner over for Gud, og ifølge Guds vilje handler de velsignet og velgørende på dem (d.e. bønnerne) enten ved en usynlig kraft eller gennem sine tilsynekomster eller andre midler.

Sp.: På hvilken ret bygger den jordiske Kirke, når *den i bøn påkalder de hellige* i Den himmelske Kirke?

Sv.: På den Hellige overlevering, hvis begyndelse man kan se i Den hellige Skrift. For eksempel når profeten David beder: *Herre, vore fædre Abrahams, Isaks og Israels Gud* (1 Krøn 29,18) – så ihukommer han de hellige for at styrke sin bøn nøjagtig på samme måde som også Den ortodokse Kirke beder *Kristus vor sande Gud hør vore bønner ved din Mor og alle Hellige*.

Kyrill af Jerusalem siger i Den hellige Liturgi: *Af de hensovede skal vi først og fremmest ihukomme patriarkerne, profeterne, apostlene, martyrerne, fordi Gud ved deres bønner og fremtræden har modtaget vor bøn* (Hemmelige prædikener 5. kap.⁴³).

⁴³ Patrologiae cursus completus. Series prima. Accurante J.-P. Migne. Vol. 1-221. Parisiis 1844-1864, 33,1116AV. Russisk oversæt-

Basilios den Store siger i sit ord til dagen for de 40 martyrer: *Sørgende løber vi hen til de 40, jublende strømmer vi hen til de samme: den ene forpligter sig til en forløsning af sorgen, den anden holder sig til sin velsignelse. Her modnes den velsignede kvinde, når hun beder for sine børn: hun beder om, at den bortgæede mand må komme tilbage, hun beder om helbredelse for den syge. Lad jeres bønner være med martyrerne⁴⁴.*

Sp.: Vidner Den hellige Skrift om forbønner fra de hellige i himlene?

Sv.: Den hellige evangelist Johannes så i en åbenbaring en himmelsk engel, som *stillede sig ved alteret med et røgelseskar af guld, og han fik givet megen røgelse for at lægge den på guldalteret foran tronen sammen med alle de helliges bønner. Og røgelsen sammen med de helliges bønner steg op fra englens hånd foran Gud (Åb 8,3-4).*

Sp.: Er der i Den hellige Skrift vidnesbyrd om velgørende tilsynekomster af de hellige fra himlene?

Sv.: Den hellige evangelist Matthæus fortæller, at ved vor Herre Jesu Kristi korsdød *stod mange af de hensøvede helliges legemer op, og de gik ud af deres grave og kom efter hans opstandelse ind i den hellige by og viste sig for mange (Matt 27,52-53).*

telse: Kyrill af Jerusalem. Prædikener. S. 336.

44 Samtale XIX, 8. Patrologiae cursus completus 31, 524A.

Og siden underet, nok så vigtigt, ikke kan være uden et vigtigt formål, så må man antage, at de opstandne hellige kom til syne for at forkynde om Jesu Kristi nedfart til dødsriget og om hans sejrige opstandelse og med denne prædiken tilskynde dem, som var født i Den gammeltestamentlige Kirke til at gå over i den da åbenbarede nytestamentlige Kirke.

Sp.: Ved hvilke vidnesbyrd bekræftes det i denne tro, at *de hellige*, ved deres fremtræden, *gør undere* ved forskellige midler?

Sv.: 4. Kongebog vidner om, at profeten Elias ved at berøre knogler oprejste en død (13,21).

Apostlen Paulus var ikke blot den der selv prædikede og udførte undere, det samme gjorde man ved de tørklæder og bæltter, som han havde båret på sin krop (ApG 19,12). Efter dette eksempel er det forståeligt, at de hellige også efter deres død på samme vis kan handle velgørende gennem jordiske midler, som har fået sin helliggørelse fra dem (dvs. de hellige).

Gregor Teologen⁴⁵ skriver i sit første afslørende ord til Juliana⁴⁶: *Man skal ikke foragte de ofre, som er udgydt for Kristus, såvel som man heller ikke skal frygte de store tros-helte: Johannes, Peter, Paulus, Jakob, Stefan, Lukas, An-*

45 Altså Den hellige Gregor af Nazianz.

46 Her er formentlig tale om Juliana af Nikomedia, som levede 285 – 304. Hun har status af helgen og led sit martyrium i forbindelse med Kejser Diokletians kristenforfølgelser i året 304.

dreas, Thekla og de øvrige og dem som før og efter dem har lidt for sandheden ved ild, jern, vilde dyr, bødler og ulykker såvel som at de ihærdigt stod imod fremmede legemer samt dem, der intet legeme havde. For hvis skyld? For at de kunne videregive gudfrygtigheden ved Ordet. Dem tilkommer helt retfærdigt stor ære og triumf. Fra dem flygtede dæmonerne og sygdomme blev helbredt. De trådte frem og de profeterede. De var ved Helligånden ét kraftfuldt og ligeværdigt legeme, hvad enten det nu mærkes eller æres. Og deres bloddråber, disse små tegn på lidelse, virker på lige fod med legemet.

Johannes af Damaskus skriver: *De helliges relikvier er frelsende kilder, som Herren Kristus har givet os og som udspringer af en mangeartet velsignelse.* Og som en forklaring på dette bemærker han: *Såvel som ved sin forstand som ved sin krop glæder Gud dem* (Teologi. Bog 4, kap. 15, s.3-4⁴⁷).

Sp.: Hvorfor er Kirken hellig?

Sv.: Fordi den er helliggjort af Jesus Kristus gennem Hans lidelser, gennem Hans lære, gennem Hans bøn og gennem Sakramenterne.

Kristus har elsket kirken og givet sig hen for den for at helige den ved at rense den i badet med vand ved ordet, for at

47 Græsk grundtekst i: Patrologiae Cursus Completus 94, 1165A,1164D. Russisk oversættelse i: Ioann Damaskin. Totjnoje izlosjenije, s. 233.

føre kirken frem for sig i herlighed, uden mindste plet eller rynke, hellig og lydefri (Ef 5,25-27).

I en bøn til Gud Fader for de troende sagde Jesus Kristus blandt andet: *Hellig dem i sandheden; dit ord er sandhed. Jeg helliger mig selv for dem, for at de også kan være helliget i sandheden (Joh 17,17-19).*

Sp.: På hvilken måde er Kirken *hellig*, når der også er syndere i den?

Sv.: De som synder, men som renser sig ved en sand bod, forhindrer ikke Kirken i at være hellig, men de syndere, som ikke angre, er ved den kirkelige magts synlige handling eller ved Guds doms usynlige handling som døde medlemmer, som udskiller sig selv fra Kirkens legeme, og på den måde holder den sig også fra denne side hellig.

I skal udrydde den onde af jeres midte (1 Kor 5,13).

Dog, den grundvold Gud har lagt, ligger fast og den har et segl med denne indskrift: "Herren kender dem, der hører ham til" og: Enhver som påkalder Herrens navn, skal afstå fra uretfærdighed" (2 Tim 2,19).

Sp.: Hvorfor kaldes Kirken *fælles*, eller hvad der er det samme: *katolsk eller universel?*

Sv.: Fordi den ikke er begrænset af noget sted eller tid eller folk, men i sig inkluderer de sandt troende⁴⁸ fra alle steder, tider og folk.

Apostlen Paulus siger at *evangeliet findes i hele verden og bærer frugt og vokser* (Kol 1,5-6.), og at i den Kristne Kirke *kommer det ikke an på at være græker og jøde, omskåret eller uomskåret, barbar, skyte, træl, fri, men Kristus er alt og i alle* (Kol 3,11).

Derfor velsignes de, som har troen, sammen med den troende Abraham (Gal 3,9).

Sp.: Hvilket vigtigt fortrin har Den katolske Kirke⁴⁹?

Sv.: Den ejer faktisk de store løfter om, at *dødsrigets porte ikke skal få magt over den* (Matt 16,18), at Herren *vil være med den indtil verdens ende* (Matt 28,20), at i den vil være Guds ære i *Kristus Jesus i alle slægtled* (Ef 3,21); og det vil følgelig sige, at den aldrig nogen sinde kan falde ud af troen eller forsynde sig mod troens sandhed eller komme i vildfarelse.

Uden tvivl prædiker vi som en fast sandhed, at Den katolske Kirke ikke kan synde eller komme i vildfarelse eller prædike løgn i stedet for sandhed; thi Helligånden, som altid handler igennem de Fædre og lærere, som sandt tjener

48 Med udtrykket ”de sandt troende” må man forstå de ortodokse kristne.

49 Under denne betegnelse forstås ikke Den romersk-katolske Kirke, men snarere Den ortodokse Kirke i sin universelle, dvs. sin almindelige (de. ”katolske”) udbredelse.

Kirken, beskytter den imod enhver form for vildfarelse (De østlige fædres sendebrev om den ortodokse tro, kap. 12⁵⁰).

Sp.: Hvis Den katolske Kirke i sig inkluderer alle de sandt troende i verden, må man så ikke antage det som uomgængeligt nødvendigt for frelse, at de troende tilhører den?

Sv.: Jo, lige præcis. Siden Jesus Kristus, ifølge apostlen Paulus' ord er *Hoved for Kirken og sit legemes frelser* (Ef 5,23), så er det – for at få del i Hans frelse – uomgængeligt nødvendigt at være et lem på Hans krop, det vil sige Den katolske Kirke.

Apostlen Peter skriver, at *dåben frelser os med Noahs Ark* som forbillede (1 Pet 3,21-20). Alle, som blev frelst fra den verdensomspændende vandflod, blev udelukkende frelst i Noahs Ark: således er det, at alle som modtager evig frelse, modtager den i den ene, Katolske Kirke.

Sp.: Hvilke tanker og erindringer er det nødvendigt at forbinde med betegnelsen Den østlige Kirke?

Sv.: I Paradiset, som lå i østen, blev vore syndfrie forfædres første Kirke grundlagt: Og på samme måde blev efter syndefaldet et nyt grundlag lagt til de frelstes Kirke, på Frelserens bud. I østen, på jødisk grund, grundlagde vor Herre Jesus Kristus, efter at have fuldført sin frelsergerning, begyndelsen til Sin Kristne Kirke. Derfra blev den udbredt til hele verden; og indtil nu bevarer den Or-

50 Poslanije Patriarkhov s. 165.

todokse, Katolske, Universelle tro sig – befæstet i de universelle kirkers familie – uforandret i sin oprindelige renhed i de gamle, østlige kirker og i dem, som tænker på samme måde som de østlige, og en sådan er også – ved Guds velsignelse – den Alrussiske Kirke.

Sp.: Hvorfor kaldes Kirken Apostolsk?

Sv.: Fordi den uden ophør og uforandret fra apostlene bevarer både læren og Helligåndens gaver, igennem den hellige håndspålæggelse. I den forstand kaldes Kirken også Den ortodokse eller Den Sandt Troende.

Så er I da ikke længere fremmede og udlændinge. I er de helliges medborgere og hører til Guds husstand. I er bygget på apostlenes og profeternes grundvold med Kristus Jesus selv som hovedhjørnesten (Ef 2,19-20).

Sp.: Hvad lærer Trosbekendelsen, når den kalder Kirken Apostolsk?

Sv.: Den lærer, at man skal holde fast ved læren og de apostolske overleveringer og fjerne sig fra en sådan lære og sådanne lærere, som ikke er grundfæstet i apostlenes lære.

Apostlen Paulus siger: Stå derfor fast brødre, og hold jer til de overleveringer, som I er blevet undervist i, hvad enten det er i ord eller brev fra os (2 Thess 2,15).

Et kættersk menneske skal du vise bort efter en første og en anden advarsel (Tit 3,10).

For der er mange genstridige, frasemagere og bedragere, især blandt de omskårne. Dem bør man lukke munden på, for de vender op og ned på hele familier, når de for skændig fortjenestes skyld udspreder deres forkastelige lære (Tit 1,10-11).

Hører han heller ikke dem, så sig det til menigheden, og vil han ikke engang høre efter menigheden, skal han i dine øjne være som en hedning og en tolder (Matt 18,17).

Sp.: I hvilken institution i Kirken bevares arven efter den apostolske tjeneste?

Sv.: Det kirkelige hierarki, eller præsteskabet.

Sp.: Hvorfra har Den Kristne Ortodokse Kirkes hierarki sin oprindelse?

Sv.: Fra Jesus Kristus selv og fra Helligånden, som samvirkede med apostlene – og siden dengang fortsætter det gennem fortsat håndspåleggelse i Præstevielsens Sakramente.

Og han har givet os nogle til at være apostle, andre til at være profeter, andre til at være evangelister og andre til at være hyrder og lærere for at udruste de hellige til at gøre tjeneste, så Kristi legeme bygges op (Ef 4,11-12).

Sp.: Hvilket præsteskab kan udbrede sin gerning til hele Den katolske Kirke?

Sv.: Den universelle Kirkeforsamling.

Sp.: Hvilket præsteskab er hoveddelene af Den universelle Kirke underordnet?

Sv.: Den ortodokse Patriark⁵¹ og Den hellige Synode.

Sp.: Hvilket præsteskab er de mindre ortodokse områder og byer underordnet?

Sv.: Metropolitter, ærkebiskopper og biskopper.

Sp.: Hvilken plads i hierarkiet indtager Den hellige Synode⁵²?

Sv.: Den samme som de hellige ortodokse patriarker.

Sp.: For at opfylde pligten til at adlyde Kirken, hvorfra kan man så vide, hvad den kræver af sine sønner?

Sv.: Det kan man kende fra Den hellige Skrift, fra de hellige apostles regler, fra de universelle og lokale kirkeforsamlinger og de hellige fædre og fra de kirkelige statutter.

Om det tiende led

Sp.: Hvorfor mindes der i trosbekendelsen om Dåben?

51 Her må menes Patriarken af Konstantinopel, som traditionelt har haft en forrangsstilling frem for de andre oldkirkelige patriarker.

52 Den hellige Synode havde siden 1721 erstattet Patriarkembedet. Men for at bevare sin ligeværdighed med de andre ortodokse kirkesamfund, fik Den russisk-ortodokse Kirke ved Peter den Store reformer i 1721 lov til at bevare sin status af "Patriarkatskirke".

Sv.: Fordi troen styrkes ved Dåben og ved de øvrige Sakramenter.

Sp.: Hvad er et *Sakramente*?

Sv.: Et sakramente er en hellig handling, igennem hvilken *velsignelsen* på en hemmelig måde virker på mennesket, eller, hvilket er det samme, Guds frelsende kraft.

Sp.: Hvor mange sakramenter er der?

Sv.: Syv.

1. Dåben.
2. Firmelsen
3. Nadveren.
4. Boden.
5. Præstevielsen.
6. Ægteskabet.
7. De syges salvelse.

Sp.: Hvilken kraft er der i hvert af disse Sakramenter?

Sv.:

1. I Dåben fødes mennesket sakramentalt til et åndeligt liv.
2. I Firmelsen får det en velsignelse, som åndeligt styrker og befæster det.

3. I Nadveren spiser det på en åndelig måde.
4. I Boden helbredes det for åndelige sygdomme, det vil sige for sine synder.
5. I Præstevielsen får det velsignelse til åndeligt at genføde og nære andre ved hjælp af læren og Sakramenterne.
6. I Ægteskabet får det en velsignelse, som helliggør samlivet og børnenes naturlige fødsel og opdragelse.
7. I De syges salvelse helbredes det fra kropslige sygdomme ved hjælp af helbredelse fra de åndelige (sygdomme).

Sp.: Hvorfor mindes der i Trosbekendelsen ikke om disse syv Sakramenter, men kun om Dåben alene?

Sv.: Fordi der vedrørende Dåben havde været tvivl om, hvorvidt nogle mennesker som f.eks. kættere burde døbes for anden gang – og for at afklare dette var det nødvendigt med den forklaring, som er kommet med i Trosbekendelsen.

Om Dåben

Sp.: Hvad er *Dåben*?

Sv.: Dåben er det Sakramente, i hvilket den troende ved den trefoldige nedsænkning af kroppen i vand ved påkaldelse af Gud Fader, Søn og Helligånd, bortdør fra det syn-

dige, kropslige liv og ved Helligånden genfødes til et åndelig og helligt liv.

Den der ikke bliver født af vand og ånd, kan ikke komme ind i Guds Rige (Joh 3,5).

Sp. Hvor og hvordan begyndte Dåben?

Sv.: For det første, *Johannes døbte med omvendelsesdåb og sagde til folket, at de skulle tro på ham, der fulgte efter, det vil sige på Jesus Kristus (ApG 19,4).* Derefter helliggjorde Jesus Kristus ved Sit eksempel Dåben, efter at han havde modtaget den af Johannes. Og til sidst – efter sin opstandelse – gav han apostlene det højtidelige bud: *Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn (Matt 28,19).*

Sp.: Hvad er det vigtigste, når præsten udfører Dåben?

Sv.: Den trefoldige neddykning i vandet, i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.

Sp.: Hvad kræves af den, som ønsker at modtage dåben?

Sv.: Bod og tro. Det er også derfor, at trosbekendelsen læses inden Dåben.

Omvend jer og lad jer alle døbe i Jesu Kristi navn til jeres synders forladelse, så skal I få Helligånden som gave (ApG 2,38).

Den der tror og bliver døbt, skal frelses.

Sp.: Hvordan døber man spædbørn?

Sv.: Det gør man ifølge forældrenes og faddernes tro, og de er så forpligtet til at lære børnene om troen under opvæksten.

Sp.: Hvordan kan man bevise ud fra Den hellige Skrift, at det er nødvendigt at døbe spædbørn?

Sv.: På Det gamle Testaments tid blev de syv dage gamle spædbørn omskåret, men i Det nye Testamente træder Dåben i stedet for omskærelsen: derfor skal man døbe spædbørnene.

Sp.: Hvor kan man se, at *Dåben* træder i stedet for *Omskærelsen* ?

Sv.: I følgende ord fra apostlen til de troende: *I ham blev I også omskåret, ikke med hånden, men ved at aflægge det syndige legeme, ved omskærelse til Kristus (Kol 2,11-12).*

Sp.: Hvorfor er der faddere til stede ved Dåben?

Sv.: For at de over for Kirken kan garantere for den døbtes tro og tage ham i deres varetægt for at styrke ham i

troen (Dionysios Areopagiten⁵³: Om det kirkelige Hierarki, kap. 2⁵⁴).

Sp.: Hvorfor laver man en *besværgelse* over den, som skal døbes?

Sv.: For at fordrive djævelen, som på tiden for Adams synd havde fået adgang til menneskene og en vis magt over dem, som om de var hans fanger og slaver.

Apostlen Paulus siger, at alle de mennesker, som står uden for velsignelsen, *lod sig bestemme af denne verdens tidsalder og af ham, som hersker over luftens rige, den ånd, der stadig virker i ulydighedens børn* (Ef 2,2).

Sp.: Hvorfra stammer besværgelsens kraft?

Sv.: *I Jesu Kristi navn*, påkaldt i bøn og tro.

Jesus Kristus gav de troende følgende løfte: *I mit navn skal I uddrive dæmoner* (Mark 16,17).

Sp.: Hvilken kraft har *korsets tegn*, som bliver brugt i dette og andre tilfælde?

53 Kristen forfatter og mystiker, som levede omkring år 500. Han blev fejlagtigt forvekslet med den Dionysios, som på Aereopagos sluttede sig til apostlen Paulus (ApG 17,34). Hans forfatterskab omfatter fire traktater og ti breve: Om det himmelske hierarki, Om det kirkelige hierarki, Om de guddommelige navne, og Om den mystiske teologi.

54 Græsk grundtekst findes i: Patrologiae Cursus Completus 3, 393 B. Russisk oversættelse i: Dionisij Areopagit: O tserkovnoj ierarkhii. Poslanija. SPB, 2001. S.31-37.

Sv.: Som den korsfæstede Jesu Kristi navn bliver udtalt ved mundens bevægelse, på samme måde er det med *korsets tegn*, som med tro udføres med håndens bevægelse eller bliver vist på en anden måde.

Den hellige Kyrill af Jerusalem skriver: *Skam jer ikke over at prædike Den Korsfæstede; med dristighed gør vi med hånden korsets tegn på panden og over det hele; over brødet, som vi spiser; på kopperne, som vi drikker af; ja vi gør det ved indgang og udgang, når vi lægger os til at sove og når vi står op, når vi er på vej og når vi slapper af. Det (korsets tegn) er en stor beskyttelse, som er givet til de fattige som gave og til de svage uden arbejde. Thi dette er Guds velsignelse: et tegn for de trofaste og en lidelse for de onde ånder (Den offentlige Lære 13,36⁵⁵).*

Sp.: Hvornår begyndte man at bruge korsets tegn?

Sv.: På apostlenes tid.

Sp.: Hvad betyder *den smukke klædning*, som man iklæder sig i dåben?

Sv.: Sjælens renhed og et kristent liv.

Sp.: Hvorfor bliver korset pålagt den der døbes?

Sv.: Som en synlig fremstilling af – og en evig påmindelse om – Kristi prædiken: *Hvis nogen vil følge efter mig, skal*

55 Græsk grundtekst findes i: Patrologiae Cursus Completus 33,816 AB. Russisk oversættelse i: Kirill Ierusalimskij. Poutjenija. S. 199.

han fornægte sig selv og tage sit kors op og følge mig (Matt 16,24).

Sv.: Hvad betyder det, at den døbte går rundt om døbefonten med en lampe?

Sv.: En åndelig glæde som er forbundet med åndelig oplysning.

Sp.: Hvordan skal man forstå dette, at i trosbekendelsen påbydes det at anerkende én dåb?

Sv.: Det skal man forstå sådan, at Dåben ikke kan gentages.

Sp.: Hvorfor kan Dåben ikke gentages?

Sv.: Dåben er en åndelig fødsel, og sådan som mennesket kun fødes én gang, således døbes det også kun én gang.

Sp.: Hvad skal man tænke om dem, som synder efter at de er blevet døbt?

Sv.: De er mere skyldige i sine synder end de udøbte er i sine, fordi de af Gud havde fået en særlig hjælp til det gode, men har afvist den.

Hvis mennesker gennem erkendelsen af vor Herre og frelser, Jesus Kristus, har gjort sig fri af verdens urenhed, men igen lader sig besvære og overvinde af den, er det sidste værre for dem end det første (2 Pet 2,20).

Sp.: Men er der ikke for dem som har syndet efter dåben et middel til at opnå syndernes forladelse?

Sv.: Det er der. Boden.

Om firmelsen

Sp.: Hvad er firmelse⁵⁶?

Sv.: Firmelsen er et Sakramente, i hvilket den troende ved salvelse af hellig olie på dele af kroppen i Helligåndens navn skænkes Helligåndens gaver, som udtrykkes og befæstes i et åndeligt liv.

Sp.: Tales der mon om dette Sakramente i Den hellige Skrift?

Sv.: Om dette Sakramentes indre virkninger udtrykker apostlen Johannes sig på følgende måde: *Men I er blevet salvet af den Hellige og har alle kundskab. Men i jer bliver den salve, I har fået fra ham, og I har ikke brug for, at nogen skal lære jer noget; men da hans salve lærer jer alt – og det er sandt og uden løgn – skal I også blive i ham, sådan som den har lært jer* (1 Joh 20,27).

Apostlen Paulus udtrykker det på en lignende måde: *Og den som knytter både os og jer fast til Kristus, og som salvede os, er Gud, der også beseglede os og gav os Ånden som pant i vore hjerter* (2 Kor 1,21-22).

56 Bør ikke forveksles med konfirmationen i vores lutheranske forståelse af ordet. Her er snarere tale om firmelsen i sin oprindelige, oldkirkelige form som biskoppens velsignelse af det lille barn.

Herfra er også taget de ord, som siges ved firmelsen: *En salvelse af Helligåndens gave.*

Sp.: Står der mon noget om Firmelsens ydre virkninger i Den hellige Skrift?

Sv.: Man kan tænke, at apostlens Johannes' ord også forholder sig til den synlige salvelse, men det er mere sandsynligt, at apostlene anvendte *håndspålæggelse* for at meddele den, der skulle døbes, Helligåndens gaver (se ApG 8,14-17). Imidlertid begyndte apostlenes efterfølgere i stedet at bruge salvelse med olie, som det også havde været tilfældet i Den gamle Pagts tid.

Sp.: Hvad er det nødvendigt at bemærke om *den hellige olie*?

Sv.: Det, at dens helligelse er overladt til det øverste præsteskab, sådan som det var tilfældet med apostlenes efterfølgere, som selv udførte håndspålæggelse for at skænke Helligåndens gaver.

Sp.: Hvad betyder *salvelse af kroppen* særligt?

Sv.: En helliggørelse af forstanden eller tankerne.

Sp.: Salvelse af *fingrene*?

Sv.: En helliggørelse af hjertet eller ønskerne.

Sp.: Salvelse af *øjne, ører og mund*?

Sv.: En helliggørelse af følelserne.

Sp.: Salvelse af hænder og fødder?

Sv.: En helliggørelse af gerningerne og den kristnes hele opførelse.

Om nadveren

Sp.: Hvad er *Nadveren*?

Sv.: Nadveren er et Sakramente, i hvilket den troende, under brøds og vins skikkelse, spiser selve Kristi legeme og blod for at få evigt liv.

Sp.: Hvordan blev dette Sakramente grundlagt?

Sv.: Før selve sine lidelser udførte Jesus Kristus det for første gang, idet han på forhånd så det som et levende udtryk for Sine frelsende lidelser; og da han havde givet apostlene del i det, påbød han dem på samme tid, at de altid skulle fejre dette Sakramente.

Sp.: Hvad skal man bemærke om Nadverens Sakramente i forbindelse med den kristne Gudstjeneste?

Sv.: Det, at dette Sakramente udgør den vigtigste og væsentligste del af den kristne Gudstjeneste.

Sp.: Hvad kaldes den Gudstjeneste, hvor Nadverens Sakramente fejres?

Sv.: Liturgien.

Sp.: Hvad betyder ordet *Liturgi*?

Sv.: En offentlig tjeneste. Men i særdeleshed er betegnelsen Liturgi tilegnet den Gudstjeneste, i hvilken man fejrer Nadverens Sakramente.

Sp.: Hvad skal man bemærke om det *sted*, hvor Liturgien fejres?

Sv.: Den skal ubetinget fejres i en *helligdom*, hvis (alter-)bord – eller i stedet for bordet det *antiminsion*⁵⁷ på hvilket sakramentet fejres – skal være indviet af en biskop.

Sp.: Hvorfor kaldes *helligdommen* for en *kirke*?

Sv.: Fordi i den samles de troende, som udgør kirken, til bøn og til modtagelse af Sakramenterne.

Sp.: Hvorfor kaldes det bord, på hvilket nadverens Sakramente fejres, for *trone*?

Sv.: Fordi på den er Jesus Kristus sakramentalt nærværende som Konge (tsar).

Sp.: Hvad er den grundlæggende *rækkefølge* i *Liturgien*?

Sv.: Den, for det første, at Sakramentets elementer forberedes, for det andet at de troende forbereder sig til Sakramentet, og – endelig – fejres selve Sakramentet.

⁵⁷ Et antiminsion er et indviet stykke silke eller linnedklæde, som indeholder relikvier og som dækker alteret som en dug.

Sp.: Hvad kaldes den del af Liturgien, hvor Sakramentets elementer forberedes?

Sv.: Proskomidien⁵⁸.

Sp.: Hvad betyder ordet *proskomidi*?

Sv.: Det betyder *frembærelse af offergaverne*.

Sp.: Hvorfor kaldes den første del af Liturgien således?

Sv.: Den kaldes således på grund af de ældste kristnes skik med at bringe brød og vin ind i kirken for at fejre Sakramentet. Af samme grund kaldes dette brød da også *prosfora*, det vil sige *frembærelse*.

Sp.: Hvad består så proskomidien i som en del af Liturgien?

Sv.: Den består i en ihukommelse af profeterne og andre forbilleder, til dels også af selve de begivenheder, som førte frem til Jesu Kristi Fødsel og lidelse, ud af *prosfora* udtages så den del (af brødet), som skal bruges til at fejre Sakramentet, og ligeledes er der en del af vinen – iblandet vand – som skilles fra i et helligt kar. Herefter ihukommer præsten hele Kirken, han ærer de hellige, beder for levende og døde, specielt for dem, der har magt og for dem, som med tro og flid er kommet med *prosfora* eller gaver.

58 Kommer af græsk, ”pros” = til/frem og ”komizein” = bære/føre.

Sp.: Hvordan skal det *brød*, som bruges til Sakramentet, være?

Sv.: Det skal være af en sådan beskaffenhed, som fordres af selve brødets navn, af Sakramentets hellighed og af Jesu Kristi og apostlenes eksempel, det vil sige rent, syrligt og bagt af hvede.

Sp.: Hvad betyder det, at *brødet*, som bruges ved Nadveren, er ét?

Sv.: Det betyder – ifølge apostlens forklaring – dét, at *fordi der er ét brød, er vi alle ét legeme, for vi får alle del i det ene brød* (1 Kor 10,17).

Sp.: Hvorfor kaldes det brød, som forberedes til Nadveren, *Lammet*?

Sv.: Fordi det er et billede på den lidende Jesus Kristus på samme måde som *Påskelammet* er et billede på Ham i Det gamle Testamente.

Sp.: Hvad er *Påskelammet* for noget?

Sv.: Det er det lam, som israelitterne på Guds bud slagtede og spiste for at mindes frelsen fra døden i Ægypten.

Sp.: Hvorfor blandes *vinen* i nadverens Sakramente med *vand*?

Sv.: Det er fordi hele denne gudstjeneste er tilrettelagt med Kristi lidelse som forbillede; da han led, strømmede både *blod* og *vand* ud af hans sidesår.

Sp.: Hvad kaldes den del af Liturgien, i hvilken de troende forbereder sig til Sakramentet?

Sv.: De gamle kaldte den *Katekumenernes*⁵⁹ *Liturgi* (*liturgien for dem som ser sig omkring*), fordi det ikke blot er de døbte og dem, der skal til nadver, som deltager i den, men også katekumenerne, det vil sig dem, som forbereder sig til dåben – og ligeledes de som gør bod og som ikke har lov til at modtage nadveren.

Sp.: Hvordan begynder denne del af Liturgien?

Sv.: Med en lovprisning af Den hellige Treenigheds Kongedømme.

Sp.: Hvad består denne del af Liturgien af?

Sv.: Af bøn, salmesang, og læsning fra de apostolske bøger og Evangelierne.

Sp.: Hvordan slutter den?

Sv.: Med en befaling til katekumenerne om at forlade kirken.

Sp.: Hvad kaldes den del af Liturgien, hvor selve Nadverens sakramente fejres?

⁵⁹ Katekumen kommer af græsk "katekein", som betyder at undervise. I Den ortodokse Kirke betegner ordet den, der modtager undervisning i kristendom med henblik på at blive døbt.

Sv.: De troendes liturgi, fordi det kun er de troende, det vil sige dem der har modtaget dåben, som har ret til være til stede ved denne Gudstjeneste.

Sp.: Hvad er den vigtigste handling i denne del af Liturgien?

Sv.: Det er udtalen af de ord, som Jesus Kristus sagde ved indstiftelsen af Sakramentet: *Tag det og spis det, dette er mit legeme. Drik alle heraf, dette er mit blod, pagtens blod* (Matt 26,26-28); og derefter påkaldelsen af Helligånden og velsignelsen af Gaverne, det vil sige det brød og vin, som er blevet bragt til alteret.

Sp.: Hvorfor er dette vigtigt?

Sv.: Fordi ved selve denne handling forandrer eller forvandler brødet og vinen sig til Kristi sande Legeme og Blod.

Sp.: Hvordan skal man forstå ordet *forvandling*⁶⁰?

Sv.: I de østlige patriarkers udlægning af troen er det blevet sagt, at ordet *forvandling* ikke forklarer måden, hvorpå brødet og vinen virkeliggøres som Herrens Legeme og Blod – for det er der ikke andre end Gud, som fatter – men der viser sig kun dét, at brødet på en sand, virkelig

60 Som behandlet i indledningen er det et komplekst ord, som rummer nuancer, som kommer nær det latinske transsubstantiation, men som næppe skal forstås helt på samme måde som man gør i romerkirken. Det ortodokse presusjektivljenije/forvandling beskriver blot, at der finder en forvandling sted ved nadveren, men ikke *hvordan* dette sker.

og essentiel måde er Herrens sande legeme og på samme måde er vinen Herrens blod.

I lighed med dette skriver Johannes af Damaskus om Herrens hellige og ærværdige sakramenter: *Legemet er i sandhed forbundet med Gud, som har sin begyndelse hos Den hellige Jomfru, ikke som et opløftet legeme, som stiger ned fra himlen, men som selve brødet og vinen, som omskabes til Guds Legeme og Blod. Og hvis du søger skikkelsen, den optræder under, så er det tilstrækkeligt for dig at høre, at med Helligåndens hjælp – såvel som ved samvirke med Helligånden – er Herren for Sig og i Sig blevet kød ved den hellige Gudsføderske; og mere ved vi ikke undtagen at Guds ord er sandt og virkeligt og almægtigt – hvorimod dets skikkelse er uudgrundelig* (Bog 4, kap. 13, s. 7⁶¹).

Sp.: Hvad kræves der især af den, som ønsker at komme til Nadverens Sakramente?

Sv.: Han er nødt til at prøve sin samvittighed over for Gud og rense den i anger over synderne, til dette bidrager faste og bøn.

Enhver skal prøve sig selv, og så spise af brødet og drikke af bægeret. For den der spiser og drikker uden at agte på legemet, spiser og drikker sig en dom til (1 Kor 11,28-29).

Sp.: Hvilken gavn har man af at få del i Kristi Legeme og Blod?

61 Patrologiae cursus completus 94, 1144A-1145A.

Sv.: På den tætteste måde forenes han med Jesus Kristus og i ham får han del i det evige liv.

Den, der spiser mit kød og drikker mit blod, bliver i mig og jeg i ham (Joh 6,56).

Den, der spiser mit kød og drikker mit blod, har evigt liv (Joh 6,54).

Sp.: Er det nødvendigt, at man ofte går til nadver?

Sv.: De gamle kristne gik til nadver hver søndag, men i dag er der meget få, som har så rent et liv, at de altid er parat til at træde frem til det store Sakramentes bord. Med moderlig stemme påbyder Kirken at skrifte foran en åndelig fader og tage del i Den hellige Nadver fire gange årligt eller også hver måned eller i hvert fald én gang om året (Ortodokse prædikener del 1, sp. 90).

Sp.: Hvilken del i den Guddommelige Liturgi har de, som kun overhører den, men ikke tager del i Den hellige Nadver?

Sv.: De kan og skal deltage i Liturgien med bøn, tro og med en vedvarende ihukommelse af vor Herre Jesus Kristus, som lige netop befalede *at gøre dette* til Hans *ihukommelse* (Luk 22,19).

Sp.: Hvilken ihukommelse sømmer sig for det tidspunkt i Liturgien, hvor Evangeliet bæres frem?

Sv.: En ihukommelse af Jesus Kristus, som var kommet til verden for at prædike Evangeliet. Derfor skal vi også – når Evangeliet læses – have en sådan opmærksomhed og ærefrygt som om vi hørte og så Jesus Kristus selv.

Sp.: Hvad skal man ihukomme på det punkt i Liturgien, hvor de forberedte Gaver bæres op til alteret?

Sv.: Man skal huske Jesu Kristi vandring mod den frivillige lidelse, hvordan han ofrede sig til døden, og deriblandt hvordan mere end 20 legioner af engle var parat til at forsvare Ham (Matt 26,53) som deres Konge.

Kongernes Konge og herrernes Herre kommer for at ofre sig (Salme til Den store Lørdags Liturgi).

Sp.: Hvad skal man ihukomme lige på det tidspunkt, hvor Sakramentet fejres og præsterne modtager nadveren ved alteret?

Sv.: Selve Jesu Kristi aftensmåltid med apostlene, Hans lidelse, død og begravelse.

Sp.: Hvad betyder efter dette fjernelsen af forhænget, åbningen af Kongeporten og tilsynekomsten af De hellige Gaver?

Sv.: Tilsynekomsten af Jesus Kristus selv i opstandelsen.

Sp.: Hvad betyder den sidste tilsynekomst af De hellige Gaver over for folket, inden de atter skjules?

Sv.: Jesu Kristi optagelse til himlen.

Sp.: Skal man blive ved med at fejre Nadveren i den sande Kristne Kirke?

Sv.: Ja det skal man uden ophør indtil Kristi tilsynekomst ifølge apostlen Paulus' ord: *For hver gang I spiser dette brød og drikker bægeret, forkynnder I Herrens død, indtil Han kommer* (1 Kor 11,26).

Om boden

Sp.: Hvad er bod?

Sv.: Boden er det Sakramente, i hvilket den, der bekender sine synder ved præstens synlige tilsigelse af forladelsen, usynligt løses af sine synder ved Jesus Kristus selv.

Sp.: Hvor har dette Sakramente sin oprindelse?

Sv.: De som kom til Johannes Døberen, som prædikede omvendelsesdåb til syndernes forladelse, bekendte deres synder (Mark 1,4-5.). Jesus Kristus lovede apostlene magten til at forlade synder, da han sagde: *Sandelig siger jeg jer: Hvad I binder på jorden, skal være løst i himlen. Jeg siger jer også: Alt hvad to af jer her på jorden bliver enige om at bede om, det skal de få af min himmelske fader* (Matt 18,18).

Ved sin opstandelse gav han dem virkelig denne magt, da han sagde: *Modtag Helligånden. Forlader I nogen deres*

synder, er de forladt, nægter I at forlade nogen deres synder, er de ikke forladt (Joh 20,23).

Sp.: Hvad kræves der af den, som angrer?

Sv.: En tilintetgørelse af synderne, et forsæt om at forbedre sit liv, en tro på Kristus og et håb om Hans barmhjertighed.

For bedrøvelse efter Guds vilje virker omvendelse til frelse, som ikke fortrydes, men bedrøvelse i verdens forstand virker død (2 Kor 7,10).

Men når den uretfærdige vender om fra sin uretfærdighed og øver ret og retfærdighed, så skal han bevare sit liv (Ez 33,19).

Om Ham – det vil sige Jesus Kristus – vidner alle profeterne, at enhver som tror på Ham, skal få syndsforladelse ved hans navn (ApG 10,43).

Sp.: Er der mon endnu flere forberedende hjælpemidler til boden?

Sv. Sådanne midler er faste og bøn.

Sp.: Mon den hellige Kirke bruger endnu et særligt middel til at rense og forsone den angrende synders samvittighed?

Sv.: Et sådant middel er boden.

Sp.: Hvad er bod?

Sv.: Dette ord betyder *forbud* (se 2 Kor 2,6).

Under denne betegnelse – hvis det er nødvendigt – pålægges den angrende nogle særligt gudfrygtige øvelser og nogle afsavn, som tjener til udjævning af syndens usandheder og til overvindelsen af den syndige vane, som – for eksempel – boden som er pålagt alle, men for de alvorlige synder udelukkelse fra Den hellige Nadver i et nærmere bestemt tidsrum.

Om præstevielsen

Sp.: Hvad er *Præstevielse*?

Sv.: Præstevielsen er et Sakramente, i hvilket Helligånden – ved indviet håndspåleggelse – sætter den sandt udvalgte i stand til at forvalte Sakramenterne og vogte Kristi hjord.

Sådan skal man betragte os: som Kristi tjenere og som forvaltere af Guds hemmeligheder (1 Kor 4,1).

Tag vare på jer selv og på hele hjorden; i den har Helligånden sat jer som tilsynsmænd, for at I kan være hyrder for Guds Kirke, som han har vundet sig med sit eget blod (ApG 20,28).

Sp.: Hvad vil det sige *at vogte Kirken*?

Sv.: At befæste folk i troen, gudfrygtigheden og de gode gerninger.

Sp.: Hvilke obligatoriske trin er der i præstegerningen?

Sv.: Tre: *biskop, præst⁶² og diakon.*

Sp.: Hvad er forskellen på dem?

Sv.: Diakonen tjener ved Sakramenterne; præsten forvalter Sakramenterne i afhængighed af biskoppen; biskoppen forvalter ikke bare Sakramenterne, men har også magten til ved håndspålæggelse at give andre den velsignede gave at forvalte dem.

Om den biskoppelige magt skriver apostlen Paulus til Titus:

Når jeg lod dig blive tilbage på Kreta, var det, for at du skulle ordne, hvad der endnu stod tilbage, og indsætte ældste i byerne (Tit 1,5).

Og til Timotheus: *Vær ikke for hurtig til at lægge hænderne på nogen (Tim 5,22).*

Om ægteskabet

Sp.: Hvad er ægteskabet?

62 Det russiske "presvitr" er afledt af den græske "presbyteros" som betyder "ældste" og som var betegnelsen for en ledelsesfunktion i kirken som bl.a. er beskrevet i Paulus' breve. I katekismens sammenhæng giver det bedst mening at oversætte ordet med "præst".

Sv.: Ægteskabet er et Sakramente, i hvilket brud og brudgom foran præsten og kirken frivilligt lover hinanden gensidig ægteskabelig troskab og deres ægteskabelige bånd velsignes med forbillede i Kristi åndelige forening med Kirken, og de tilstås den rene endrægtigheds velsignelse til en velsignet fødsel og til børnenes kristelige opdragelse.

Sp.: Hvor kan man se, at Ægteskabet er et Sakramente?

Sv.: I følgende ord fra apostlen Paulus:

Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til hustru, og de to skal blive ét kød. Dette rummer en stor hemmelighed – jeg sigter til Kristus og Kirken (Ef 5,31-32).

Sp.: Er det nødvendigt for alle at gå ind i ægteskabet?

Sv.: Nej. Cølibatet er bedre end ægteskabet, hvis man formår at overholde det i renhed.

Om dette har Jesus Kristus sagt: *Hvad dette går ud på, kan ikke alle rumme, men kun de, der får det givet. Der er dem, der er uegnede til ægteskab fra moders liv (Matt 19,11-12).*

Og apostlen siger:

Til de ugifte og enkerne siger jeg, at det er bedst for dem, hvis de bliver ved med at være som jeg. Men kan de ikke være afholdende, skal de gifte sig; for det er bedre at gifte sig end at brænde af begær. En ugift mand tænker på Her-

ren, hvordan han kan være Herren til behag; men den der er gift, tænker på verden, hvordan han kan være sin hustru til behag og er splittet. Altså, den der gifter sig med den unge pige, handler rigtigt, og den, der ikke gifter sig, handler bedre (1 Kor 7,8-9,32-33,38).

Om salvelsen

Sp.: Hvad er Salvelse?

Sv.: Salvelse er et Sakramente, i hvilket man ved at indsmøre kroppen i olie påkalder Guds velsignelse over den syge, en velsignelse som helbreder både åndelige og fysiske sygdomme.

Sp.: Hvor har dette Sakramente sin oprindelse?

*Sv.: Fra apostlene, som efter at de havde fået magt fra Jesus Kristus *salvede mange syge med olie og helbredte dem* (Mark 6,13).*

Apostlene overleverede dette Sakramente til Kirkens præster, hvad man kan se af følgende ord fra apostlen Jakob: *Er nogen blandt jer syg, skal han tilkalde menighedens ældste, og de skal salve ham med olie i Herrens navn og bede over ham. Og troens bøn vil frelse den syge, og Herren vil gøre ham rask, og hvis han har begået synder, vil han få tilgivelse for dem* (Jak 5,14-15).

Om det 11. led

Sp.: Hvad er *de dødes opstandelse*, som vi ifølge Trosbekendelsen *håber på* eller forventer?

Sv.: Det er en handling som udgår fra Guds almagt, ifølge hvilken alle døde menneskers legemer – genforenede med deres sjæle – vågner op og bliver åndelige og udødelige.

Der bliver sået et sjæleligt legeme, der opstår et åndeligt legeme. For dette forgængelige skal ikklædes forgængelighed, og dette dødelige skal ikklædes udødelighed (1 Kor 15,43 + 15,53).

Sp.: Hvordan opstår en krop, som er rådnet i jorden og spredt ud?

Sv.: Således som Gud fra begyndelsen skabte en krop af jorden, således kan han samle det, som er spredt i jorden. Apostlen Paulus forklarer dette med et frø som bliver sået og rådner i jorden, men som vokser op til en urt eller et træ. *Det, du sår, får ikke liv, hvis det ikke dør* (1 Kor 15,36).

Sp.: Er det alle, som opstår?

Sv.: Ja, alle døde opstår; men hos dem, som ved tiden for den fælles opstandelse endnu er i live, forvandler de nuværende grove legemer sig øjeblikkeligt til åndelige og udødelige legemer.

Vi skal ikke alle sove hen, men vi skal alle forvandles, i ét nu, på et øjeblik, ved den sidste basun; for basunen skal lyde, og de døde skal opstå som uforgængelige, og vi skal forvandles (1 Kor 15,51-52).

Sp.: Hvornår vil de dødes opstandelse finde sted?

Sv.: Efter den synlige verdens ende.

Sp.: Hvorfor er der en ende på verden?

Sv.: Denne fysiske verden ender, for at den kan forvandle sig til en ikke-fysisk.

At også skabningen selv vil blive befriet fra trældommen under forgængeligheden og nå til den frihed, som Guds børn får i herligheden (Rom 8,21).

Men efter hans løfte venter vi nye himle og en ny jord, hvor retfærdighed bor (2 Pet 3,13).

Sp.: På hvilken måde skal jorden forvandles?

Sv.: Ved ild.

Men de nuværende himle og den nuværende jord er i kraft af det samme ord (det vil sige Guds) blevet opretholdt og gemt til ilden på dommens dag, når de ugudelige mennesker skal gå fortabt (2 Pet 3,7).

Sp.: Hvilken tilstand befinder de dødes sjæle sig i indtil den fælles opstandelse?

Sv.: De retfærdiges sjæle i lys, fred og evig velsignelse; men de syndiges sjæle i en tilstand som er modsat dette.

Sp.: Hvordan kan det være, at de retfærdiges sjæle ikke straks efter døden tilskrives fuld salighed?

Sv.: Fordi den fulde gave i disse sager er forudbestemt for det hele menneske, ved legemets opstandelse og ifølge Guds dom.

Apostlen Paulus siger: *Nu har jeg retfærdighedens sejrskrans i vente, som Herren, den retfærdige dommer, på den dag vil give mig – og ikke mig alene, men alle dem, som har glædet sig til hans tilsynekomst (2 Tim 4,8).*

Og videre: *For vi skal alle fremstilles for Kristi domstol, for at enhver kan få igen for det, han har gjort her i livet, hvad enten det er godt eller ondt (2 Kor 5,10).*

Sp.: Hvorfor tilskrives de saligheden inden den endelige dom?

Sv.: Ifølge Jesu Kristi eget vidnesbyrd, når han i en lignelse siger, at straks efter døden blev den retfærdige Lazarus båret over i Abrahams skød (se Luk 16,22).

Sp.: Er disse løfter om salighed forbundet med at se Jesus Kristus selv?

Sv.: Sådan er det særligt hvad angår de hellige, sådan som apostlen Paulus lader det forstå, *jeg længes efter at bryde op og være sammen med Kristus (Fil 1,23).*

Sp.: Hvad skal man bemærke om de sjæle, som er døde i troen, men som ikke har nået at bære omvendelsens frugter?

Sv.: For at de kan nå til den salige opstandelse, kan de bønner hjælpe, som er blevet bedt for dem, især dem der er forbundet med frembærelsen af det ublodige offer af Kristi legeme og blod, og de velgerninger, som i troen er gjort til deres minde.

Sp.: Hvad er denne lære grundlagt på?

Sv.: På Den Katolske Kirkes uforanderlige overlevering, hvis begyndelse allerede er synlig i den gammeltestamentlige Kirke. Judas Makkabæus⁶³ bragte et offer for de døde krigere (2 Mak 12,43). Bønnen for de afdøde er altid en obligatorisk del af Den Guddommelige Liturgi, begyndende med apostlen Jakobs Liturgi. Den hellige Kyrill af Jerusalem siger: *stor er nytten for de sjæle, for hvilke der bedes på det tidspunkt, hvor den Hellige tilbyder sine skrækkelige ofre* (Hemmelige prædikener 5, kap. 9).

Den hellige Basilios den Store siger i sine Pinsebønner, at Herren formår at modtage vore formildende bønner og ofre for dem, *der bliver holdt fanget i helvede* med håbet om de må få *fred, mildhed og frihed*.

63 Makkabæerbøgerne hører til Det gamle Testaments Apokryfe Bøger og er altså ikke med i kanon.

Om det 12. led

Sp.: Hvad er den kommende verdens liv?

Sv.: Det er det liv som vil komme efter de dødes opstandelse og Kristi dom over alle.

Sp.: Hvordan vil dette liv være?

Sv.: For de troende, for dem som elsker Gud og gør det gode, er det så stor en salighed, at vi lige nu end ikke kan forestille os denne salighed.

Det er endnu ikke åbenbaret, hvad vi skal blive (1 Joh 3,2).

Jeg kender et menneske i Kristus siger apostlen Paulus som for fjorten år siden blev rykket bort til den tredje himmel og hørte uudsigelige ord, som et menneske ikke må udtale (2 Kor 12,2 + 12,4).

Sp.: Hvordan kan man møde sådan en salighed?

Sv.: Ved at betragte Gud i lys og ære og ved foreningen med Ham. Endnu ser vi et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevist, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud (1 Kor 13,12).

Da skal de retfærdige skinne som solen i deres faders rige (Math 13,43).

Da skal Gud blive alt i alle (1 Kor 15,28).

Sp.: Skal også kroppen tage del i sjælens salighed?

Sv.: Ja også den skal hædres ved Guds lys, præcis således som det skete, da Jesu Kristi legeme blev forklaret på Tabor-bjerget⁶⁴.

Hvad der bliver sået i vanære, opstår i herlighed (1 Kor 15,43).

Og ligesom vi har båret det jordiske menneskes billede (det vil sige Adams), *skal vi også bære det himmelske menneskes billede* (det vil sige Vor Herre Jesus Kristus) (1 Kor 15,49).

Sp.: Bliver alle så lige salige?

Sv.: Nej. Der vil være forskellige grader af salighed, alt efter hvor meget den enkelte har helliget sig troen, kærligheden og de gode gerninger her på jorden.

Solen og månen og stjernerne har hver sin glans, og stjernerne adskiller sig fra stjernerne i glans. Således er det også med de dødes opstandelse (1 Kor 15,41-42).

Sp.: Og hvad skal der så ske med de ikke-troende og dem der bryder loven?

Sv.: De bliver overgivet til den evige død, eller sagt på en anden måde, til den evige ild, den evige lidelse, sammen med djævlene.

⁶⁴ Her tænkes på "Forklarelsen på bjerget" som det skildres hos Matthæus 17,1-8.

Og hvis nogen ikke fandtes indskrevet i livets bog, blev han styrtet i ildsøen (Åb 20,15).

Og dette er den anden død (Åb 20,14).

Da skal han også sige til dem ved sin venstre side: Gå bort fra mig, I forbandede, til den evige ild, som er bestemt for Djævelen og hans engle (Matt 25,41).

Og de skal gå ind til evig lidelse, men de retfærdige til evigt liv (Matt 25,46).

Du er bedre tjent med at gå ind i Guds Rige med ét øje end med begge øjne i behold at kastes i Helvede, hvor deres maddiker ikke dør, og ilden ikke slukkes (Mark 9,47-48).

Sp.: Hvorfor bliver der vist så stor strengthed over for synderne?

Sv.: Det er ikke, fordi Gud måtte ønske deres død, men de dør selv fordi de ikke har taget imod kærlighed til sandheden, så de kunne blive frelst (2 Thess 2,10).

Sp.: Hvilken gavn kan det have, hvis man tænker over døden, opstandelsen, den sidste dom, den evige salighed og den evige lidelse?

Sv.: Disse tanker hjælper os til at holde os fra synderne og give afkald på forkærligheden for jordiske ting; de bliver opmuntret af tabet af de jordiske goder; de bliver opmuntret til at holde sjæl og krop rene, leve for Gud og for evigheden og på den måde opnå evig frelse.

En kristen katekismus – anden del: Om håbet

En forståelse af det kristne håb, dets
grundlag og midler.

Sp.: Hvad er *det kristne håb*?

Sv.: Det er hjertets beroligelse i Gud med den overbevisning, at Han til stadighed stræber efter vores frelse og giver os den lovede velsignelse.

Sp.: Hvad bygger det kristne håb på?

Sv.: *Herren Jesus Kristus er vores håb*, eller grundlaget for vort håb (1 Tim 1,1).

Sæt alt jeres håb til den nåde, der gives jer, når Jesus Kristus åbenbares (1 Pet 1,13).

Sp.: Hvilke midler er der til at opnå det frelsende håb?

Sv.: Midlerne til dette er følgende:

for det første, bønnen;

for det andet, den sande lære om saligheden og den virkelige efterlevelse af denne lære.

Om bøn

Sp.: Bærer Guds ord vidnesbyrd om, at bøn er et middel til at opnå det frelsende håb?

Sv.: Jesus Kristus selv forbinder bøn med håbet om at opnå det man ønsker: *Og hvad I end beder om i mit navn, det vil jeg gøre, for at Faderen må blive herliggjort i Sønnen* (Joh 14,13).

Sp.: Hvad er *bøn*?

Sv.: Det er opløftelse af hjerte og forstand til Gud, det som er menneskets ærefrygtige ord til Gud.

Sp.: Hvad skal den kristne gøre, som bærer sin forstand og sit hjerte frem for Gud?

Sv.: For det første *ære* Ham for Hans guddommelige fuldkommenhed; for det andet *takke* Ham for Hans velgerninger; for det tredje *bede* Ham om sine behov.

Således er der tre former for bøn: at ære Gud, takke Gud og bede til Ham.

Sp.: Kan man bede uden ord?

Sv.: Det kan man – med forstanden og hjertet. Et eksempel på dette kan man se hos Moses inden overgangen over Det røde Hav (se 2 Mos 14,15).

Sp.: Har sådan en bøn ikke en særlig betegnelse?

Sv.: Jo, man kalder den *åndelig* eller *forstandig* og *hjertelig*, med et ord, *en indre bøn*: og omvendt kalder man en bøn, som bæres frem med ord og som ledsages af andre tegn på ærefrygt for *mundtlig* eller *ydre*.

Sp.: Kan der mon være en ydre bøn uden en indre?

Sv.: Det kan der, hvis man udtaler bønnens ord uden opmærksomhed og iver.

Sp.: Er det tilstrækkeligt med en *ydre bøn* for at opnå velsignelse?

Sv.: Nej, ikke bare er det ikke tilstrækkeligt for at opnå velsignelse, tværtimod så gør en ydre bøn, som ikke følges af en indre, Gud vred.

Gud selv forklarer sin harme over en sådan bøn:

*Dette folk ærer mig med læberne,
men deres hjerte er langt borte fra mig,
forgæves dyrker de mig,
for det, de lærer, er menneskebud* (Matt 15,8-9).

Sp.: Mon det så ikke er tilstrækkeligt med en indre bøn uden en ydre?

Sv.: Dette spørgsmål ville være det samme, som hvis nogen spurgte: er det ikke tilstrækkeligt med en sjæl uden krop? Det nytter ikke noget at spørge om det, når det nu behagede Gud at skabe mennesket af sjæl og krop:

på samme måde er det unyttigt at spørge om det er tilstrækkeligt med en indre bøn uden en ydre. Idet vi har en sjæl og en krop skal vi *ære Gud med vore kroppe og sjæle, sådan som det er Guds væsen*; sådan som det også er sandt, *at ud af hjertets overflod talte vore læber*. Vor Herre Jesus Kristus var åndelig på det højeste trin; men også Han dannede Sin åndelige bøn med ord og med en ærefrygtig bevægelse af kroppen; indimellem, for eksempel, ved at vende øjnene mod himlen, og indimellem ved at bøje knæ og ansigt mod jorden. Se 1 Kor 6,20; Matt 12,34; Joh 17,1; Luk 22,41; Matt 26,39.

Om Herrens bøn

Sp.: Findes der mon sådan en bøn, som kunne være en fælles kristen bøn og et forbillede for alle bønner?

Sv.: En sådan er Herrens bøn.

Sp.: Hvad er *Herrens bøn*?

Sv.: Det er den bøn, som vor Herre Jesus Kristus lærte apostlene og som de har overleveret til alle troende.

Sp.: Hvordan lyder den?

Sv.: *Fader Vor, du som er i himlene.*

1. Helliget vorde Dit navn;

2. Komme dit Rige.

3. *Ske din vilje, som i himlen således også på jorden.*

4. *Giv os i dag vort daglige brød.*

5. *Og forlad os vor skyld som også vi forlader vore skyldnere.*

6. *Og led os ikke ind i fristelse.*

7. *Men frels os fra det onde.*

Thi dit er Riget og magten og æren i evighed.

Amen (Matt 6,9-13).

Sp.: For nærmere at kunne forstå Herrens bøn, hvordan kan man så dele den op?

Sv.: I påkaldelsen, de syv bønner og lovprisningen.

Om påkaldelsen

Sp.: Hvordan kan man driste sig til at kalde Gud for Faderen?

Sv.: Det kan man i troen på Jesus Kristus og i genfødslelsens velsignelse.

Men alle dem der tog imod Ham, gav han ret til at blive Guds børn, dem, der tror på Hans navn; de er ikke født af blod, ikke af køds vilje, ikke af mands vilje, men af Gud (Joh 1,12-13).

Sp.: Skal man altid sige: *Vor Fader*, også skønt man beder alene?

Sv.: Absolut.

Sp.: Hvorfor det?

Sv.: Ifølge den kristne næstekærlighed skal man – når man påkalder Gud – bede om den samme grad af velsigelse for andre, som man beder om for sig selv.

Sp.: Hvorfor skal man i påkaldelsen sige: *Du som er himlene?*

Sv.: Det er fordi man – når man træder ind i bønnen – må forlade alt jordisk og fysisk og opløfte forstand og hjerte til det himmelske, det evige og det Guddommelige.

Om den første bøn

Sp.: Er Guds navn helligt?

Sv.: Ja, det er uden tvivl helligt i sig selv. *Helligt er Hans navn* (Luk 1,49).

Sp.: Hvordan kan det så yderligere *helliges?*

Sv.: Det kan helliges i mennesker, det vil sige, at Hans evige hellighed kan komme til syne i dem.

Sp.: På hvilken måde?

Sv.: For det første når vi – idet vi har Guds navn i tankerne og hjertet – lever sådan som Hans hellighed kræver det og ved et sådant liv hædrer Gud; for det andet når andre, idet de ser vores gode liv, også begynder at hædre Gud.

Således skal jeres lys skinne for mennesker, så de ser jeres gode gerninger og priser jeres fader, som er himlene (Matt 5,16).

Om den anden bøn

Sp.: Om hvilket Guds *Rige* tales der i Fader Vores anden bøn?

Sv.: Om et *velsignet* Rige, som – ifølge apostlen – er retfærdighed og fred og glæde i Helligånden (Rom 14,17).

Sp.: Er dette Rige virkelig ikke kommet endnu?

Sv.: For nogle er det endnu ikke kommet i sin fulde kraft, for andre er det slet ikke kommet overhovedet, hvis *synden endnu hersker i deres dødelige legemer, så de adlyder deres lyster* (Rom 6,12).

Sp.: Hvordan kommer det?

Sv.: Skjult og i det indre.

Guds rige kommer ikke, så man kan iagttage det; man vil heller ikke kunne sige: Se, her er det! eller: Se dér! For Guds Rige er midt iblandt jer (Luk 17,20-21).

Sp.: Kan den kristne så bede om endnu mere under navnet Guds Rige?

Sv.: Han kan bede om ærens riger, det vil sige de troendes fuldstændige velsignelse.

Jeg længes efter at bryde op og være sammen med Kristus (Fil 1,23).

Om den tredje bøn

Sp.: Hvad betyder bønnen: *ske Din vilje?*

Sv.: Igennem denne skal man bede Gud om, at alt hvad vi gør og alt hvad der sker med os, ikke foregår sådan som vi ønsker det, men som det er behageligt for Gud.

Sp.: Hvorfor skal man bede om dette?

Sv.: Fordi vi ofte synder i vore ønsker, men Gud er uden synd og ønsker os uden tvivl enhver velsignelse og er altid klar til at give den, hvis ikke dette forhindres af vores egenvilje og stædighed.

Ham, som formår med sin kraft, der virker i os, at gøre langt ud over alt, hvad vi beder om eller forstår, ham være ære i Kirken (Ef 3,20-21).

Sp.: Hvorfor beder vi om, at Guds vilje må ske – på *jorden* såvel som *i himlene*?

Sv.: Fordi i himlene opfylder de hellige engle og de velsignede mennesker uden undtagelse, altid og i alle ting Guds vilje.

Om den fjerde bøn

Sp.: Hvad er *det daglige brød*?

Sv.: Det er det brød som er nødvendig for at *eksistere* eller leve.

Sp.: Med hvilke tanker skal man bede Gud om det daglige brød?

Sv.: Ifølge vor Herre Jesu Kristi vejledning skal man ikke bede om mere end *det daglige brød*, det vil sige det nødvendige underhold, også det som er nødvendigt for at kunne have tøj på kroppen og en bolig; hvad der er ud over dette og som ikke så meget er til behov som til fornøjelse, det må man overlade til Guds vilje, og hvis det bliver givet, må man takke Gud, og hvis det ikke bliver givet, må man ikke beklage sig.

Sp.: Hvorfor befales det, at vi kun skal bede om vort daglige brød *i dag*, det vil sige på den nuværende dag?

Sv.: Det er for at vi ikke skal bekymre os om morgendagen, men overlade den til Gud.

Så vær da ikke bekymrede for dagen i morgen; dagen i morgen skal bekymre sig for det, der hører den til (Matt 6,34).

Jeres himmelske fader ved, at I trænger til alt dette (Matt 6,32).

Sp.: Kan man mon ikke bede om noget mere under navnet det daglige brød?

Sv.: For så vidt som at mennesket består af en både fysisk og åndelig substans og at sjælens substans er meget vigtigere end kroppens, så skal man også for sjælen bede om det daglige brød, uden hvilket det indre menneske dør af sult (se Kirill af Jerusalem, Hemmelige prædikener 4.15; Ortodokse prædikener, del. 2. Spørgsmål 19).

Sp.: Hvad kunne være sjælens daglige brød?

Sv.: Guds ord og Kristi Legeme og Blod.

Mennesket skal ikke leve af brød alene, men af hvert ord, der udgår af Guds mund (Matt 4,4.).

For mit kød er sand mad og mit blod er sand drik (Joh 6,55).

Om den femte bøn

Sp.: Hvad skal man i Herrens bøn forstå under navnet *vore skyldnere?*

Sv.: Vore synder.

Sp.: Hvorfor kaldes synder for skyldnere?

Sv.: Det er fordi vi – når vi nu har fået alt af Gud – også skal give alt tilbage til Gud, det vil sige i alle ting underlægger sig Hans vilje og Hans lov: hvis vi ikke opfylder dette, så vil vi forblive skyldnere foran Hans retfærdige dom.

Sp.: Og hvem er så *vore skyldnere?*

Sv.: Det er mennesker, som ikke har givet os det, som de skulle have givet os ifølge Guds lov, som for eksempel at de ikke har udvist kærlighed, men fjendskab.

Sp.: På hvilken måde kan vi ved Guds retfærdige dom håbe på tilgivelse af vor skyld?

Sv.: Gennem Jesu Kristi forbøn.

For der er én Gud og én formidler mellem Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus, som gav sig selv som løsesum for alle (1 Tim 2,5-6).

Sp.: Hvad sker der, hvis vi hos Gud beder om forladelse for vore synder, men ikke selv tilgiver andre?

Sv.: Så får vi heller ikke tilgivelse.

For tilgiver I mennesker deres overtrædelser, vil jeres himmelske fader også tilgive jer. Men tilgiver I ikke mennesker, vil jeres fader heller ikke tilgive jeres overtrædelser (Matt 6,14-15).

Sp.: Hvorfor tilgiver Gud ikke os, hvis vi ikke tilgiver andre?

Sv.: Fordi vi igennem dette viser os at være onde og på den måde fjerner Guds velsignelse og barmhjertighed fra os.

Sp.: Hvilken attitude kræver ordene fra Herrens bøn af dem der beder: *som også vi forlader vore skyldnere?*

Sv.: De kræver så absolut, at den bedende hverken har vrede eller fjendskab, men har fred og kærlighed til alle: *Når du derfor bringer din gave til alteret og dér kommer i tanker om, at din broder har noget mod dig, så lad din gave blive ved alteret og gå først hen og forlig dig med din broder; så kan du komme og bringe din gave (Matt 5,23-24).*

Sp.: Men hvad skal jeg gøre, hvis jeg ikke hurtigt kan finde den som har noget imod mig eller hvis han viser sig at være utilbøjelig til forsoning?

Sv.: I sådan et tilfælde er det tilstrækkeligt at forsone sig med ham i hjertet, foran Den altseende Guds øjne.

Hold fred med alle mennesker, om det er muligt, så vidt det står til jer (Rom 12,18).

Om den sjette bøn

*Sp.: Hvad skal man i Herrens bøn forstå ved ordet *fristelse*?*

Sv.: Et sådant sammentræf af omstændigheder, hvor der er stor fare for at miste troen eller falde i alvorlig synd.

Sp.: Hvor kommer sådanne fristelser fra?

*Sv.: Fra *vort kød*, fra *verden*, eller fra andre mennesker eller fra *djævelen*.*

*Sp.: Hvad beder vi om i disse ord fra bønnen: *led os ikke i fristelse*?*

Sv.: For det første om, at Gud ikke giver os adgang til fristelsen, for det andet at Han – hvis det er nødvendigt for os at blive prøvet og rensset ved hjælp af fristelsen – ikke fuldstændigt overgiver os til fristelsen og ikke tillader vort fald.

Om den syvende bøn

*Sp.: Hvad beder vi om i følgende ord i bønnen: *fri os fra det onde*?*

Sv.: Vi beder om at blive frelst fra alt ondt, som kan nå os i *verden*, som i tiden for den første synd *ligger under for det onde* (1 Joh 5,19); i særdeleshed fra syndens ondskab og fra den onde indflydelse og bagtalelse fra ondskabens ånd, djævelen.

Om lovprisningen

Sp.: Hvorfor er *lovprisningen* føjet til Herrens bøn?

Sv.: *For det første* for at vi – når vi beder om nåde fra vor Himmelske Fader – på samme tid kan give Ham den ære, som tilkommer Ham; *for det andet* for at vi ved tanken om Hans evige *rige, magt og ære* må blive stadigt mere bekræftede i håbet om, at Han vil skænke os det, vi beder om, fordi dette er i Hans magt og forholder sig til Hans ære.

Sp.: Hvad betyder ordet *amen*?

Sv.: Det betyder *i sandhed* eller *lad det ske*.

Sp.: Hvorfor er dette ord tilføjet til lovprisningen?

Sv.: Dette forklares ved, at bønnen bæres frem ved tro og uden nogen form for tvivl, sådan som apostlen Jakob lærer det (kap 1,6).

Om læren om saligheden

Sp.: Hvad skal man tilføje til bønnen for at blive overbevist i håbet om frelse og salighed?

Sv.: Sin egen stræben efter at opnå salighed. Om dette siger Herren Selv: *Hvorfor siger I: Herre, Herre til mig, når I ikke gør, hvad jeg siger?* (Luk 6,46).

Ikke enhver som siger: Herre, Herre til mig, skal komme ind i Himmeriget, men kun den, der gør min himmelske faders vilje (Matt 7,21).

Sp.: Hvilken lære kan lede én i denne stræben?

Sv.: Vor Herre Jesu Kristi lære, som i kort form fremlægges i Hans taler om saligheden.

Sp.: Hvor mange taler er der?

Sv.: Der er ni; det er følgende:

1. *Salige er de fattige i ånden, for himmeriget er deres.*
2. *Salige er de, som græder, for de skal trøstes.*
3. *Salige er de sagtmodige, for de skal arve jorden.*
4. *Salige er de, som hungrer og tørster efter retfærdigheden, for de skal mættes.*
5. *Salige er de barmhjertige, for de skal møde barmhjertighed.*

6. *Salige er de rene af hjertet, for de skal se Gud.*
7. *Salige er de, som stifter fred, for de skal kaldes Guds børn.*
8. *Salige er de som forfølges på grund af retfærdighed, for Himmeriget er deres.*
9. *Salige er I, når man på grund af mig håner jer og forfølger jer og lyver jer alt muligt ondt på. Fryd jer og glæd jer, for jeres løn er stor i himlene (Matt 5,3-12).*

Sp.: Hvad skal man bemærke om alle disse taler for at forstå dem rigtigt?

Sv.: Herren fremlagde i disse taler læren om opnåelse af saligheden, sådan som Evangeliet siger: *Han tog til orde og lærte dem* (Matt 5,2). Men idet Han var sagtmodig og ydmyg i hjertet, fremlagde Han ikke sin lære som en befaling, men som en velsignelse af dem, som frivilligt modtager og opfylder den. Derfor skal man i hver enkelt tale om saligheden have for øje: *for det første* læren eller budet; *for det andet* tilfredsstillelsen eller løftet om belønning.

Om salighedens første bud

Sp.: Hvad er Herrens første bud til opnåelse af salighed?

Sv.: De som ønsker salighed skal være *fattige i ånden*.

Sp.: Hvad vil det sige at være fattige i ånden?

Sv.: Det vil sige at have den åndelige overbevisning, at vi intet har af vort eget, men lige præcis kun det, som Gud giver og at vi intet godt kan gøre uden Guds hjælp og velsignelse; og på den måde regne sig selv for intet og i alle ting fly hen til Guds nåde. Eller kort sagt, efter den hellige Chrysostemos' forklaring, så er åndelig armod – sagtmodighed (Samtale med Martha 15⁶⁵).

Sp.: Kan de fattige i ånden godt være rige?

Sv.: Det kan de uden tvivl godt, hvis man tænker på, at den synlige rigdom er fysisk og flygtig og at den ikke ændrer manglen på åndelige goder.

For hvad hjælper det et menneske at vinde hele verden, men bøde med sit liv? Eller hvad kan et menneske give som vederlag for sit liv? (Matt 16,26).

Sp.: Mon den legemlige fattigdom kan tjene til fuldkommengørelse af den åndelige?

Sv.: Det kan den, hvis den kristne vælger den frivilligt, for Guds skyld.

Om dette har Jesus Kristus selv sagt til den rige: Vil du være fuldkommen, så gå hen og sælg, hvad du ejer og giv

65 Samtale 15,1-2. PG (Patrologiae cursus completus. Series Graeca posterior. Accurante J.-P. Migne. Vol. 1-221. Parisiis, 1844-1864) 57, 224-225. Russisk oversættelse: Johannes Chrysostemos' samlede værker i 12 bind. Genoptryk. Bind 7. Moskva 2000, side 154.

det til de fattige, og du vil have en skat i himlene. Og kom så og følg mig (Matt 19,21).

Sp.: Hvad lover Herren de fattige i ånden?

Sv.: Himmeriget.

Sp.: På hvilken måde tilhører Himmeriget dem?

Sv.: I det nuværende liv i det indre og som en begyndelse ved hjælp af troen og håbet; men i det kommende til fuldkommenhed ved hjælp af delagtigheden i den evige salighed.

Om salighedens andet bud

Sp.: Hvad er Herrens andet bud til (opnåelse af) salighed?

Sv.: De som ønsker saligheden skal være grædende.

Sp.: Hvad skal man i dette bud forstå under betegnelsen gråd?

Sv.: Hjertets sorg og sønderknuselse og ægte tårer over, at vi på ufuldkommen og utilstrækkelig vis tjener Gud eller endog – ved vore synder – fremkalder Hans vrede.

For bedrøvelse efter Guds vilje virker omvendelse til frelse, som ikke fortrydes, men bedrøvelse i verdens forstand virker død (1 Kor 7,10).

Sp.: Hvad lover Herren i særdeleshed til de grædende?

Sv.: At de skal *trøstes*.

Sp.: Hvad betyder ”trøst”?

Sv.: En velsignet samvittighed, som består af fred og af syndernes forladelse.

Sp.: Hvorfor er dette løfte forbundet med buddet om gråd?

Sv.: For at sorgen over synderne ikke skal føre til fortvivlelse.

Om salighedens tredje bud

Sp.: Hvad er Herrens tredje bud til (opnåelse af) saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal være *sagtmodige*.

Sp.: Hvad er *sagtmodighed*?

Sv.: En stille åndens tilstand, som er forbundet med forsigtighed, så man ikke irriterer nogen og ikke selv bliver irriteret af noget.

Sp.: Hvad er de særlige handlinger som er forbundet med den kristne *sagtmodighed*?

Sv.: Det er at man ikke bare skal lade være med at knurre af Gud, men heller ikke af mennesker, og hvis der sker

noget, som går imod vore ønsker, skal vi ikke overgive os til vreden, men lovprise.

Sp.: Hvad lover Herren de sagtmodige?

Sv.: At de skal *arve jorden*.

Sp.: Hvordan skal man forstå dette løfte?

Sv.: I forbindelse med Kristi efterfølgere er det en forudsigtelse, som helt bogstaveligt er blevet opfyldt: thi i stedet for at blive udryddet af hedningernes raseri har de sagtmodige kristne i stedet arvet den verden, som hedningerne tidligere var i besiddelse af.

Den videre betydning af dette løfte i forhold til de kristne er i det hele taget også, at de får den arv, som med Salmistens udtryk kaldes *de levendes land*, dér hvor de skal leve og ikke dø, det vil sige modtage den evige salighed (se Sl 27,13).

Om salighedens fjerde bud

Sp.: Hvad er Herrens fjerde bud til (opnåelse af) saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal *hungre og tørste efter retfærdighed*.

Sp.: Hvad skal man forstå under betegnelsen *retfærdighed*?

Sv.: Skønt man under dette navn kan forstå enhver dyd, som den kristne begærer som mad og drikke, så skal man nok først og fremmest forstå den som den retfærdighed, om hvilken profeten Daniel har sagt: *den evige retfærdighed kommer* (Dan 9,24), det vil sige, at det menneske, som er skyldigt over for Gud, retfærdiggøres ved nåden og ved troen på Jesus Kristus.

Om denne sandhed siger apostlen Paulus: *Guds retfærdighed ved tro på Jesus Kristus for alle, som tror. Der er ingen forskel, for alle har syndet og mistet herligheden fra Gud, og ufortjent gøres de retfærdige af hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus. Ham gjorde Gud ved hans blod til et sonoffer ved troen for at vise sin retfærdighed, fordi han havde ladet de tidligere syndere ustraffede* (Rom 3,22-25).

Sp.: Hvem er det som *hungrer og tørster efter retfærdigheden?*

Sv.: Det er dem, som – idet de elsker at gøre det gode – ikke regner sig for retfærdige og ikke forlader sig på gode gerninger, men regner sig for syndere og skyldige over for Gud, og som i ønsket og i troens bøn – som åndelig mad og drikke – hungrer og tørster efter den velsignede retfærdiggørelse i Jesus Kristus.

Sp.: Hvad lover Herren dem, der hungrer og tørster efter retfærdigheden?

Sv.: At de skal *mættes*.

Sp.: Hvad betyder *mæthed* i denne sammenhæng?

Sv.: Noget i lighed med det, som den fysiske mæthed bringer; *for det første*, at man ikke længere føler sult og tørst, *for det andet*, en styrkelse af kroppen ved maden, – en åndelig mæthed betyder, *for det første* en indre beroligelse af den benådede synder, *for det andet* at man får kræfter til at gøre det gode, som skænkes ved den retfærdiggørende nåde. For øvrigt så følger sjælens fuldstændige mæthed – sjælen som er skabt til at nyde et uendeligt gode – i det evige liv, ifølge Salmistens ord: *I retfærdighed skal jeg skue dit ansigt, mættes ved synet af dig, når jeg vågner* (Sl 17,15).

Om salighedens femte bud

Sp.: Hvad er Herrens femte bud om saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal være *barmhjertige*.

Sp.: Hvordan skal man opfylde dette bud?

Sv.: Ved hjælp af barmhjertighedens gerninger, såvel fysiske som åndelige. Thi, som den hellige Chrysostemos siger, *mangfoldigheden af barmhjertighed er billedet på dette bud* (Samtale med Martha, 15).

Sp.: Hvilke er *barmhjertigheden* fysiske gerninger?

Sv.: 1. At mætte den hungrende.

2. At give den tørstende at drikke.
3. At klæde den nøgne på eller den, som ikke er i stand til at skaffe sig en passende klædning.
4. At besøge den som befinder sig i mørket.
5. At besøge den syge, tjene ham og hjælpe ham til helbredelse eller til den kristne forberedelse til døden.
6. At modtage den fremmede i sit hus og bede for hans sjælefred.
7. At begrave dem som er døde i usselhed.

Sp.: Hvilke er *barmhjertighedens åndelige gerninger*?

Sv.: 1. En formaning om at omvende synderen fra vildfarelsens vej (Jak 5,20).

2. At lære den uvidende om sandheden og godheden.
3. At give næsten et godt og rettidigt råd, når han er i vanskeligheder eller i en fare, som han ikke selv er opmærksom på.
4. At bede for ham hos Gud.
5. At trøste den sørgende.
6. Ikke gengælde ondt med ondt.
7. Af hjertet tilgive fornærmelser.

Sp.: Strider buddet om barmhjertighed ikke mod det, at den skyldige straffes ved en retfærdig dom?

Sv.: Nej ikke det mindste hvis det bliver gjort af pligt og med en god hensigt, det vil sige for at forbedre ham eller for at beskytte de uskyldige mod hans forbrydelser.

Sp.: Hvad lover Herren de barmhjertige?

Sv.: At de *vil blive benådet*.

Sp.: Hvad forstås der her ved benådning?

Sv.: En benådning af syndens evige fordømmelse ved Guds dom.

Om salighedens sjette bud

Sp.: Hvad er Herrens sjette bud om saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal være *rene af hjertet*.

Sp.: Er *hjertets renhed* det samme som åbenhjertighed?

Sv.: Åbenhjertighed, eller ærlighed findes dér hvor mennesket uden hykleri viser gode tilbøjeligheder uden dog at have dem i hjertet; men hjertets gode tilbøjeligheder viser sig i gode gerninger, også selv om hjertets renhed befinder sig på det nederste trin. Dette sidste opnår mennesket ved en stadig og usvækket stræben efter at våge over sig selv, idet det afviser ethvert ulovligt ønske eller

tanke fra sit hjerte samt ethvert begær efter jordiske ting, og i hjertet uden ophør holder sig til at ihukomme Gud og Jesus Kristus med tro og kærlighed.

Sp.: Hvad lover Herren de rene af hjertet?

Sv.: At de *skal se Gud*.

Sp.: Hvordan skal man forstå dette løfte?

Sv.: Guds ord sammenligner det menneskelige hjerte med et øje og foreskriver den fuldkomne kristne *at oplyse hjertets øjne* (Ef 1,18). Således som det rene øje er i stand til at se lyset, således er det rene hjerte i stand til at se Gud. Således er det at se Guds ansigt en kilde til evig salighed, lige såvel som løftet om at se Gud er et løfte om den evige saligheds højeste trin.

Om salighedens syvende bud

Sp.: Hvad er Herrens syvende bud om saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal *stifte fred*.

Sp.: Hvordan kan man opfylde dette bud?

Sv.: I alle ting må vi træde frem med næstekærlighed og ikke give årsag til strid; skulle der opstå strid, må den på alle måder bringes til ophør, endog med at vi afstår vor ret, hvis blot dette ikke går imod pligten og ikke er skadeligt for nogen; vi må også stræbe efter at forlige dem som

er fjendtlige over for hinanden, så vidt vi har mulighed for det, og hvis vi ikke har – da bede Gud om, at de må forliges.

Sp.: Hvad lover Herren dem der stifter fred?

Sv.: Han lover dem, at *de skal kaldes Guds børn.*

Sp.: Hvad viser dette løfte?

Sv.: Det viser fredsstifternes højde og stræben og den belønning, som venter dem. Og således som de ved deres stræben bringer Guds Enbårne Søn ære – Han som er kommet til jorden for at forsoner det syndige menneske med den dømmende Gud – således får de løftet om at bære det velsignede navn Guds børn og opnår – uden tvivl – det niveau af salighed, som er dette navn værdigt.

Om salighedens ottende bud

Sp.: Hvad er Herrens ottende bud om saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal være klar til at *udholde forfølgelse for sandhedens skyld*, uden at svigte den (sandheden).

Sp.: Hvilke egenskaber kræver dette bud?

Sv.: Kærlighed til sandheden, bestandighed og fasthed i dyden, tapperhed og tålmodighed, når nogen underkaster

sig ulykke eller fare, fordi han ikke ønsker at svigte sandheden og dyden.

Sp.: Hvad har Herren lovet dem, som forfølges på grund af sandheden?

Sv.: *Himmeriget*, i stedet for det som de mister gennem forfølgelsen, ligesom som det (himmeriget) også er lovet den fattige i ånden til erstatning for følelsen af utilstrækkelighed og fattigdom.

Om salighedens niende bud

Sp.: Hvad er Herrens niende bud om saligheden?

Sv.: De som ønsker saligheden skal være parat til *med glæde at lide hån, forfølgelse og ulykke, ja selve døden for Kristi navns skyld og for den sande Ortodokse tro.*

Sp.: Hvad kaldes den dåd, som dette bud kræver?

Sv.: Martyrdåden.

Sp.: Hvad lover Herren dem, som øver denne dåd?

Sv.: *En stor belønning i himlen*, det vil sige salighedens vigtigste og højeste trin.

En kristen katekismus – tredje del: Om kærligheden

Om forbindelsen mellem troen og kærligheden

Sp.: Hvad må være den kristne tros sande handling og frugt?

Sv.: *Kærligheden og de gode gerninger som svarer til denne.*

Sp.: *For i Kristus Jesus – siger apostlen Paulus – gør det hverken fra eller til, om man er omskåret eller ej, men det gør tro, virksom i kærlighed (Gal 5,6).*

Sp.: Er det ikke tilstrækkeligt for en kristen med en tro, uden kærlighed og gode gerninger?

Sv.: Nej det er ikke tilstrækkeligt. For en tro uden kærlighed og gode gerninger er uvirksom og død og derfor kan den ikke føre til det evige liv.

Den der ikke elsker, bliver i døden (1 Joh 3,14).

Hvad nytter det, mine brødre, hvis et menneske siger, han har tro, men ikke har gerninger? Kan den tro måske frelse

ham? For en tro uden gerninger er lige så død som et legeme uden åndedræt (Jak 2,14 + 2,26).

Sp.: Kan man så ikke – modsat – blive frelst ved kærlighed og gode gerninger – uden tro?

Sv.: Nej, for den som ikke tror på Gud, kan ikke elske Ham på en sand måde. Således kan det menneske, som er skadet af synden ikke på en sand måde gøre gode gerninger, hvis ikke han gennem troen på Jesus Kristus får åndelig kraft eller Guds nåde.

Men uden tro er det umuligt at behage ham; for den som kommer til Gud, må tro, at han er til og lønner dem, som søger ham (Hebr 11,6).

For alle de, som har lovgerninger, er under forbandelse, for der står skrevet: Forbandet være enhver, som ikke bliver ved alt det, som står skrevet i lovbogen, og følger det (Gal 3,10).

For af tro forventer vi ved Ånden det håb, som retfærdigheden giver (Gal 5,5).

For af den nåde er I frelst ved tro. Og det skyldes ikke jer selv, gaven er Guds (Ef 2,8-9.)

Sp.: Hvad skal man tænke om den kærlighed, som ikke er i overensstemmelse med gode gerninger?

Sv.: En sådan kærlighed er ikke ægte. For den ægte kærlighed viser sig i sandhed ved gode gerninger.

Jesus Kristus siger: *Den der har mine bud og holder dem, han er den, der elsker mig. Den der elsker mig, vil holde fast ved mit ord (Joh 14,21-23).*

Apostlen Johannes skriver: *For dette er kærligheden til Gud: at vi holder hans bud (1 Joh 5,3).*

Kære børn, lad os ikke elske med ord eller tunge, men i gerning og sandhed (1 Joh 3,18).

Om Guds lov og buddene

Sp.: Hvilke midler har vi til at skelne de gode gerninger fra de dårlige?

Sv.: Guds indre lov, eller samvittighedens vidnesbyrd, og Guds ydre lov eller Guds bud.

Sp.: Taler Den hellige Skrift om den indre lov?

Sv.: Apostlen Paulus siger om hedningerne: De viser, at de har den gerning, som loven kræver, skrevet i deres hjerte, og deres samvittighed optræder som vidne, og deres tanker anklager eller forsvarer hinanden (Rom 2,15).

Sp.: Hvis der er en indre lov i menneskene, hvorfor er der så givet en ydre?

Sv.: Den er givet, fordi menneskene ikke har adlydt den indre lov og – idet de fører et kødeligt og syndigt liv – har de dæmpet den indre lovs stemme, hvorfor det er

nødvendigt at minde dem om den ydre ved hjælp af bud-dene.

Hvad skulle så loven? Den blev føjet til for overtrædelsernes skyld (Gal 3,19).

Sp.: Hvordan og på hvilken måde er menneskene blevet givet den ydre lov?

Sv.: Den blev givet, da det jødiske folk, som nedstammede fra Abraham, på en underfuld måde blev befriet fra det egyptiske slaveri; på vejen til det forjættede land, i ørkenen på bjerget Sinai, åbenbarede Gud sit nærvær i ild og i en sky og gav loven gennem israelitternes leder Moses.

Sp.: Hvad er denne lovs væsentligste bud?

Sv.: Det er følgende *ti*, som blev skrevet på *to stentavler*:

- 1. Jeg er Herren din Gud. Du må ikke have andre guder end mig.*
- 2. Du må ikke lave dig noget afgudsbillede i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden: Du må ikke tilbede dem og dyrke dem.*
- 3. Du må ikke bruge Herren din Guds navn til løgn.*
- 4. Giv agt på sabbatsdagen og hold den hellig, sådan som Herren din Gud har befaleet dig. I seks dage må du arbejde og gøre alt, hvad du skal, men den syvende dag er sabbat for Herren din Gud.*

5. *Ær din far og din mor, sådan som Herren din Gud har befaleet dig, for at du må få et langt liv.*

6. *Du må ikke begå drab.*

7. *Du må ikke bryde et ægteskab.*

8. *Du må ikke stjæle.*

9. *Du må ikke vidne falsk mod din næste.*

10. *Du må ikke begære din næstes hustru. Du må ikke eftertragte din næstes hus eller mark, hans træl eller trælkvinde, hans okse eller æsel, eller noget som helst af din næstes ejendom.*

(5 Mos 7-21).

Sp.: Hvis disse bud er givet det israelske folk, skal vi så overholde dem?

Sv.: Det skal vi. For i deres kerne er de den samme lov, som – med apostlen Paulus´ ord – (Rom 2,15) *er skrevet i hjerterne* hos alle mennesker, for at de skulle overholde den.

Sp.: Har Jesus Kristus lært, at man skulle overholde de ti bud?

Sv.: Han har befaleet, at man for at få evigt liv skulle overholde buddene og han lærte, hvordan man skulle forstå og opfylde dem på en mere fuldkommen måde, end man havde gjort før ham (Matt 19,17 el. kap. 5).

Om opdelingen af buddene på to tavler

Sp.: Hvad betyder det, at de ti bud blev delt op på to *tavler*?

Sv.: Det betyder, at i dem indeholdes *to slags kærlighed*, det vil sige *kærlighed til Gud* og *kærlighed til næsten*, og derfor foreskrives der to slags pligter.

Sp.: Har Jesus Kristus ikke sagt noget om det?

Sv.: På spørgsmålet: *Hvad er det største bud i loven?* svarede Han: *Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele dit sjæl og af hele dit sind. Det er det største og det første bud. Men der er et andet, som står lige med det: Du skal elske din næste som dig selv. På de to bud hviler hele loven og profeterne (Matt 22,36-40).*

Sp.: Er alle mennesker vores næste?

Sv.: Ja det er de, fordi de alle er den ene Guds værk og stammer fra ét menneske, men de ligesindede i troen er i særdeleshed vores næste, som er den Himmelske Fars barn i troen på Jesus Kristus.

Sp.: Og hvorfor er der ikke endnu et bud om kærlighed *til sig selv*?

Sv.: Fordi også uden buddet og ifølge naturen er det sådan, at *ingen hader sin egen krop, men nærer og plejer den* (Ef 5,29).

Sp.: Hvilken orden skal der være i kærligheden til *Gud, næsten* og til *sig selv*?

Sv.: At elske sig selv skal man kun gøre for Guds og til dels også for næstens skyld; at elske næsten skal man gøre for Guds skyld; og at elske Gud skal man gøre for Hans egen skyld. Kærligheden til sig selv skal føre til, at man bringer kærligheden som et offer til næsten; og kærligheden til sig selv og til næsten skal føre til, at man bringer kærligheden som et offer til Gud.

Større kærlighed har ingen end den at sætte sit liv til for sine venner (Joh 15,13).

Den der elsker far eller mor mere end mig, er mig ikke værd, og den, der elsker søn eller datter mere end mig, er mig ikke værd (Matt 10,37).

Sp.: Hvis hele loven rummes i to bud, hvorfor er den så opdelt i *ti* bud?

Sv.: For at vi tydeligere kan se, hvad vi skylder Gud og næsten.

Sp.: I hvilke bud foreskrives, *hvad vi skylder Gud*?

Sv.: I de første fire.

Sp.: Hvad er det vi skylder?

Sv.: I det første bud foreskrives det, at vi skal *erkende* og *ære* den sande Gud.

I det andet – undgå *løgnagtig* Gudsdyrkelse.

I det tredje – ikke krænke Gudsdyrkelsen med det mindste *ord*.

I det fjerde – overholde Gudsdyrkelsen både i forhold til *tidspunkter* og *arbejde*.

Sp.: I hvilke bud foreskrives, *hvad vi skylder næsten?*

Sv.: I de sidste seks.

Sp.: Hvad er det vi skylder?

Sv.: I det femte bud foreskrives at elske og *ære* næsten, især dem der står os nærmest, begyndende med forældrene.

I det sjette bud – ikke skade næstens *liv*.

I det syvende – ikke skade deres sæders *renhed*.

I det ottende – ikke skade deres *ejendom*.

I det niende – ikke skade dem med *ord*.

I det tiende – *ikke ønske* at skade dem.

Sp.: Rummer de ti bud ikke også at *man har pligter over for sig selv?*

Sv.: Disse pligter rummes i buddene om, hvad man skylder næsten, fordi man skal elske sin næste som man elsker sig selv.

Om det første bud

Sp.: Hvad betyder ordene: *Jeg er Herren din Gud*?

Sv.: Med de ord henviser Gud til Sig Selv for mennesket, og – følgelig – befaler, at det skal erkende Gud Herren.

Sp.: Kan man udlede nogle særlige pligter ud af buddet om at erkende Gud?

Sv.:

- 1) Man skal *studere Gudserkendelse* som den vigtigste af alle kundskaber.
- 2) Man skal flittigt lytte til *belæringer* om Gud og om Hans gerninger i kirken og *føre gudfrygtige samtaler* om dette i hjemmet.
- 3) Man skal læse eller lytte til bøger, som lærer om Gudserkendelse, for det første *Den hellige Skrift*, for det andet *de hellige fædres skrifter*.

Sp.: Hvad foreskrives i ordene: *Du må ikke have en anden Gud end mig*?

Sv.: Det foreskrives, at man skal henvende sig til og holde sig til den ene sande Gud, eller – hvad der er det samme – med ærefrygt *tilbede* Ham.

Sp.: Hvilke pligter har med den *indre Gudsdyrkelse* at gøre?

Sv.:

- 1) At *tro* på Gud.
- 2) At *gå foran Gud*, det vil sige huske på Gud og træde varsomt i alle ting, fordi Han ikke bare ser vore gerninger, men også vore skjulte tanker.
- 3) At *frygte Gud*, eller udvise Ham ærefrygt, det vil sige regne den Himmelske Faders vrede for den største ulykke og derfor anstrenge sig for ikke at vække Hans vrede.
- 4) At *håbe* på Gud.
- 5) At *elske* Gud.
- 6) At *ære* Gud, det vil sige uden ophør være parat til at gøre det, Han befaler og ikke mukke, når Han ikke gør det med os, som vi ønsker.
- 7) At *bøje os* for Gud som Det Højeste Væsen.
- 8) At *prise* Gud som Den Der Fuldkommengør Alt.
- 9) At *takke* Gud som Skaberen, som Den Der Frembringer Alt og som Frelseren.

10) At *påkalde* Gud som Den ærede og Almægtige Hjælper i en enhver god begyndelse.

Sp.: Hvilke pligter hører til *den ydre Gudsdyrkelse*?

Sv.:

1) At *bekende sig til* Gud, det vil sige anerkende, at Han er vores Gud og ikke fornægte Ham, heller ikke selv om det skulle påhvile os at lide og dø på grund af denne bekendelse.

2) At deltage i *den almindelige gudstjeneste*, som er oprettet af Gud og indstiftet af Den ortodokse Kirke⁶⁶.

Sp.: For bedre at kunne forstå og overholde det første bud, må man også vide: Hvilke synder går imod dette bud?

Sv.: *Ugudelighed*, når mennesker, som Salmisten helt retfærdigt kalder uforstandige, ønsker at befri sig fra frygten for Guds dom og *siger i deres hjerte: der er ingen Gud* (Sl 13,1).

2) *Flerguderi*, når man i stedet for den ene sande Gud anerkender mange små guder.

3) *Vantro*, når man anerkender, at der er en Gud, men ikke tror på hans forsyn og hans åbenbaring.

⁶⁶ Ordene vidner om, at Liturgien er en helt afgørende ting i Den ortodokse Kirke. Den skal forstås som rygsøjlen i kirkens og i den troendes liv, og den rette og sande gudstjeneste har sin legitimering i, at den er indstiftet af Den ortodokse Kirke.

- 4) *Kætteri*, når mennesker blander ting ind i troslæren, som er mod Guds sandhed.
- 5) *Splittelse*, det vil sige en egenrådig afvigelse fra gudsdyrkelsens enhed samt fra Guds ortodokse katolske kirke.
- 6) *At trække sig væk fra Gud* når man fornægter den sande tro på grund af menneskelig angst eller verdslige goder.
- 7) *Fortvivelse*, når man slet ikke håber på at få nåde og frelse fra Gud.
- 8) *Trolldomskunst*, når man forlader troen på Guds kraft og i stedet tror på skabningens hemmelige og for en stor del onde kræfter, og i særdeleshed når man tror på onde ånder og forsøger at samvirke med dem.
- 9) *Overtro*, når man tror på en eller anden almindelig ting, som om den skulle være i besiddelse af guddommelig kraft og sætter sin lid til den eller frygter den i stedet for Gud; således som man f.eks. tror på en gammel bog og tror, at man kun kan frelses ved den og ikke ved en ny, selvom den nye indeholder den samme lære og den samme gudstjeneste.
- 10) *Dovenskab* i forhold til læren om gudsdyrkelse, bøn og den offentlige gudstjeneste.
- 11) *Kærlighed til skabningen i stedet for til Gud*.

12) *At behage mennesker*, når man behager mennesker så meget, at man ikke finder glæde i at behage Gud.

13) *At sætte sin lid til mennesket*, når man håber på sine egne evner og kræfter eller på andre mennesker, og ikke på Guds barmhjertighed og hjælp.

Sp.: Hvorfor skal man tro, at det at behage mennesker og sætte sin lid til mennesket er imod det første bud?

Sv.: Det er fordi det menneske, vi behager eller håber på – idet vi glemmer Gud – på en eller anden måde bliver *en anden Gud* i stedet for den sande Gud.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om det at være mennesker til behag?

Sv.: Apostlen Paulus siger: *Var det stadig mennesker, jeg ville være til behag, var jeg ikke Kristi tjener* (Gal 1,10).

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om det at sætte sin lid til mennesker?

Sv.: Dette siger Herren: *Forbandet den mand, som stoler på mennesker og søger sin styrke hos dødelige, men hvis hjerte viger fra Herren* (Jer 17,5).

Sp.: Hvordan skal mennesket forholde sig til sig selv for bedre at kunne håbe på at opfylde sine forpligtelser over for Gud?

Sv.: Det skal fornægte sig selv.

Hvis nogen vil følge efter mig – siger Jesus Kristus – skal han fornægte sig selv (Mark 8,34).

Sp.: Hvad betyder det at fornægte sig selv?

Sv.: Basilios den Store forklarer dette på følgende måde: Den der fornægter sig selv er den som får kontrol over det gamle menneske med alle dets gerninger, og som opløser det fortryllende begær. Det fornægter også alle de verdslige lidenskaber, så vidt som de forhindrer hensigten med gudfrygtigheden. Den fuldkomne fornægtelse består i, at man ikke har nogen forkærlighed over for sig selv, men har dødens dom over sig og ikke sætter sin lid til sig selv (Almindelige ortodokse svar 8)⁶⁷.

Sp.: Hvilken trøst er der for det menneske, som – når det fornægter sig selv – bliver berøvet mange ægte fornøjelser?

Sv.: En velsignet og guddommelig trøst som selve lidelserne ikke kan få bugt med.

For ligesom Kristi lidelser i rigt mål kommer til os, således kommer også den trøst, som Kristus giver, i rigt mål til os (2 Kor 1,5).

⁶⁷ Basilios er her i tråd med den stærkt asketiske tendens i Oldkirken, en tendens som kan føres tilbage til Paulus' teologi, men som også udtrykkes hos f.eks. ørkenfaderen Antonios, som han beskrives af Athanasios af Aleksandria.

Græsk grundtekst kan ses i: Patrologiae Cursus Completus 31,936. Russisk oversættelse i: Tvorenija isje vo svjatyech otsa nasjego Vasilija Velikogo, arkhiepiskopa Kesarii Kappadokijskoj. Izd.3. Tj. 5. Sergejev Posad, 1892.

Sp.: Hvis det første bud foreskriver at ære den ene Gud på en velsignet måde, er da buddet om at *ære englene og de hellige mennesker* i overensstemmelse med dette?

Sv.: At ære disse på en sand måde er helt i overensstemmelse med dette bud, for i dem ærer vi den Guds velsignelse, som bor og virker i dem, og igennem dem beder vi om hjælp fra Gud.

Om det andet bud

Sp.: Hvad er det for en *afgud* som der tales om i det andet bud?

Sv.: I dette bud forklares det, at en afgud eller "idol" er et billede på en eller anden himmelsk eller jordisk skabning, eller en skabning som lever i vandet, og som man tjener og tilbeder i stedet for Gud.

Sp.: Hvad er det, som forbydes i det andet bud?

Sv.: Det forbydes at man tilbeder afgudsbilleder som indbildte guder eller som billeder af løgnagtige guder.

Sp.: Bliver det så ikke forbudt at have hellige billeder i det hele taget?

Sv.: Overhovedet ikke. Dette bliver klart, når man ser på hvordan Moses, som af Gud havde fået buddet om at forbyde afguder, på samme tid fik en befaling fra Gud om at

opstille gyldne fremstillinger af keruberne i tabernaklet, i jødernes transportable helligdom, og siden i templets indre del, hvor folk kom for at tilbede Gud.

Sp.: Hvorfor er dette eksempel brugbart for Den ortodokse kristne Kirke?

Sv.: Fordi det forklarer retten til at bruge hellige ikoner i Den ortodokse Kirke⁶⁸.

Sp.: Hvad er et ikon?

Sv.: Dette ord betyder på græsk *billede* eller afbildning. I den Ortodokse Kirke bruges dette navn om hellige afbildninger af den Gud, som er kommet til syne i kødet, vor Herre Jesus Kristus, Hans Ærede Moder og Hans hellige.

Sp.: Er brugen af de hellige ikoner i overensstemmelse med det andet bud?

Sv.: Det ville den ikke være i det tilfælde, hvor nogen begyndte at forgude dem. Men dette bud går ikke imod, at man ærer ikonerne som hellige afbildninger og bruger dem som en velsignet påmindelse om Guds og Hans helliges gerninger; thi i dette tilfælde er ikonerne som bøger,

68 Formuleringen er i overensstemmelse med, at Østkirken ved det syvende økumeniske (dvs. fælleskirkelige) koncil i Nikæa i 787 besluttede, at en ærefuld tilbedelse (på græsk: proskynesis) af billeder af Kristus og helgenerne, er tilladt. Denne lære udvikles først og fremmest af Johannes af Damaskus, som formulerer, at når den troende viser ikonen ære, skal det ikke forstås som en tilbedelse af ikonens materielle virkelighed, men af den åndelige, himmelske virkelighed, som skjuler sig bag den fysiske verden.

der i stedet for bogstaver er skrevet med ansigter og ting (Gregor den Store⁶⁹, breve, bog 9, brev 9, til biskop Serenus⁷⁰).

Sp.: Hvilken tilstand bør sjælen være i, når man bøjer sig for ikonerne?

Sv.: Den der ser på dem, skal med sin fornuft se på Gud og de hellige, som er afbildet på dem.

Sp.: Hvad kalder man i almindelighed synden mod det andet bud?

Sv.: Afgudsdyrkelse.

Sp.: Er der flere synder mod det andet bud?

Sv.: Ud over den grove afgudsdyrkelse er der også en mere raffineret én af slagsen, til hvilken hører:

- 1) Kærlighed til begæret
- 2) Frådseri eller hang til søde sager samt drukkenskab.

69 Gregor den Store levede 540 – 604, og var pave i Rom 590 – 604. I årene 596 – 601 havde han en brevveksling med biskop Serenus af Marseille, som var imod brugen af billeder i kirkerne. Der er tale om i alt 4 breve, hvor Gregor viser sig at være tilhænger af brugen af billeder, og han skriver i et af brevene til Serenus: "Hvis nogen ønsker at lave billeder, så stands dem ikke, men forbyd tilbedelse af billederne". Det er for så vidt bemærkelsesværdigt, at der citeres fra en vestkirkelig pave i en ellers strengt ortodoks katekismus.

70 Kan ses i sin latinske udgave i: *Epistola ad Serenum Massiliensem episcopum IX 105, IX 209* (Corpus Christianorum. Series latina. Vol. 140A/Ed. D. Nordberg, 1982) eller i: *Patrologiae Cursus Completus. Serries prima latina. Accurante J.-P. Migne. Vol. 1-221. Parisiis, 1844-1864, 77, 1027-1028.*

3) Stolthed, til hvilken også hører forfængelighed.

Sp.: Hvorfor hører kærlighed til begæret til afgudsdyrkelse?

Sv.: Apostlen Paulus siger lige præcis, at onde lyster er afgudsdyrkelse (Kol 3,5). Fordi det begærlige menneske mere arbejder for at berige sig selv end det arbejder for Gud.

Sp.: Hvis det andet bud forbyder havesyge, hvad lærer det os så i stedet?

Sv.: At afstå fra begær og være gavmilde.

Sp.: Hvorfor hører frådseri til afgudsdyrkelse?

Sv.: Det er fordi de som frådser sætter den sanselige tilfredsstillelse højere end alt andet og derfor siger apostlen, at hos dem er bugen Gud (Fil 3,19), eller sagt på en anden måde, så er bugen deres afgud.

Sp.: Hvis det andet bud forbyder frådseri, hvad lærer det os så i stedet?

Sv.: Mådehold og faste.

Sp.: Hvorfor hører stolthed og ærgerrighed til afgudsdyrkelse?

Sv.: Fordi den stolte sætter sine evner og fortrin højere end alt andet, og på den måde er de en afgud for ham; og den ærgerrige ønsker, at også andre skal ære denne

afgud. En sådan tilbøjelighed hos den stolte og ærgerrige viste sig hos den babylonske kejser Nebukadnesar, som opstillede et gyldent afgudsbillede af sig selv og befalede, at man skulle bøje sig for det (Dan kap.3).

Sp.: Er der ikke endnu en synd, som ligger afgudsdyrkelse nær?

Sv.: En sådan synd er hykleri, når nogen bruger gudsyrelsens ydre forhold – som f.eks. faste og streng overholdelse af reglerne – til at opnå agtelse hos folket uden at tænke på hjertets indre forbedring (Matt 6,5-7).

Sp.: Hvis det andet bud forbyder stolthed, ærgerrighed og hykleri, hvad lærer det os så i stedet?

Sv.: Ydmyghed og gode gerninger i al hemmelighed.

Om det tredje bud

Sp.: Hvornår sker det, at Guds navn bruges til løgn?

Sv.: Det bruges til løgn eller udtales overflødig, når det benyttes i unyttige og forfængelige samtaler og endnu mere nytteløst, når det udtales falsk eller med en ydre ærefrygt.

Sp.: Hvilke synder forbydes i det tredje bud?

Sv.:

- 1) Gudsbespottelse eller frække ord mod Gud.
- 2) Mukken mod Gud eller beklagelser over Hans forsyn.
- 3) Bespottelse når de hellige genstande bliver brugt til spøg eller vanhelligelse.
- 4) Uopmærksomhed under bønnen.
- 5) En løgnagtig ed, når man med en ed bekræfter det, som ikke er.
- 6) Forbrydelse vedrørende eden, når man ikke opfylder en retfærdig og lovlig ed.
- 7) En overskridelse af de løfter, som er givet til Gud.
- 8) Besværgelse eller letsindig brug af eden i almindelige samtaler.

Sp.: Er der ikke i Den hl. Skrift et særligt forbud mod besværgelse i samtaler?

Sv: Frelseren siger: Men jeg siger jer: I må slet ikke sværge. Men i jeres tale skal et ja være et ja og nej være et nej. Men hvad der er ud over det, er af det onde (Matt 5,34 + 5,37).

Sp.: Forbydes så ikke gennem dette enhver ed i samfundsmæssige forhold?

Sv.: Apostlen Paulus siger: Mennesker sværger jo ved en, der er større end de selv og eden gør en ende på alle indvendinger og stadfæster dermed sagen. Da Gud med al tydelighed ville vise arvingerne til hans løfte, hvor urokkelig hans vilje er, så indestod han for det med sin ed (Hebr 6,16-17). Af dette kan man konkludere, at hvis Gud brugte en ed til at afgive et ubrydeligt løfte, hvor meget mere er det så ikke tilladt os at bruge en ed i vigtige og uomgængelige tilfælde – på den lovlige øvrigheds forlangende – med ærefrygt og med den faste hensigt aldrig at ændre denne.

Om det fjerde bud

Sp.: Hvorfor er det lige den *syvende* dag og ikke en hvilken som helst anden, som det befales at hellige Gud?

Sv.: Fordi Gud skabte verden på seks dage og på den syvende hvilede Han fra skabergningen.

Sp.: Fejres *lørdagen* i Den kristne Kirke?

Sv.: Den fejres ikke som en fuldstændig helligdag, men til minde om verdens skabelse og som fortsættelse af den allerførste fejring adskiller den sig fra de øvrige dage ved en lempelse af fasten.

Sp.: Hvordan opfyldes det fjerde bud i Den kristne Kirke?

Sv.: Igennem hver enkelt af de seks dage fejres den syvende, ikke som den sidste af de syv dage – lørdagen – men som den første dag i hver uge eller *opstandelsesdagen*.

Sp.: Hvornår begyndte man at fejre opstandelsesdagen?

Sv.: Fra selve det tidspunkt, hvor Kristus opstod.

Sp.: Er der i Den hellige Skrift vidnesbyrd om, at man fejrer opstandelsesdagen?

Sv.: I Apostlenes Gerninger er der vidnesbyrd om, at disciplene – det vil sige de kristne – samles *på den første dag efter lørdagen*, det vil sige på ugens første dag eller opstandelsesdagen, for at *bryde brødet*, det vil sige for at fejre Nadverens sakramente (ApG 20,7). Hos apostlen og evangelisten Johannes og i Apokalypsen nævnes også *ugedagen* eller opstandelsesdagen (Åb 1,10).

Sp.: Skal man ikke forstå noget mere ved navnet den syvende dag eller lørdagen?

Sv.: Således som man i den gammeltestamentlige Kirke regnede nogle andre dage, som var fastsat til fest eller faste, ind under navnet lørdag, som for eksempel *Påskefesten og renselsesdagen*, – sådan skal man også i Den kristne Kirke – foruden søndagen – overholde andre *helligdage og fastedage*, som er fastsat til ære for Gud og for

Den allerhelligste Gudsmoder (Se Ortodokse prædikener del 3, spørgsm. 60; del 1 spørgsm. 88⁷¹).

Sp.: Hvilke er de vigtigste helligdage?

Sv.: Det er de helligdage, som er fastsat til minde om de vigtigste begivenheder som er forbundet med Guds Søns frelsende inkarnation og til Guds tilsynekomst; og blandt dem er de dage som er fastsat til ære for Den allerhelligste Gudsmoder, som den der har været tjenerinde for inkarnationens hemmelighed.

Sådanne er – i begivenhedernes rækkefølge – følgende:

- 1) Den allerhelligste Gudsmoders fødselsdag⁷².
- 2) Dagen for Hendes Tempelgang, hvor Hun indvies til Gud⁷³.
- 3) Bebudelsesdagen, det vil sige englens forkyndelse til Den hellig Jomfru om Guds Søns inkarnation ved hende⁷⁴.
- 4) Kristi fødselsdag.
- 5) Dagen for Herrens dåb og for Den hellige Treenighed⁷⁵.

71 Russisk grundtekst i: Provoslavnoje ispovedanije Kafolitjeskoj i Apostolskoj Tserkvi Vostotjnoj 1662.. S. 136-137.

72 Fejres den 8. september.

73 Fejres 21. november.

74 Fejres 25. marts.

75 Fejres 6. januar.

- 6) Dagen for Herrens frembærelse i Templet ved Si-meon⁷⁶.
- 7) Dagen for Herrens forklarelse⁷⁷.
- 8) Dagen for Herrens indtog i Jerusalem⁷⁸.
- 9) Påsken, festen for Kristi opstandelse, helligdagen over alle helligdage, begyndelsen til den evige fest, den evige salighed.
- 10) Dagen for Herrens optagelse til Himlen⁷⁹.
- 11) Festen for den halvtredsinstyvende Dag til minde om Helligåndens komme og til ære for Den hellige Treenig-hed⁸⁰.
- 12) Dagen for oprejsningen af Herrens Kors, som var ble-vet fundet af Kejserinde Helena⁸¹.

76 Fejres 2. februar, højtiden kaldes i Danmark Kyndelmisse.

77 Fejres 6. august.

78 Også kaldet Palmesøndag.

79 Også kaldet Kristi Himmelfartsdag.

80 Også kaldet Pinsedag.

81 Fejres den 14. september. Denne helligdag er en fejring af kejser Konstantin den Stores sejr over sin rival og medkejser Maxentius år 312. Forinden havde korsets tegn vist sig for Konstantin og en røst lød til ham fra himlen: "Ved dette tegn skal Du sejre". Kejser Konstantins sejr betød, at kristendommen nu blev tilladt religion i Romerriget. Helligdagen er også en fejring af fundet af Kristi eget kors, som ifølge en legende blev fundet af Konstantins mor, Helena, under en pilgrimsrejse til Jerusalem i 326. Ved et under blev det rette kors identificeret.

13) Dagen for Den allerhelligste Gudsmoders hensoven⁸².

Sp.: Hvad er den vigtigste faste?

Sv.: Den store faste eller De hellige Fyrre Dage.

Sp.: Hvorfor hedder den *De fyrre dage*?

Sv.: Fordi den varer fyrre dage, foruden ugen for Kristi lidelse.

Sp.: Hvorfor skal Den store Faste være i fyrre dage?

Sv.: Ifølge Jesu Kristi eget eksempel, Han som fastede i 40 dage (se Matt 4,2).

Sp.: Hvorfor er det påbudt at faste om *onsdagen* og om *fredagen*?

Sv.: Om onsdagen til minde om Vor Herre Jesu Kristi overgivelse til lidelsen og om fredagen til minde om selve Hans lidelser og død.

Sp.: Til hvilket formål er fastetiderne indstiftet: Fødslen, Gudsmoders Hensoven og De hellige apostle?

Sv.: De første to for med afholdenhedens foreløbige dåd at kunne ære de helligdage som følger efter fasteperioderne – Kristi Fødsel og Den allerhelligste Gudsmoders Hensoven; og den sidste til efterligning af apostlene, som fa-

ret af Jerusalems patriark (Kilde: kristendom.dk).

82 Fejres 15. august. Festen er den sidste i det ortodokse kirkeår, som varer fra 1. september til 31. august.

stede, idet de forberedte sig på at skulle ud og prædike evangeliet (ApG 13,3).

Sp.: Hvordan skal man ifølge buddet overholde helligdagene?

Sv.: For det første skal man ikke arbejde på disse dage eller gøre verdslige eller dagligdags ting; for det andet skal man værne om dem på en hellig måde, det vil sige bruge dem til hellige og åndelige ting, til Guds ære.

Sp.: Hvorfor er det forbudt at arbejde på helligdagene?

Sv.: Fordi det er bedre at bruge dem på hellige og gudvelbehagelige ting.

Sp.: Hvad er det så anstændigt at gøre på helligdagene?

Sv.:

1) Gå i kirke til den offentlige gudstjeneste og til belæring i Guds ord.

2) Også i hjemmet beskæftige sig med bøn og med sjælefrelsende læsning eller samtale.

3) Hellige Gud en del af sin ejendom og bruge den til Kirkens behov og til dem, der tjener den og til *velgørenhed* over for de ubemidlede; besøge de syge og dem der sidder i fængsel og gøre andre kristne kærlighedsgerninger.

Sp.: Men skal man ikke også gøre sådanne gerninger på arbejdsdagene?

Sv.: Det er godt, hvis man kan gøre dette. Men den som er forhindret af arbejdet, skal så i det mindste gøre disse gerninger på helligdagene. Man skal ubetinget bede hver dag om morgenen og om aftenen, før middagen og aftensmaden og efter dem og – hvis det er muligt – også når man begynder eller afslutter en sag.

Sp.: Hvad skal man tænke om dem, som på helligdage tillader sig selv usømmelige lege og optrin, verdslige sange og umådehold i mad og drikke?

Sv.: Sådanne mennesker krænker aldeles helligdagens hellighed. For hvis de gerninger, som er uskyldige og nyttige for det verdslige liv, er usømmelige på helligdagene, hvor meget mere usømmelige er så ikke de unyttige, syndige og kødelige gerninger?

Sp.: Når det fjerde bud taler om de seks dages gerninger, fordømmer det så ikke dem, som ingenting laver?

Sv.: Uden tvivl fordømmer det dem, som på hverdagene ikke beskæftiger sig med ting som er værdige til deres kald, men tilbringer tiden med fest og adspredelse.

Om det femte bud

Sp.: Hvilke særlige pligter foreskriver det femte bud i forhold til at ære *forældrene*?

Sv.:

- 1) *At omgås dem på en respektfuld måde.*
- 2) *At adlyde dem.*
- 3) *At bespise dem og give dem hvile, når de bliver syge og gamle.*
- 4) Efter deres død – såvel som når de er i live – *bede* for deres sjæles frelse og sandt opfylde deres *testamente*, så vidt det ikke går imod Guds lov og den borgerlige lov (se Makkabæerbogen 12,43-44; Jer 35,18-19; Johannes af Damaskus ”Ordet om de afdøde”⁸³).

Sp.: Hvad skal man dømme om tyngden af den synd det er ikke at ære sine forældre?

Sv.: Lige så let og naturligt det er at ære de forældre, som vi er forpligtet på med vort liv, lige så tung er synden ikke at ære dem. Derfor er der i Moseloven fastsat dødsstraf for at tale onde ord mod sin far eller mor (se 2 Mos 21,16).

Sp.: Hvorfor er der til buddet om at man skal ære sine forældre tilføjet løftet om velstand og et langt liv?

Sv.: Det er fordi man med en åbenlys belønning nemmere kan få folk til at opfylde buddet, hvor – for det første – den familiemæssige orden bekræftes – og dernæst ethvert samfundsmæssigt liv.

Sp.: På hvilken måde opfyldes dette løfte?

83 Græsk grundtekst i: Patrologiae Cursus Completus 95, 248-277.

Sv.: De gamle patriarkers eller forfædres eksempler viser, at Gud lægger en særlig styrke i forældrenes velsignelse (Se 1 Mos kap. 27). *For en fars velsignelse styrker børnenes huse* (Sir. 3,9⁸⁴). Ifølge sin visdom og sit retfærdige forsyn så værner Gud især om livet og giver velstand til dem som ærer sine forældre her på jorden; til belønning for den fuldkomment gode gerning giver Han et udødeligt og velsignet liv i det himmelske fædreland.

Sp.: Hvorfor er det sådan, at der i de bud, som påbyder kærlighed til næsten, først og fremmest mindes om, at man skal elske sine forældre?

Sv.: Fordi forældrene står os nærmere end alle andre.

Sp.: Skal man ikke i det femte bud forstå noget mere ved navnet forældre?

Sv.: Jo, man skal forstå alle som i forskellige forhold træder i forældrenes sted.

Sp.: Hvem træder så i forældrenes sted?

Sv.: 1) *Staten og fædrelandet*, fordi Staten er en stor familie, hvor Staten er far, og undersåtterne er børn af Staten og fædrelandet.

2) *Præster og åndelige vejledere*, fordi de med deres lære og med Sakramenterne føder og opdrager os til et åndeligt liv.

84 Refererer til Siraks Bog som er en af Det gamle Testaments Apokryfe Bøger.

3) *De som er ældst af alder.*

4) *De som gør gode gerninger.*

5) *De som i forskellige forhold er ledere.*

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om respekt for Staten?

Sv.: Alle skal underordne sig under de myndigheder, som står over dem, for der findes ingen myndighed, som ikke er fra Gud, og de, som findes, er forordnet af Gud. Den, som sætter sig op imod dem, der har en myndighed, står derfor Guds ordning imod (Rom 13,1-2).

Derfor skal man underordne sig, ikke kun for vredens, men også for samvittighedens skyld (Rom 13,5).

Frygt Herren og kongen, min søn, undgå samkvem med folk, der mener noget andet (Ordsp 24,21).

Så giv Kejseren, hvad Kejserens er, og Gud, hvad Guds er (Matt 22,22).

Frygt Gud og ær kongen (1 Pet 2,17).

Sp.: Hvor langt skal man strække kærligheden til Staten og til fædrelandet?

Sv.: Så langt, at man er rede til at give sit liv for dem (se Joh 15,13).

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om respekt for præsterne og de åndelige vejledere?

Sv.: Adlyd jeres ledere og ret jer efter dem, for de våger over jeres sjæle, da de ved, at de skal stå til regnskab; lad dem kunne gøre det med glæde og ikke med suk, for det ville være ulykkeligt for jer (Hebr 13, 17).

Sp.: Er der mon i Den hellige Skrift et særligt påbud om at respektere de ældste i samme grad som man respekterer forældrene?

Sv.: Apostlen Paulus skriver til Timotheus: Du må ikke tale hårdt til en gammel mand, ham skal du formane som en far, unge mænd som brødre, gamle kvinder som mødre og unge piger som søstre, i al ærbødighed (1 Tim 5,1-2).

Rejs dig for de grå hår, vis ærbødighed mod de gamle. Du skal frygte din Gud. Jeg er Herren! (3. Mos 19,32).

Sp.: Hvordan kan det bekræftes, at man skal respektere dem der gør gode gerninger på samme måde som man skal respektere sine forældre?

Sv.: Ved Jesu Kristi eget eksempel, Han som var lydige mod Josef (Luk 2,51), selv om Josef ikke var Hans forælder, men kun den, som gav ham mad.

Sp.: Hvem er de ledere, som man skal respektere på linje med sine forældre?

Sv.: Det er dem, som i forældrenes sted tager sig af vores opdragelse, det vil sige lederne på læreranstalterne og vejlederne; dem som beskytter os mod uorden i samfundet, det vil sige borgerlige ledere; dem som ved lovens kraft

forsvarer os mod krænkelser, det vil sige *dommerne*; dem som Staten overlader at beskytte og forsvare den samfundsmæssige sikkerhed mod fjenderne, det vil sige *officerer og befalingsmænd*; og *de herrer* som tjener dem og som de hersker over.

Sp.: Hvad foreskriver Den hellige Skrift om forpligtelserne i forhold til forskellige slags ledere?

Sv.: *Giv alle, hvad I skylder dem: den der har krav på skat, skat; den der har krav på told, told; den I skylder frygt, frygt; den, I skylder ære, ære (Rom 13,7).*

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om, hvordan tjenere og slaver skal underordne sig under sine herrer?

Sv.: *Slaver, adlyd jeres jordiske herrer, som var det Kristus, med frygt og bæven og af et oprigtigt hjerte, ikke som øjentjenere, der vil stå sig godt med mennesker, men som Kristi tjenere, der af hjertet gør Guds vilje (Ef 6, 5-6).*

I, som er tjenestefolk, skal underordne jer under jeres herrer med al ærefrygt, ikke kun de gode og milde, men også de urimelige (1 Pet 2,18).

Sp.: Hvis Den hellige Skrift foreskriver pligter over for forældrene, foreskriver den så ikke også pligter over for børnene?

Sv.: Jo, den foreskriver også pligter over for de børn, som svarer til forældrenes stand.

Og fædre, gør ikke jeres børn vrede, men opdrag dem med Herrens tugt og formaning (Ef 6, 4).

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om præsternes pligter i forhold til det åndelige hyrdeskab?

Sv.: Vær hyrder for Guds hjord hos jer, vogt den, ikke af tvang, men frivilligt, som Gud vil det, ikke for ussel vindings skyld, men glad og gerne. Gør jer ikke til herskere over dem, I har ansvaret for, men vær forbilleder for hjorden (1 Pet 5,2-3).

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om ledernes og de herskendes pligter?

Sv.: I, som er herrer, gør ret og skel mod jeres slaver; for I ved, at også I har en Herre i himlen (Kol 4,1).

Sp.: Hvad skal man gøre, hvis det sker at forældrene eller lederne kræver noget af os, som er i strid med troen eller med Gud lov?

Sv.: Så skal man sige det samme til dem, som apostlene sagde til de jødiske ledere: Døm selv, om det er rigtigt over for Gud at adlyde jer mere end ham. Man må udholde alt, hvad der måtte følge, for troens og for Guds lovs skyld (ApG 4,19).

Sp.: Hvad skal man i almindelighed kalde den egenskab eller dyd, som det femte bud kræver?

Sv.: Lydighed!

Om det sjette bud

Sp.: Hvad forbyder det sjette bud?

Sv.: *Drab*, eller når man tager livet af sin næste på hvilken måde det end måtte være.

Sp.: Er ethvert drab så en lovovertrædelse?

Sv.: Nej, ikke hvis man tager et andet menneskes liv af pligt, som følger:

1) Når man *straffer* en forbryder med døden ifølge en retfærdig dom.

2) Når man slår fjenden ihjel *i krig* for Staten og fædrelandet.

Sp.: Hvad skal man tænke om det uforsætlige drab, når et menneske myrdes uforvarende og uden hensigt?

Sv.: Den uforsætlige drabsmand kan ikke regnes for uskyldig, hvis ikke han har udvist den fornødne forsigtighed, og i hvert fald har han brug for at få rensset samvittigheden efter Kirkens anvisninger.

Sp.: Hvilke tilfælde regnes for at være et ulovligt drab?

Sv.: Foruden direkte mord, med hvilket redskab det end blev gjort, så kan følgende og lignende tilfælde henføres til denne forbrydelse:

- 1) Når dommeren *dømmer* en anklaget, selvom han ved, at han er uskyldig.
- 2) Når nogen *skjuler* eller *befrier en morder* og på den måde giver ham anledning til et nyt drab.
- 3) Når nogen har mulighed for at frelse sin næste fra døden, men ikke gør det, som for eksempel hvis en rig tillader en fattig at dø af sult.
- 4) Når nogen med overvældende styrke og hårde straffe *udmætter* sine underordnede og på den måde fremskynder deres død.
- 5) Når nogen ved umådeholdenhed eller andre *synder forkorter sit eget liv*.

Sp.: Hvad skal man dømme om *selvmord*?

Sv.: Det er det mest lovstridige af alle former for mord. For hvis det er imod naturen at slå et andet menneske ihjel, som ligner os selv, hvor meget mere er det så ikke imod naturen at slå sig selv ihjel. Vort liv tilhører ikke os selv som en ejendom, men Gud, som skænkede os det.

Sp.: Hvad skal man mene om *dueller* til at løse private stridigheder?

Sv.: For så vidt som det at løse private stridigheder er en sag for myndighederne, og for så vidt som duellantene i stedet egenrådigt forsøger at løse sådan en sag, som vil ende i den visse død for både ham selv og hans modstan-

der, så er duellen faktisk udtryk for hele tre forfærdelige forbrydelser: oprør imod myndighederne, mord og selvmord.

Sp.: Finder der – ud over det fysiske mord – ikke også et *åndelig mord*?

Sv.: Det åndelige mord har karakter af *forførelse*, når nogen lokker sin næste til vantro eller ulovligheder og på den måde udsætter hans sjæl for en åndelig død.

Freiseren siger: *Men den der bringer en af disse små, som tror på mig, til fald, var bedre tjent med at få en møllesten hængt om halsen og blive sænket i havets dyb* (Matt 18,6).

Sp.: Er der ikke endnu nogle raffinerede former for mord?

Sv.: Til denne form for synd kan på et vist trin henføres alle de gerninger og ord, som er imod kærligheden og som på en uretfærdig måde krænker næstens fred og sikkerhed, og endelig er der også det indre *had* mod ham, også selv om det ikke måtte blive afsløret.

Enhver som hader sin broder er en morder (1 Joh 3,15).

Sp.: Når det forbydes at skade sin næstes liv, hvad er det så der til gengæld påbydes?

Sv.: Det påbydes, så vidt det er muligt, at tage vare på sin næstes liv og velstand.

Sp.: Hvilke pligter følger af dette?

- Sv.: 1) At hjælpe de fattige.
2) Tjene de syge.
3) At trøste de sørgende.
4) At lette de ulykkeliges situation.
5) At omgås alle sagtomdigt, kærligt og opbyggeligt.
6) At forsone sig med dem der er vrede.
7) At tilgive krænkelser og velsigne fjenderne.

Om det syvende bud

Sp.: Hvad forbyder det syvende bud?

Sv.: *Utugt.*

Sp.: Hvilke former for synd forbydes under navnet utugt?

Sv.: Apostlen Paulus giver råd, men taler ikke til de kristne om disse afskyeligheder (se Ef 5,3). Kun hvis det er nødvendigt for at beskytte mod disse synder, må man nævne nogle af dem. De er:

- 1) *Utugt* eller uordentlig fysisk kærlighed mellem mennesker, som ikke er gift.
- 2) *Bigami* når de som er gift ulovligt vender deres ægteskabelige kærlighed mod fremmede.

3) *Blodskam* når nære slægtninge forener sig i en forbindelse, som ligner ægteskab.

Sp.: Hvad lærer Frelseren, at vi skal dømmе om utugt?

Sv.: Han sagde: *Enhver som kaster et lystent blik på en andens hustru, har allerede begået ægteskabsbrud med hende i sit hjerte* (Matt 5,28).

Sp.: Hvad skal man holde øje med for ikke at falde i denne raffinerede form for *indre utugt*?

Sv.: Man skal undgå alt det, der kan vække urene følelser i hjertet, som f.eks.: vellystige sange, dans, sjofelheder, usømmelige lege og spøgefuldheder, usømmelige optrin, læsning af bøger, hvori der er beskrivelser af uren kærlighed. Man skal ifølge evangeliet anstrenge sig for ikke at se på det, som frister én.

Hvis dit højre øje bringer dig til fald, så riv det ud og kast det fra dig; for du er bedre tjent med, at et af dine lemmer går tabt, end med at hele dit legeme kastes i Helvede (Matt 5,29).

Sp.: Er det virkelig nødvendigt at rive det øje ud, som frister én?

Sv.: Ja, men man skal ikke rive det ud med hånden men med viljen. Den som fast har besluttet sig for ikke at se på det, som frister, har allerede revet det fristende øje ud.

Sp.: Når nu utugtens synd forbydes, hvilke gode gerninger foreskrives så til gengæld?

Sv.: Der foreskrives *ægteskabelig kærlighed* og *troskab*, og for dem som kan rumme det: fuldkommen *renhed* og *kyskhed*.

Sp.: Hvad siger Den hellige Skrift om *ægtefællernes pligter*?

Sv.: *Mænd, elsk jeres hustruer, ligesom Kristus har elsket kirken og givet sig hen for den (Ef 5,25).*

I hustruer (skal underordne jer) under jeres mænd som under Herren; for en mand er sin hustrus hoved, ligesom Kristus er kirkens hoved og sit legemes frelser (Ef 5, 22-23).

Sp.: Hvilke tilskyndelser giver Den hellige Skrift til, at man kan undfly utugten og leve i kyskhed?

Sv.: Den befaler, at vi beskytter vore kroppe i renhed, fordi de er *Kristi lemmer* og *et tempel for Helligånden*, og imod dette *så forsynder den utugtige sig imod sin egen krop*, det vil sige fordærver den, smitter den med sygdomme og skader endog de åndelige evner som f.eks. fantasien og hukommelsen (se 1 Kor 6,15 + 6,18.19).

Om det ottende bud

Sp.: Hvad forbydes i almindelighed i det ottende bud?

Sv.: *Tyveri* eller tilegnelse af noget som tilhører andre.

Sp.: Hvilke særlige synder forbydes i dette bud?

Sv.: De vigtigste er følgende:

- 1) *Røveri* eller når man tager et fremmed menneskes ting med magt.
- 2) *Tyveri*, eller når man tager et fremmed menneskes ting i hemmelighed.
- 3) *Bedrageri*, eller tilegnelse af et eller andet ved list, som f.eks. når man giver falske penge ud i stedet for ægte, en dårlig vare frem for en god eller når man ved hjælp af falsk mål eller vægt ikke giver det, der var bestilt; *bedrageri* er tillige når man skjuler sit navn for ikke at betale hvad man skylder eller for ikke at overholde de betingelser, der var blevet aftalt; det er når man skjuler den der er skyldig i tyveri og derigennem forhindrer den krænkede i at opnå retfærdighed.
- 4) *Helligbrøde* eller tilegnelse af det som er helliget Gud og som tilhører Kirken.
- 5) *Åndelig helligbrøde* når nogen uden værdighed forråder og andre beundrer de hellige pligter for egen vindings skyld.
- 6) *Berigelse* når man modtager bestikkelse fra sine underordnede eller anklagede eller for egen vindings skyld op-

højer de uværdige, frifinder de skyldige og undertrykker de uskyldige.

7) *Dagdriveri* når man modtager løn for et arbejde, som man ikke udfører og på den måde stjæler både sin løn samt den nytte man ved arbejdet kunne have gjort for samfundet eller for den, man skulle have arbejdet for; samt også når de som faktisk har kræfter til at skaffe sig føden ved at arbejde i stedet lever af almisser.

8) *Kækhed* når man under dække af en eller anden ret – men samtidig med at man overskrider retfærdighed og menneskekærlighed – bruger fremmed ejendom, fremmed arbejde eller måske endda de nærmestes ulykke til egen gavn; for eksempel når udlånerne bebyrder sine skyldnere med renter, når ejerne udmatter dem der afhængige af dem med overdrevent høje skatter eller arbejder, eller når man i tider med hungersnød sælger brød til en alt for høj pris.

Sp.: Når nu disse synder forbydes, hvilke gode gerninger foreskrives så i stedet?

Sv.: 1) *Uselviskhed.*

2) *Sanddruelighed.*

3) *Retfærdighed.*

4) *Barmhjertighed* over for de fattige.

Sp.: Er det virkelig sådan, at den der ikke udviser barmhertighed mod de fattige, synder mod det ottende bud?

Sv.: Ja lige præcis, hvis han har noget han kan hjælpe dem med. Thi alt hvad vi har, tilhører i grunden Gud, og overfloden gives os ud af Guds forsyn til hjælp for de fattige; og derfor er det sådan, at hvis vi ikke giver dem af vores overflod, så røver og stjæler vi deres ejendom og Guds gave.

Sp.: Er der ikke endnu en højtstående dyd som kan overvinde de synder, som begås mod det ottende bud?

Sv.: Jo, der findes sådan en dyd som anbefales af evangeliet – dog ikke til alle, men som et råd til dem som er nidkære omkring gudfrygtighedens bedrifter: Det vil sige: *den fuldkomne uegennytte* eller afståelse fra enhver form for ejendom.

Vil du være fuldkommen, så gå hen og sælg, hvad du ejer, og giv det til de fattige, så vil du have en skat i himlene (Matt 19,21).

Om det niende bud

Sp.: Hvad forbydes i det niende bud?

Sv.: *At vidne falsk* mod sin næste, og i det hele taget enhver form for løgn.

Sp.: Hvad forbydes under betegnelsen løgnagtigt vidnesbyrd?

Sv.: 1) *Løgnagtigt vidnesbyrd i retten*, når man i retten vidner falsk, angiver eller klager over nogen på løgnagtig vis.

2) *Løgnagtigt vidnesbyrd uden for retten*, når man *bagvasker* nogen som ikke er til stede eller når man på uretfærdig vis *dadler* nogen lige op i hans åbne ansigt.

Sp.: Er det tilladt at skose andre, hvis de virkelig er syndere?

Sv.: Evangeliet tillader os ikke at dømme om vor næstes reelle synder eller fejl, med mindre vi er særligt kaldede til at afsløre dem.

Døm ikke, for at I ikke selv skal dømmes (Matt 7,1).

Sp.: Er en løgn, som ikke har til hensigt at skade næsten, tilladt?

Sv.: Nej, den er ikke tilladt, for den er ikke i overensstemmelse med kærlighed og agtelse af næsten og er ikke værdig for et menneske og da slet ikke for en kristen, som er skabt til sandhed og kærlighed.

Læg derfor løgnen bort og tal sandhed med hinanden, for vi er hinandens lemmer (Ef 4,25).

Sp.: Hvad skal man gøre for mere nøjagtigt at kunne undgå at synde mod det niende bud?

Sv.: Man skal tæmme tungen.

Den, som vil elske livet

og se lykkelige dage,

han skal vogte sin tunge for ondskab

og sine læber for at tale svig (1 Pet 3,10).

Den der mener at dyrke Gud, men ikke tøjler sin tunge, fører sig selv bag lyset; hans gudsdyrkelse er intet værd (Jak 1,26).

Om det tiende bud

Sp.: Hvad forbydes i det tiende bud?

Sv.: Ønsker, som er imod kærligheden til næsten og de tanker som ikke er til at adskille fra ønskerne og som er imod denne kærlighed.

Sp.: Hvorfor forbydes ikke bare onde gerninger, men også onde ønsker og tanker?

*Sv.: For det første : Når der er onde ønsker og tanker i sjælen, så er den allerede uren foran Gud og uværdig for Ham, som Salomon siger: *Onde planer vækker Herrens afsky* (Ordsp 15,26).*

Og derfor er det nødvendigt at man renser sig selv for disse indre urenheder, således som apostlen lærer det:

.....skal vi rense os selv for alt snavs på krop og ånd og være hellige i gudsfrygt (2 Kor 7,1).

For det andet fordi det for at undgå syndige gerninger er nødvendigt at undertrykke syndige ønsker og tanker fra hvilke syndige gerninger vokser op som fra frø, som det er sagt: *Thi fra hjertet udgår onde tanker, mord, ægteskabsbrud, utugt, tyveri, falsk vidnesbyrd og bespottelser* (Matt 15,19). *Når man fristes er det ens eget begær, der drager og lokker én; når så begæret har undfanget, sætter det synd i verden, og når synden er vokset op, føder den død* (Jak 1,14-15).

Sp.: Når det forbydes at begære hvad der end måtte være hos næsten, hvilken lidenskab er det så, som forbydes?

Sv.: *Misundelse.*

Sp.: Hvad forbydes med ordene: *Du må ikke begære din næstes hustru?*

Sv.: Vellystige tanker og ønsker eller indre utroskab.

Sp: Hvad forbydes med ordene: *Du må ikke eftertrage din næstes hus eller mark, hans træl eller trælkvinde, hans okse eller æsel, eller noget som helst af din næstes ejendom?*

Sv.: Begærlige og magtglade tanker og ønsker.

Sp.: Hvilke pligter pålægger det tiende bud os?

Sv.: 1) *At holde hjertet rent.*

2) Man skal være *tilfreds med sin skæbne*.

Sp.: Hvad er ydermere nødvendigt for at rense hjertet?

Sv.: En hyppig og inderlig *påkaldelse af vor Herre Jesu Kristi navn*.

Afslutning

Hvordan man anvender læren om troen og gudfrygtigheden

Sp.: Hvordan skal man bruge læren om troen og gudfrygtigheden?

Sv.: Det er nødvendigt at *udføre* alt det som man har lært i frygt for en hård dom over det, som man ikke får gjort.

Når I ved det, er I salige, hvis I gør det (Joh 13,17).

Den tjener som kender sin herres vilje, men ikke har forberedt eller gjort noget efter hans vilje, han skal have mange prygl (Luk 12,47).

Sp.: Hvad skal man gøre, når man opdager, at man synder?

Sv.: Man skal ikke bare så hurtigt som muligt angre og beslutte sig for at undgå den fremover, men også om muligt stræbe efter at komme den fristelse til livs, som den (synden) har frembragt samt overvinde dens skadevirkninger med gode gerninger.

AFSLUTNING

Således optrådte tolderen Zakæus, da han sagde til Herren: *Se, Herre, halvdelen af, hvad jeg ejer, giver jeg til de fattige, og hvis jeg har presset penge af nogen, giver jeg det firedobbelt tilbage* (Luk 19,8).

Sp.: Hvilken forsigtighed er nødvendig, når vi synes at vi har opfyldt dette eller hint bud?

Sv.: Man må ransage sit hjerte ifølge Jesu Kristi ord: *Når I har gjort alt det, I har fået besked på, skal I sige: Vi er unyttige tjenere, vi har kun gjort, hvad vi skulle gøre* (Luk 17,10).

